

UR DAGENS KRÖNIKA

MÅNADSKRIFT

FÖR SKÖNLITERATUR, TEATER OCH POLITIK

UNDER MEDVERKAN

AF FLERE SVENSKA OCH UTLÄNDSKA FÖRFATTARE

UTGIFVEN AF

ARVID AHNFELT

NIONDE ÅRGÅNGEN

1889

STOCKHOLM
LOOSTRÖM & KOMP.

STOCKHOLM, GERNANDTS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1889.

Ett literärt pojkestreck af Fänrik Ståls skald.

Meddeladt af Björneborgare.

Det har i literära kretsar berättats, att Runeberg, den odödlige finske skalden, i sin ungdoms Sturm- und Drang-dagar skref en parodi öfver Tegnér's *Fritiofs saga*, men att han, kommen till mognare ålder, förstört hela parodien. Detta är ock i hufvudsak sant. Men under det att manuskriptet till parodien ännu låg kvar i bordslådan, banade sig derur en och annan bit i afskrift väg bland Runebergs poetiska vänkrets och ändå längre, och när sedan förstöringen af corpus delicti beslöts och utfördes, kunde af lätt insedda skäl ingen retroaktiv verkan deraf framkallas mot de sålunda utbrutna styckena. De hade som vilda fågelungar flugit ur boet och kunde ej ertappas.

Det återstår alltså ännu några strödda delar af den runebergska parodien öfver svenska diktkonstens praktverk. De äro visserligen få i jemförelse med det hela, som de engång tillhörde; men de lemna dock tillräckligt material för att gifva en inblick i parodiens komposition och den ton, i hvilken hon var hållen. Det har för öfrigt gått med dem såsom det oftast går i dylika fall: afskrifterna afvika numera ej så litet från hvarandra, liksom folkvisan utvecklar sig i allt flere varianter ju längre hon blir spridd.

Parodien öfver Tegnér's *Fritiofs saga* är, som bekant, icke Runebergs enda bragd i den vägen. De angrepp han i *Helsingfors' Morgonblad*, 1832—1837, riktade mot de vittra skolorna i Sverige utfördes med ett tveeggadt svärd.

Ena bettet utgjordes af direkta kritiker, det andra af skämtsamma uppsatser, knappast mindre verkningsfulla än de förra. Oförgätliga i den literära humorns häfder äro *Försök till en naturalhistorisk beskrifning öfver den poetiska örnen* samt *Project till en poetisk förening*, som inbjöd Nordens skaldar att gemensamt dikta ett jätteepos öfver *Nordens kraft*; vidare recensionen öfver C. Dahlgrens *Freja, Den siste kandidanden* m. fl.

Det kunde väl icke fela, att de skarpa hugg, Runeberg utdelade, skulle framkalla missnöje både i Finland och Sverige. Särskildt måste parodierna väcka ond blod, då det är en gammal erfarenhet, att ingenting retar så mycket som djerf öppen drift. Antagligen i medvetandet härom, och för att engång för alla sätta sig i försvarsställning mot hvarje anklagelse att ha misshandlat sina offer, skref Runeberg en liten ahandling om parodien, som han 1834 införde i sitt Morgonblad. Det är af stort intresse att erfaras Runebergs förklaringar.

Afhandlingen begynner med ett citat af Thorilds yttrande: »Parodien är konsten att förvända allt, hvad förvändas kan; det är således konsten att göra det höga till lågt, det sköna till fult, ordning till förvirring och visheten till vanvett.» Denna konst är, menar Runeberg, den lättaste i verlden, ty då skönheten uppenbarar sig i en följd af harmoniska förhållanden, behöfver man blott vrida en af länkarne ur led för att förstöra hennes framträdande. Rättvist stämplar för den skull Thorild parodien, hvilken han uppfattat endast som förvändande, med fördörelsens märke. Den är ett lögnens försök att göra allt till sin like, ett oskäligt stormande mot föremål, hvilkas adel ej uppskattas, ett uppenbart mordanslag mot skönhetens helgd. Men nu uppstår frågan: Kan det harmoniska, det sköna i sin väsentlighet nås af en sådan parodi? Kunna de i sjelfva verket parodieras? Härpå måste obetingadt svaras nej. Vi finna detta deraf, att vår inbillningskraft i sin fulla verksamhet

alltid kan i dess ursprungliga glans återkalla ett förut varseblifvet konstverk, som vi efteråt påträffa vanständt. Om vi t. ex. se en madonna i sin gloria, och den samma sedan visas oss förvrängd genom några missfosterlika drag, står det i den rena inbillningskraftens makt att återinsätta de ursprungliga dragen i de understucknas ställe, och sålunda betrakta parodistens streck endast som tillfälliga smutsfläckar, utan egentlig betydelse och inverkan. Parodien i sin oskälighet — och oskäligheten är den alltid då den angriper det verkligt harmoniska — kan därför blott tillfälligt skymma skönheten, men aldrig inverka på hennes väsende så, att inflickade missljud skulle förmå sig med det harmoniska och ej vidare kunna utjagas derifrån och lemnas åt förtappelsen. För den skull är ock parodien i denna mening tagen ett oting, såsom sådant utan betydelse, uttryckande blott ett fiendtligt förhållande till harmoni och skönhet. Men — fortsätter Runeberg — det gifves ännu ett annat slag af parodi, i strängare mening det enda som bör så benämnas, hvilket med obestriddliga anspråk sluter sig till de sköna konsternas ring, antydande ett för dem alla gemensamt ursprung, nämligen åskådningen af harmonien. Hvarje natursann individualitet är en af gudomlighetens uppenbarelseformer och såsom sådan ren skönhet, d. v. s. sann enhet af gifven mångfald. Men i motsats till ren individualitet står rent manér, som är individualitetens sjelfbestämning såsom godtycke. Det är manéret, som påkallar parodien. Den inre disharmoni, manéret alltid innebär, är ofta så väl maskerad, att det kräfvades ett fint gehör för det sköna för att upptäcka den samma, och parodien visar sig därför slägt med skönheten då den upptäcker hennes fiende, hennes förstuckna motsats, och förstår att göra denna märkbar. Parodien i sin ädlare betydelse är sålunda ett slags drifhus för manéret, der dettas ogräsplantor, som i sin grodd svärligen kunna skiljas från det äkta utsädet, ammas upp och få bära sin frukt. Parodiens rätta uppgift

är att som en skönhets tjenare befordra de i manéret liggande disharmoniernas utveckling, så att de röja sig, att spränga de skenbara band af harmoni, som sammanhållit dem och dolt deras rätta väsende.

Den framställning af den konstnärliga parodien, som Runeberg här gifvit, kan ej nekas vara både sann och djup. Och skulle någon med anledning af de parodier, han sjelf presterat, söka tillvita honom att ha förvrängt vederbörande föremål ända till vanvett, så är genmålet färdigt: Runeberg har velat dräpa ett manér, som enligt hans öfvertygelse strider mot skönhets och poesiers sanna väsen.

Runeberg har emellertid icke i sin karaktäristik uttömt parodiens fullständiga begrepp. Det fins flere sidor att uppmärksamma. Den estetiska principen är i hvarje parodi naturligtvis den samma, bestående deri, att egenskaperna hos något visst föremål öfverdrivas eller förplattas genom en framställning, hvilken i hvarje del erinrar om samma föremål och dock tillika bildar ett helt för sig. För fantasien frammanas härigenom en dubbelgestalt, hvars begge hälfter, det underförstådda föremålet och sjelfva framställningen, oupphörligt förutsätta och upphäfva hvarandra. I detta egendomliga dubbelspel ligger parodiens rent estetiska tillfredsställelse, och det låter ju tänka sig fall då hufvudsakligen endast detta är parodiens syftemål. Men för att kunna framkalla åsyftad verkan, måste i hvarje fall parodiens föremål vara på förhand allmänt känt, hvilket förutsätter att det eger någon större betydelse. Det är med parodien som med blixten, hvilken i regeln uppsöker höjderna, bergstopparne och de väldiga träden. Parodien kastar sig endast öfver det som i någon riktning är framstående. C. V. Böttigers tidigare lyrik hade — för att åberopa några exempel — gjort sig i vida kretsar gällande genom sin känslighet och glänsande form. Man sjöng med honom svärmiskt till gitarren:

Tänk någon gång, när du en blomma plockar,
På den, hvars lif så föga blommor har.

Då kom parodien och sade:

Tänk någon gång, när du gör märgpomada,
På den, som blott pomada har till märg,

och blottade härmed obarmhertigt den omanliga sentimentaliteten i Böttigers vackra vers. Men parodien kan äfven vara indirekt. En sådan är Blumauers bekanta *Aencis*, som till utseendet angriper Vergilii klassiska epos, men i sjelfva verket träffar Wielands romantiskt fantastiska berättelser. Af samma slag äro J. G. Schultz' bittra *Konstapel Battongs sägner*, skrifna som parodi på *Fänrik Ståls sägner*; men bitterheten riktas ej i minsta mån mot det runebergiska mästerverket, utan mot ett helt annat håll. Det berättas att Runeberg, som fick sig parodierna tillskickade, med anledning deraf i ett bref tackade sin »unge svenske vrängbildsskapare». Ett steg längre i denna riktning, och man får en parodi, som är raka motsatsen till den literära parodien i vanlig mening. Vi skola gifva ett anmärkningsvärdt exempel på en sådan parodi, som står i närmaste samband med Runebergs egen skaldeära. Det är en parodi öfver *Vårt land*. Den förskrifver sig från slutet af 1840-talet, då den patriotiska pessimismen i Finland hade nått sin höjd, en stämning som sedermera dess bättre gifvit rum för ett tryggare tillstånd och en lugnare uppfattning. Ifrågavarande parodi, som skall ha till författare en ovanligt from man och entusiastisk beundrare af Runeberg, lyder som följer:

Vårt land, vårt land, vårt fosterland,
Ej långt hörs detta ord!
Nog lyfts en höjd mot himlens rand,
Nog sänks en dal, nog sköljs en strand
Mer älskad än vår bygd i nord,
Än våra fäders jord.

Här drömma lugnt vi bort vår tid
Vid stänka och vid plog.

Vid andras död i fåfång strid,
 Vid lycka hård, vid lycka blid
 En sup sig finnen makligt tog
 Och åt spektaklet log.

Hvem täljt de surkålssåars tal,
 Sig ryssen här bestod?
 Ack, förr'n han hann från dal till dal
 Med fjorton tjin* och lukt fatal,
 Hvem mätte väl hans rubelflod
 Och allt hans tålomod?

Och det var här hans guldbäck flöt,
 Ja, här för oss det var,
 Och det var här sin lön han njöt
 Och det var här sin fröjd han tjöt;
 Och än han samma bruk har kvar
 Sen Cronstedts sälla dar!

I Ryssland blir oss ljuft och godt
 Och allt så rikt beskärtdt,
 Der kasta vi om Finland lott,
 Sen ordnar vi på bröstet fått;
 Ty dem dock mest vi hålla värtdt
 Af allt vi älska lärt.

Ja, ryskt skall varda^m detta land,
 Ej annat väntas här.
 Vi pläga sträcka ut vår hand
 Och peka front på sjö och strand
 Och säga: »Se det landet der,
 Hur ryskt det redan är!»

Parodisten har genom att konsekvent förvränga ett af alla erkändt, upphöjdt mästerverk, velat framkalla en allmän ovilja mot de tendenser, som förnärma den sedliga verld, hvaraf mästerverket är en afspeglning. Parodisten har

* De ryska fjorton rangklasserna.

kallat det af honom skenbart parodierade föremålet till hjälp just mot det, hvaraf han gjort sjelfva parodien. Man hör snyftningarna bakom den djupa bitterheten. Man ser hjertat blöda af kärlek, under det handen oupphörligt riktar huggen. En parodi som denna ställer sitt föremål i den mest strålande dager.

Runeberg har ådagalagt, att Thorilds definition på parodien är oriktig. Thorild hade sjelf blifvit parodierad af Kellgren i dennes qvicka, men elaka och fördomsfulla *Nytt försök till orimlad vers*, hvari förekomma de bekanta anstötliga yttrandena om Shakespeares »yrsla» och Goethes »konvulsioner». För att värja sig, hade Thorild helt enkelt förklarat parodien vara konsten att förvränga allt skönt, högt och sant. Runeberg åter, som skrifvit parodier, ger en estetiskt riktig uppskattning af parodiens begrepp, men i ifvern att afskudda sig hvarje misstanke om låga motiv, inskränker han parodien till en enda art och form, ehuru han sjelf praktiskt gifvit dess begrepp en vidsträcktare tillämpning. Må det tillåtas oss med några ord beröra detta förhållande, emedan det tjenar till att äfven närmare belysa parodien öfver *Fritiofs saga*.

I recensionen öfver C. Dahlgrens *Freja* angriper Runeberg det lösa manér, i hvilket Dahlgren, begåfvad för öfrigt, ofta utför sina naturmålande humoresker. När Runeberg framslungar följande kostliga strof:

Kra-kra-kra-kra-kra-krax!
 Det var icke en lax,
 Det var kråkan som skrek.
 Fram med porter och stek!
 Fram med paltar också!
 Denna vers slapp jag så.
 Hej hoppсан och hejsan, gå på!

träffar han Dahlgrens pegas midt i pannan så att säga, och kastar honom ur banan. Annorlunda deremot med *Den siste kandidanden*. Komposition, uppställning, strofbyggnad, mörkt allvar i tonen, allt pekar på Geijers *Den siste kämpan*

och *Den siste skalden*. Hela den poetiskt tekniska apparaten är den samma som i nämnda stycken. Dock kan man ingalunda säga att *Den siste kandidanden* är en parodi på Geijers diktkonst. Satiren, skrattet, munterheten vända sig afgjordt åt annat håll — kandidanden sjelf i sin kolossala akademiska examensfeber. Originallet var, såsom bekant är, i verkligheten Fredrik Cygnæus (vältalaren och skalden), den sist examinerade af 1832 års magistrar i Helsingfors. Genom att tillämpa de högtidliga, storslagna, tragiska fasonerna hos *Den siste skalden* och *Den siste kämpen* vid skildringen af kandidanden i hans studiemödor, framstår naturligtvis denne i en stegradt komisk dager.

Hvad ser jag? Slocknar lifvet, lefver döden
 I form, i bild för min förskräckta syn?
 Gestalt, fantom! har lyckan eller nöden
 Fördunklat så din blick och härjat hyn?
 Ett spår af tidens hand, ett rof för öden,
 Säg stammar du från jorden eller skyn?
 Han svarar ej, men vinkar blott med handen.
 Hvem bor här? Ha, den siste kandidanden!

För solen blind och döf för vårens sånger,
 Han sitter dyster der vid bok och mugg.
 Och brunnens nektar ökar blott hans ånger,
 Och boken hvässer blott hans hjertas hugg.
 Och sorgen mulnar i hans polissonger
 Och oron tittar ur hans svarta lugg;
 Ett spöke lik han bor der, skygg för dagen,
 Och blickar mörker öfver anletsdragen.

Man tycker sig, vid läsningen häraf, se den siste kämpens skugga höja sig bakom kandidanden, och denne senare eftergöra den förres väldiga later, ehuru sjelf af helt annat slag och i en helt annan situation än denne. Detta dubbelspel af likhet och olikhet verkar oemotändligt på inbillningskraften. *Den siste kandidanden* är en indirekt parodi af den harmlöst glada arten.

Till hvilken art hör nu parodien öfver *Fritiofs saga*? Svaret tyckes på förhand gifvet. En hvar som tagit kännedom om den oblida kritik öfver Tegnér, Runeberg gifvit i sin ryktbara uppsats *En blick på Sveriges nu gällande poetiska litteratur* (1832), skall väl förmoda, att parodien är ett supplement eller komplement till kritiken, ett hugg på allvar mot Tegnérismen. Äfven andra omständigheter tyckas styrka en sådan förmodan. Det är bekant, att Runeberg i en senare period af sitt lif i viss mån ångrade sina kritiska härtåg under Helsingforsperioden. Icke så, att han någonsin skulle ha förnekat de grundåsigter om poesien och det sköna, han då uttalade. Någoting sådant var ju omöjligt för hans orubbligt gedigna och konsekventa natur. Men han trodde sig måhända ha alltför ensidigt fordrat, att den syn, han sjelf fått på idealet, också skulle vara hvarje annans, med andra ord, att han i vissa fall förbisett, att »i många former trifs det sköna». Redan 1839 skref han till Jakob Grot om skönlitteraturen i Sverige: »Man har insett, att man för hvarje verkligt poetisk skapelse haft att tacka, icke en skola, utan ett geni, och att såväl den gustavianska som den närvarande perioden frambragt poem af oförgänglig, af intet skolmanér beroende skönhet.» Sammanställer man detta med faktum, att Runeberg sjelf förstörde Fritiofsparodien, tycker man sig väl häraf kunna indirekt sluta, att parodien var fiendtligt riktad mot Tegnér.

För visso utgjorde den icke något kännetecken på odelad beundran för det Tegnériska storverket. Men å andra sidan talar äfven mycket för, att den ingalunda heller innebar en afsigtlig tillämpning af de stränga principer för parodien, dem Runeberg uppstälde i *Helsingfors Morgonblad* 1834. Den var säkert skrifven under Runebergs studenttid, flera år innan grundliga estetiska och litterära studier förde honom att bli kritiker. Den betecknar redan för den skull mera en första ansats till allmän opposition mot den i Sverige »gällande

poetiska literaturen», än den, trots sitt närmaste föremål, kan utgöra ett speciellt angrepp på Tegnér.

Runebergs tidigaste poetiska uppfostran skedde, såsom bekant är, genom Vergilius, de gustavianska svenska skalderne, Bellman och Franzén. Ännu samma år han vardt student, 1822, skref han didaktiska dikter på alexandriner i den Lidner-Leopoldska stilen, såsom t. ex., sången om *Försynen*, i hvilken det bland annat heter:

Bedragne dödlige, du af en lära skryter,
 Som denne hulde far till en tyrann förbyter,
 Och säger med förakt till hedningen, din bror:
 »Du evigt osäll blir, ty du som jag ej tror.»
 Håll! mins du Titi dygd och Deciernas styrka,
 Hos dem du dygder såg, dem skaparn måste dyrka.
 De kände honom ej, de hoppades ej lön,
 Hur var hans dygd ej ren, ej deras handling skön!
 O. s. v.

Man bör, mera än hittills skett, lägga märke till, att den gamla, antikiserande skolan från förra århundradet var en af Runebergs literära utgångspunkter. Denna omständighet motiverar den främmande hållning, Runeberg vid sitt första inträde i literaturen intog gent emot de nya skolorna, den Götiska såväl som den Fosforistiska. Han upptäckte väl snart, såsom hans estetiska uppsatser utvisa, äfven den Gustavianska skolans Akilleshäl, dess i grunden prosaiska uppfattning af poesien som en gren af våltaligheten och moralen. Men han bibehöll detta oakadt, såsom äfven märkes, en viss förkärlek för gustavianernas urbana snillealster, deras formella öfverlägsenhet, klara åskådlighet och egentlighet i uttrycket. Hans egen sångmö bar ju den klassiska skönhetens äkta märke på sin panna: lugnet, beherskningen, den enkla natursanningen. Det blir sålunda väl förklarligt, hurusom Runeberg skulle till en början kunna föga uppskatta de skolor som undanträngt den Gamla, utan att i dennas ställe sätta något liknande, mera fulländadt. Runeberg representerar i sitt tidigare skede

företrädesvis den antikt plastiska riktningen i poesien. Han är bildhuggaren-poeten. Bildstoden intager genom sin fulländade form, sin fasta hållning, sin klara fläckfria renhet. Sådan framträdde skaldekonsten ursprungligen hos Runeberg. Huru annorlunda i Götiska och Fosforistiska skolorna: Tegnér's lysande färgspel, Atterboms svärmiska klangspel! Ett genombrott af romantiska element egde framdeles rum hos Runeberg (begynnande i *Nadeschda*). Men huru olika uppenbara sig likväl ej dessa element hos honom och hans svenska skaldebröder, äfven när de behandla liknande ämnen! Man jemföre blott följande.

Tegnér:

Kung Ring han satt i högbänk om julen och drack mjöd,
Hos honom satt hans drottning så hvit och rosenröd.
Som vår och höst dem båda man såg bredvid hvarann,
Hon var den friska våren, den kulna höst var han.

Runeberg:

Satt hög å sin konungastol
Hugstore Fjalar, Gautiods Kung. Hans blick,
Klarnad i vunna segrars fröjder,
Skimrade ung än under hans silfverhår.

Jul kommit; det dracks i hans borg,
Midvinterns festmjöd gäste i skumhöljdt horn,
Hundrade facklor brunno, flere
Jublade kämpar nu i sin konungs sal.

Då Runeberg anlände från skolbänken till det lärda Abo, måhända med hjertat klappande af dessa på engång skygga och djerfva aningar om en betydelsefull framtid, dem snillet ofta redan tidigt känner, var han alldeles okunnig om hela den nyare svenska literaturen. Han berättar derom sjelf i ett af breffen till Jakob Grot: »Tegnér, Atterbom och hela den nya skolan lärde jag känna först vid universitetet, ett bevis på, huru litet bekant med literaturen den omgifning var, inom hvilken jag framlefde mina första aderton år.» Man kan lätt tänka sig förvåningen och äfven miss-

nöjet hos den, som nyss skrivit sina stolta alexandriner, då han erfor att en literär revolution, hvars begynnelse voro samtida med sista finska kriget, afsatt de gustavian-ska snilledrottarne från deras vitterhetstroner. Med någon kännedom om Runebergs egendomliga gry kan man nästan antaga, att denna förvåning, detta missnöje näppeligen skulle aflöpa utan en kraftig demonstration. Ty jemte den manligt aristokratiska försynthet och tillbakadragenhet, som i så hög grad karaktäriserade Runeberg och gånge åt hans uppträdande en sällsynt älskvärd prägel, rådde hos honom ett äkta drag af österbottnisk oppositionslusta mot hvarje autoritet, hvarje anspråk, som mötte honom på ett oväntadt eller främmande sätt. Och rädd var han sannerligen icke. Hans hjerta liknade tidigt som ett tvillingbär hjälten Törnes, om hvilken han sjunger att det slog

Med starka pulsar och med eldad mod,
Ett kärnfriskt mannhjerta, fullt af mod.

Och hans tanke liknade kulan, om hvilken gamle Törne sade, när den

strök förbi hans ögonbryn:

»Den djefvuln aktar ju ej ens folks syn.»

En kärnfrisk, mäktig åder af humor, som redan under skolpojktiden oemotståndligt gifvit sig luft i otaliga lustiga upptåg, framträdde hos den unge studenten som en obetvingelig håg för »höggunstigt gyckel» och munter drift, som lika hänsynslöst tog till föremål den gamle fänriken, som genom krutröken sett ryssen i hvitögat, och den gamle erkebiskopen, Runebergs egen frände, som åren 1808—1809 mäktigt ingripit i Finlands öden. När han nu, detta unga, fria snille, som vuxit upp i de mest ursprungliga förhållanden, som fostrats vid naturens barm och närts af de antika skönhetsidealerna, begynt studera den nya svenska litteraturen och fann, huru olik den var allt hvad han hittills erfarit i lif och lära, i verklighet och dikt, stegrades hans ungdomliga antipatier. Och när han lärde känna de mindre

uppbyggliga, år efter år förnyade striderna mellan Fosforisterne och Gamla skolans förkämpar, likasom mellan Fosforisterne och Tegnér, vaknade plötsligt hans alltid slagfärdiga, dristiga upptågsmakarlust, och i ett nu beslöt han sig för ett jätteskämt, en parodi på hela den nyare svenska literära riktningens förnämsta verk — *Fritiofs saga* — ett slags motstycke till *Markalls sömnlösa nätter*. Så förklarar man, synes det oss, på naturligaste sätt uppkomsten af Runebergs parodi på Tegnérns snillestordåd.

Vare nu härmed huru som helst, sjelf har Runeberg genom att förstöra sin parodi gifvit Tegnér all möjlig upprättelse för den förolämpning, han tillfogat honom. Genom samma grundliga sjelfkritik har han tillika vridit vapnet ur händerna på dem, som, med kännedom om hans poetiska slyngelårs käckta bragd, möjligen sökte klandra honom därför. Det bör således ej vidare kunna väcka anstöt på något håll, om man i literaturhistoriskt intresse framlägger några af de stycken ur parodien som bevarats till våra dagar. Genom sitt förfaringssätt har Runeberg undandragit dem hvarje deras innehafvares uteslutande förfogande; ty ingen kan väl för sin räkning göra positiva anspråk på delar af någonting, som han för egen del förstört. Men det, som samlaren och literaturvännen räddat från förstörelsen, tillhör odlingshistorien med det allmännas rätt gent emot individuella och privata hänsyn. Öfver ett halft sekel har ock redan förflutit sedan Runeberg författade sin parodi, och sjelf har han för många år sedan följt sin lysande svenske skaldebroder till verldslitteraturens panteon. Det kan därför ej heller sägas, att man för tidigt öfverlemnar åt offentligheten efterföljande, som i dubbelt hänseende kan sägas vara en posthum raritet.

Sex stycken finnas i behåll under följande rubriker: *Fritiof hos Balders*, *Fritiof hos lektor Augantyr*, *Rojvarebalk*, *Fritiof och Björn*, *Fritiof kommer till klockar Ring* samt *Klockarvalet*.

Det »episka stoffet» i parodien är, i motsats till den Tegnériska Fritiosagens, hemtadt från nutiden, d. v. s. Runebergs egen tid och omgifning. Hufvudfiguren, Fritiof, är en nyss blifven student, glad själ och utsväfvande sälle. Hans värdige fosterfader, Hilding presiderar på en småstadskrog, gemenligen kallad Balders. Efter att Fritiof nyss utfört en kolossal dryckesbragd hos skolkarlen Angantyr, blir hans fästmö, Ingeborg, snappad från honom af en gammal klockare vid namn Ring. För att förströ sig och äfven för att undslippa sina björnar i staden, beger sig Fritiof, ledsagad af vännen Björn, ut på landet, der han våldgästar härs och tvärs. Slutligen ledsen härvid, infinner han sig om julen hos kantor Ring, blir gästfritt emottagen och indirekt utmanad på dryckesduell med klockarn. Efter Rings död söker Fritiof förmå församlingsboarne att välja Rings efterlemnade lille son till klockare, utfästade sig att under Ring juniors minderårighetstid sjelf sköta klockartjensten. Men menigheten misstänker, på grund af det lifliga intresse Fritiof ådagalägger i denna sak, att pilten är hans egen son. Sådan är »fabeln», så vidt man kan döma dertill från de brottstycken som finnas kvar. Runeberg har använt det i ty fall vanliga tekniska konstgreppet att förlöjligen genom att barockt förvända tid, tilldragelser och personligheter. En rucklig student, en småstadsklockare i 1820-talets Finland, hvilka ställföreträda Fritiof den djerfve och konung Ring från Skandinavians vikingaålder, förefaller ju som ett rätt drastiskt maskeradskämt på Tegnér's bekostnad. Men dertill inskränker sig också, såsom oss synes, det direkt parodiska elementet. Det träder fram i uppräningen, uppslaget. I utförandet deremot, den allmänna tonen såväl som detaljerna, träder det i skuggan. Runeberg intages snart af poetiskt intresse för det stoff, han sjelf släpper till, burleska figurer, dem hans qvicka öga uppfångat från det lägre lifvet i småstäderna och prestgårdarne på landet. Öfverensstämmande med dessa figurers egen originalitet, hvilat öfver

skildringen ett återskimmer från den Fredmanska bacchanaliska världen, ett nytt bevis på att Runebergs humor hemtade sin första andliga näring från Bellmans. Det tidigaste intyget härom lemnar, såsom bekant är, hans under skolpojktiden i Vasa författade *Skolvisa*. I den sist nämnda ljunder tydligen en återklang af den bellmanska dityrambiska tonen. I parodien på *Fritiofs saga* visar sig Runeberg mera sjelfständig. Sjelfständigheten ligger i den egenomliga episka trygghet, hvarmed han här behandlar personer och situationer. Tryggheten och den grundlighet, hvarmed han går till väga, åstadkomma också ett ganska komiskt intryck. Men detta vänder sig föga mot Tegnér, utan mycket mer kring Runebergs egna kostliga gubbar. Ty om man undantager introduktionsuppträdet i *Fritiof kommer till kantar Ring* och måhända en eller annan strof i *Fritiof och Björn*, förekommer här i sjelfva verket ej vidare något parodierande öfver Tegnér, hvarken af hans framställning af det fornnordiska lifvet eller hans poetiska stil. Ett närmare inträngande i Tegnér's individualitet eller karaktären i det stoff, Tegnér upptagit i sin *Fritiofs saga*, och ett derefter lämpadt förfaringssätt innebär Runebergs parodi icke. Den är af blandad art, dels direkt i uppslaget, dels indirekt i genomförandet, ungefär af samma lustiga slag som *Den siste kandidatanden*. Detta bestyrker den uppfattning vi redan uttalat.

Men läsaren må sjelf döma.

Vi meddela här fyra stycken, af hvilka det första svarar mot *Kung Belc och Torsten Vikingsson* hos Tegnér, det andra mot *Vikingabalk*, det tredje mot romansen med samma benämning och det fjerde mot *Fritiof kommer till kung Ring*.

I.

Fritiof hos Balders.

Ung Fritiof kom till Balders en aftonstund;
 Der suto gossar många kring bordets rund.
 Herr Hilding dock, den gamle, satt högst i hopen
 Och talte visdomsläror och tömde stopen.

Och mycket talte gubben om ölsäll nord,
 Om krögardisk, som mer är än kungabord.
 Och mycket sad' han äfven om glans, som kröner
 De äkta finkelgossar, de Bacchi söner.

Men när han talt till ända och såg sig om,
 Och Fritiof, fostersonen, i salen kom,
 Då sågs den gamles öga än mera klarna.
 Lugnt tog han sig en sup och begyate varna.

»Du är student, ung Fritiof», så gubben sad',
 »Det namnet tyder flit, såsom visan qvad*;
 Var trogen då ditt kall, det är mångahanda,
 Men trägenhet i dryckjom är flitens anda.

Väck aldrig gräl med värden, hvad än han bad.
 Så länge solen skiner, är dagen glad.
 Blott dåren älskar tråtor och rynkad panna,
 Den vise sväljer mycket vid rågad kannan.

Drick utan krus, drick väldigt och drick med hast,
 Den fisk, som simmar snabbast, blir fuktigast.
 Att dricka skaptes menskan, ej blott att äta,
 Ty vissnar plantan snart, om den ej får väta.

*. Franzéns Studentvisa.

Se därför drick, min gosse, och drick med fog!
 När benen mer ej bära, då har du nog.
 Men önskar du att hvila, bete dig sedigt,
 Och läger unnas lätt der ett golf är ledigt.

En stund kan nötas bort under jungfrutak;
 Godt mjöd och vackra flickor ha samma smak.
 Men ankrar du der inne, tro dock ej hamnen;
 Mins, Simsons kraft led skeppsbrott i qvinnofamnen!

Tro ej skänkjungfruns löjen och söta min!
 De rusa endast svekfullt som glödgadt vin.
 Som källans åder jollrar så ljuft en qvinna;
 Men orden äro bubblor, som snart försvinna.

Att lefva är väl roligt på sätt och vis,
 Men intet lif är utan sitt plågoris,
 De foglar små förföljas af luftens örnar;
 Studenterne förföljas af sina björnar.

Derför, min gosse, vänj dig vid tålmod!
 Den bästa skatt på jorden är säffigt blod.
 När någon björn dig söker, tag höfligt mot'en
 Och lofva hvad han önskar och stryk på foten.

Allt detta må du göra i eget hus,
 Ty hvad ej böner vinna, det vins med krus.
 Men kommer han och kräfver dig midt på gatan,
 Då — hemta mod ur barmen, och kläm till satan!»

Så varnade den gamle i Balders sal,
 Och starkt som hembrygdt öl flöt hans enkla tal;
 Hans anlet sken förklaradt som midnattssolen,
 Tills ögat föll i sömn och han damp af stolen.

II

Rojvarebalk*.

Nu han sväfvade kring ifrån by och till by;
 Han for fram som en jagande falk.
 Men för bonde och prest skref han lagar och rätt,
 Vill du höra hans rojvarebalk?

»Ej må höras en knäpp, ej må knystas ett ord,
 Då jag träder i stugorna in.
 Har du pratat förut, nu du tige, din lurk.
 Hvarom icke, så akta ditt skinn!

Kort är hammarens skaft hos den ljungande Tor,
 Blott en aln långt är svärdet hos Frej;
 Kort om näsan är jag, vill få ja af en hvar,
 Och gudnä' den som svarar mig nej.

När jag stormar med makt, skall du rymma ur hus,
 Sedan bränvin och mat du mig gaf.
 Låt det gå, låt det gå! Om du dröjer en stund,
 Blir det annat kolorum utaf.

Mö är fridlyst i by. Det var lögn, det sa' jag;
 Vor' hon Freja, hon lydde min håg!
 Har du döttrar, kamrat, skall du visa dem fram,
 Kanske slutligt du får mig till måg.

* Rojvare = utsväfvande sälle.

Nu ses Fritiof hos prest, då skall källardörr opp,
 Är det kyrkherre eller kaplan.
 Är han sniken och tresk, skall han engång få se,
 Hvad det kostar att nappas med fan!

Han skall spela derhos båd' med brickor och kort
 Och med tärning, allt såsom jag vill!
 Kan han icke, vet skäms, vill han icke, vet hut,
 Men ett nyp, om han blott gör sig till.

Om jag vinner, var nöjd, men förlorar jag spel,
 Få då brådt ur din kammare, prest!
 Äge mildring dock rum, om du känner din sak
 Och förstår att traktera din gäst.

Vin skall finnas å bord och på måltiden punsch,
 När jag väljer ditt hus till mitt hem.
 Har du döttrar i bur, vare lag som förut.
 Har du icke — så skaffa dig dem!

Slagsmål pryder sin man och är rojvarevinst,
 Det är summan af balken här står.
 Har du mod att ta mot, har du mod att få stryk,
 Nå välan, släpp till skinnet — gutår!»

Så hans ristade lag, och hans namn som han sjelf
 Blef en skräck båd' för gammal och ung,
 Och han fick sig kamrater, som följde hans tåg,
 Och en hvar förde bud* som en kung.

Och han for ifrån socken till socken alltjemt,
 Blef blott värre med hvarje minut.
 Och han syntes i söder, han syntes i nord,
 Men så greps han af länsman till slut.

* Föra bud = uppträda skrytsamt, öfvermodigt.

III.

Fritiof och Björn.*Fritiof.*

Björn, jag är ledsen vid malt och råg,
 Bönderne äro prosaiska sällar,
 Stadens de ljufva gesällslagsmålsqvällar
 Locka med underlig makt min håg.
 Lycklig är den, hos Balders har sutit,
 Fredad för länsman och hån och skam.
 Dock, ren för länge jag rantat* och njutit,
 Nu far jag hem och blir allvarsam.

Björn.

Landet är godt, det må du ej klandra,
 Fylla och villa på landet bo;
 Fri för fiskalers och björnars klo,
 Får du ju bränvin, hvarthelst du vill vandra.
 När jag blir gammal, vid småstads knut
 Växer jag fast, som vid marken gräsen;
 Nu vill jag skoja ännu som förut,
 Nu vill jag hålla i socknarna väsen.

Fritiof

Slapp dock med nöd jag ur länsmans hand!
 Rundt kring min väg ligga spejare snöde;
 Vinter och månsken mig varda här öde,
 Ulfvar blott stryka längs skogens rand.
 Nej, än engång vill i staden jag jula,
 Gästa herr Ring och min röfvade mö,
 Der skall jag tjuta mähända en smula,
 Tömma min flaska och sedan dö.

* Ranta = svirra.

Björn.

Dö? Nej, den gamle hin Håken skall röna!
 Fästmannahämnden är föga blid.
 Gubben vi fylla vid midnattstid,
 Prygla hans drängar och klappa hans sköna.
 Eller kanhända på rojvarevis
 Aktar du kantorn ett slagsmål värdig?
 Eller vi basa den stymparn med ris?
 Säg hur du vill, jag är genast färdig!

IV.

Fritiof kommer till kantor Ring.

Och Ring han satt i högbänk och bar upp julebröd,
 Hos honom satt ung Ing'borg så grann och rosenröd.
 Som vin och vatten sågos de båda hos hvarann,
 Hon var röda vinet, det bleka vatten han.

Då trädde till gelaget en okänd gubbe in;
 Från hufvud och till fötter han insvept var i skinn.
 Han bar ett krus i handen, och lutad sågs han gå,
 Men bättre än de andra den gamle gick ändå.

Han satte sig på bänken längst ned vid salens dörr,
 Der är den armes ställe ännu som det var förr.
 De pojkar logo smädligt och eggade hvarann
 Och ryckte spotskt i ullen på luden färskinnsmän.

Då ljunger med två ögon den främmande helt hvast,
 Med ena handen grep han ur vrån en gammal qvast.
 Helt väldeligen slog han en ungersven dermed
 Och fick en spark tillbaka allt efter åldrig sed.

»Hvad larm och støj der nere? God' venner, julefrid!
 Kom upp till mig, du gamle, och låt oss talas vid.
 Hvad för du med i barmen? Hvar kommer du ifrån?«
 Så talte kantorn fogligt till gubben uti vrån.

»Helt mycket spør du, kantor, men jag dig svara vill:
 Mitt krus ger jag dig icke, det hör mig ensam till;
 Bland björnar blef jag uppfödd, mitt arfbref heter brist,
 Hit kom jag ifrån häktet, der låg jag instängd sist.»

»Ej illa», sade kantorn,» du lägger dina ord.
 Så plär det ske, gudnä' oss, på denna sorgejord.
 Men låt förklädna'n falla, låt se dig som du är
 Och ge allt groll på båten. Vet, det skall supas här!»

Och nu från gästens hufvud föll fårskinnspelsen ner.
 I stället för den gamle en hvar en yngling ser,
 Ej just aldeles nykter, ej heller just smitfull,
 Men älsklig till att påse som perlan uti gull.

Han stod ibland dem präktig med näsa kopparblå,
 Med väldiga karbunklar och många finnar på.
 I drifvet arbet' Bacchus dem hade bringat an,
 Och såsom ädla smycken de slötos till hvarann.

Och kantor Ring sig reste i sina lockar grå.
 Han tog sitt stop i handen och drack och talte så:
 »Jag svär att Fritiof fylla så snart han kommer hit,
 Så hjelpe öl och bränvin, derhos en ospard flit.»

Helt plötsligt då den främling sig sträckte upp så hög,
 En blix af trotsig vrede hans anlet öfverflög.
 Han högg sin hand i bordet, så det i salen klang
 Och upp från bord och bänkar hvar enda bonde sprang.

»Och hör du nu, herr kantor, hvad jag dig säga vill:
Ung Fritiof är min frände, jag känner honom till,
Uppå hans vägnar super jag här ikull en verld,
Så hjelpe mig min strupe, derhos en gästfri värd.»

Men kantorn tog och sade: »Helt ljufligt är ditt tal.
Sitt ned, här skall bli lustigt i nordisk klockarsal.
Fyll honom muggen, Bolla, med öl som du har bäst,
En sådan rolig sälle skall bli vår julegäst.»

Med nederslagna ögon hon räckte muggen då,
Och darrande var handen och öl blef spildt derpå.
Men qvickt tog gästen muggen utaf den ädla fru
Och drack en skål i botten, som höfviskt plägas ju.

Helt skarpt blef der nu drucket allt i det klockarhus,
Hvar enda gubbe tog sig ett ärligt julerus,
For sedan hem att sofva förutan harm och sorg,
Men klockarn, den filuren, sof hos ung Ingeborg.

Ur det mondaina Stockholmslifvet.

Skildringar och typer

af

Daniel Fallström.

I.

En underlig julhistoria.

Det var en sådan der riktig julafton med knarrande snö, bjellerklang, som fylde luften, och hela skaror af julklappsköpare, som fylde butikerna. Det syntes, att det var jul, när man såg familjefäder komma med pelskragarna upp öfver öronen, skägget hvitt af rimfrost och med ett helt lass paket under hvardera armen. Det syntes, att det var jul, när man såg små rödkindade bytingar släpa på stora julgranar, när man såg de upplysta våningarna vid hufvudstadens storgator — ja, det syntes till och med, att det var jul, när man tittade in genom fattig mans rutor och såg skinande hvit julgröt ryka på bordet bredvid präktiga hvetebullar. — —

Det var julafton för några år sedan.

Då jag kom hem i en egendomligt vek stämning, en sådan, som man lätt kommer i, när det doftar lack, julgran och vaxljus omkring en, och man ser sig nödsakad att tillbringa sin julafton solo i ett ungarlstrums trista enslighet, fann jag på mitt skrifbord en liten biljett.

Den var från Vilhelm. Jag kände redan af utanskriften igen hans stil, en nästan qvinlig stil med många finesser och slängar.

Och i biljetten stod det:

»Käre vän!

Om du inte skall i familj eller har någonting annat för dig, så kom hem till mig och ät gröt. Jag har någonting alldeles särskildt att bjuda dig på. Du får vara vänlig att dra på dig en frack, men jag hoppas, att du därför icke nekar mig nöjet se dig.

Vilhelm.

P. S.

J'ai besoin de te parler, ne manque pas de venir
ton ami dévoué
V. H.»

Det var så likt honom! Alltid ett litet post scriptum och alltid på franska.

Och som jag icke hade något annat för mig, icke skulle bort i familj, och som det till på köpet var julafton, så antog jag med nöje hans inbjudning.

Det var bara en sak, som oroade mig: — den der fracken!

Vilhelm Hjort brukade aldrig ha frackbjudningar. Han hade en gång för alla uttalat sin afsky för det plagget. Och som han sällan syntes ute i stora världen på middagar och supéer, behöfde han sjelf inte ofta begagna det.

Det var just det egna, att Vilhelm Hjort inte lefde mera med, än han gjorde. Han var rik och såg bra ut, dansade väl, påstodo de få damer, som fått den äran, och kunde vara i hög grad älskvärd, när han ville. Men det var inte ofta han ville.

Han lefde ett obemärkt, tillbakadraget lif.

Tidigt om morgnarne — både vinter och sommar — red han ut en timma eller par, åt sin frukost på slaget tio, läste tidningen och rökte, arbetade några timmar vid sitt skrifbord — man påstod att han skref anonymt i ett par liberala tidningar — och på slaget fyra spisade han middag. Han drack en kopp kaffe och en chartreuse på Anglais — der fick han för det mesta sitta ostörd — och var det première, gick han om qvällen på teatern — annars låg han hemma på en soffa med en bok i hand.

Det var ungefär hela gången af hans lif.

En gång hade det likväl varit annorlunda: innan han gjort sin utrikes resa.

Då hade Vilhelm Hjort varit hvad man kallar en frisk vilja. Han hade redan under sin vistelse i Upsala fått ärfva en rik farbror, en bryggare, och den unge kandidaten hade inte varit den, som låtit pengarna stå orörda på banken. Han förde ett gladt lif den tiden, qvistade litet emellan ner till Stockholm, bjöd cirkusdamer och variétédivor på ostron och champagne och lät sin börs stå öppen för hela verlden — d. v. s. den verld, han umgicks med.

Men så med ens reste han från alltsammans — reste, utan att ta afsked af någon och utan att anförtro någon, hvart han reste.

Det var endast läkaren, som visste det. —

Han var borta i tre år.

Då han kom hem, var han den Vilhelm Hjort, jag skildrat, denne skygge, tillbakadragne unge man på tjugu-åtta år, som alla familjer, der det fans giftasvuxna döttrar, ville ta emot med öppna armar, men som föredrog att lefva sitt eget lif — ensam, trist och grubblande.

Man sökte naturligtvis gissa orsaken, men ingen lyckades upptäcka den. Och Hjort var hemlighetsfull och sluten som en snix.

Och till honom var jag nu bjuden »på någonting alldeles särskildt» julafton. Och i frack!

Min förvåning var berättigad.

Då jag senare på qvällen stannade utanför hans bostad vid Sturegatan, fann jag hela våningen upplyst.

»Det måste vara mycket folk», tänkte jag.

Och så gick jag upp.

Jag mötte värden sjelf i tamburen. Han var också i frack, men några gäster syntes inte till.

»Nå, det var då hyggligt, att du kom!»

»Men jag kommer visst för tidigt?»

»Visst inte!... stig in bara och gör dig hemmastadd. Det står punsch och cigarrer i mitt arbetsrum. Jag kommer strax.»

Jag gick in i salen. Der stod bordet redan dukadt. Jag räknade tretton kuvert.

»Tretton! — Han är då inte vidskeplig af sig!»

Öfverallt voro ljus och lampor tända; i salen stod en väldig julgran med vaxljus och flaggor; här och der på småbord funnos förfriskningar, och i de eleganta cheminéerna brunno präktiga björkvedsbrasor.

En festlig stämning låg öfver det hela — hade bara inte bordet varit der med de tretton kuverten!

Jag slog mig ner i soffan inne i hans arbetsrum, tände en cigarr och började röka.

Det var ett stort, smakfullt möbleradt rum med tjocka mattor, tunga, veckrika portières och ett par utsökta dukar af Wahlberg på väggarna. Bokskåpet innehöll gedigna saker, mest vetenskapliga arbeten. På skrifbordet midt ibland en massa konstsaker reste sig ett fotografiställ af brons, som uppbar porträttet af en qvinna — en ung och mycket vacker qvinna. Jag kunde icke påminna mig ha sett henne förr. Kortet var taget i Paris — hos van Bosch.

Jag satt just och funderade öfver, hvem det kunde vara, då Vilhelm Hjort trädde in i rummet.

»Nu börja mina gäster komma. Du ska få se det blir en utmärkt samling!»

»Hvad blir det för folk, om man får lof att fråga?»

Han såg på mig med en underligt spefull blick.

»Fint folk! — Bara fint folk! Kom nu!»

Han tog min arm, och vi gingo ut i salen.

Jag kunde icke undertrycka ett utrop af förvåning.

Strax innan för dörren, som ledde in från tamburen, stod en samling högst besynnerliga människor — fattiga stackare, uselt klädda, förfallna och försupna, ännu skälfvande af köld och med en tafatthet i blick och åtbörder, som skar en i hjertat midt i denna gedigna lyx, denna starka belysning, som ännu mer blottade deras armod.

»Är *det* dina gäster, Hjort?»

Han nickade.

»Men . . .?»

»Du menar, att de just inte ä' särdeles presentabla?

Ack, min vän, skrifver inte evangelisten Lucas: när du gör middagsmåltid eller nattvard, bjud icke dina vänner eller dina bröder eller dina fränder eller dina grannar, som rika äro, utan hållre, då du gör gästabud, kalla de fattiga, sjuka, halta, blinda. Och salig är du, ty de förmå icke löna dig igen, men dig varder igen lönt i de rättfärdigas uppståndelse!»

Ett ögonblick trodde jag han skämtade, men tonfallet i hans röst, allvaret i hans bleka ansigte, elden — en underlig, dämpad eld i djupet af hans ögon sade någonting annat. Men talade han åter igen allvar — — —

»Käre Vilhelm . . .»

Han hejdade mig med en nervös gest.

»Säg ingenting . . . du förstår icke detta!»

Nej, sannerligen jag det gjorde, men jag kände mig i hög grad pinsamt berörd.

Han gick fram mot sina gäster, helsade dem hjertligt välkomna, tryckte någras händer och bjöd dem med ett vänligt leende att stiga fram och vara ogenerade.

Motvilligt, vaggande, med hela hjälplösheten hos en färskock under trycket af en hund lemnade de sin plats vid dörren.

Vilhelm sökte muntra upp dem, höja deras mod.

»Om ni inte ha något emot det, gå vi genast till bords. Efter åt plundra vi granen.»

Ett belåtet, oredigt mummel, en och annan skrapning af en grof sula mot det bonade golvet, en och annan tvär, klumpig bock besvarade hans invit.

Så klappade han muntert i händerna:

»Till bords, till bords!»

Man satte sig så småningom — i regeln med stolarna långt från bordet, fortfarande med nedslagna, förvirrade blickar. Jag tog plats till höger om värden, till vänster om honom satt en gammal tiggare, hvit i hufvudet som en fjällripa om vintern, nästan blind och med sina kryckor bredvid sig; han började genast att med darrande händer plocka sönder det fina, mjuka hvetebrödet, innan han stoppade det i sin tandlösa mun.

Och så bordet rundt de mest pinsamt slöa, pussiga, vanställda, utmärklade eller fräcka fysionomier.

Det fans endast en qvinna i hela samslingen — en försupen käring med rinnande ögon och det gråa, tofviga håret fallande i testar fram under halsduken, en rutig, fläckad bomullshalsduk, som hon behöll på hufvudet så länge supén varade.

Och det var en magnifik supé — en minister skulle haft heder af den.

Vilhelms egen betjent i frack och hvit halsduk serverade. Men det måtte ha kostat honom ett oändligt tålmod och mycken själfbeherskning.

Så småningom tinade sällskapet upp; stolarna drogos närmare bordet, man hängaf sig ostördt, hvar och en för sig, åt den sällsynta njutning, ett excentriskt infall beredde

dessa af samhället utstötta varelser. Vinet, som man i början knappast rört af fruktan att handtera de sköra, fina kristallglasen, dracks i djupa klunkar, de gulbleka, tärda kinderna fingo färg, ögonen började lysa, armbågarne stöddes med ett leende af dåsigt välbehag mot den glänsande hvita duken, som dock här och der begynte fläckas af vin och såser.

Plötsligt sprang ett högljudt fröjderop som en raket i luften nere vid den andra bordsändan.

Alla sågo dit.

En af gästerna — en lång, mager en med insjunket bröst och hektisk rodnad — höll triumferande ett guldmynt i luften.

Och alla dessa blickar, som lystet betraktade myntet, frögade, hvar den lycklige innehafvaren funnit det.

Och han lyfte allt jämt leende sin tallrik med båda händerna och med ett barns hela öfversvallande glädje berättade han:

»Här, ser ni, här låg det... jag kom att lyfta tallriken och så...»

Han behöfde inte säga mer. Tio par af lystnad darande händer lyfte i samma ögonblick tallrikarna en smula från duken; tio par ögon, glänsande af nyfikenhet och hopp, letade under dem, och hela salen fylldes i nästa nu af bedöfvande larm och jubel.

»Ser du, hur roligt de ha, hvad de äro lyckliga?» hviskade Vilhelm till mig, »— hvad de äro lyckliga!» upprepade han ännu en gång sakta och tonlöst.

Och de voro det!

De sutto der nästan bedöfvade af vinet och den plötsliga lyckan, tummade sitt guldmynt, smekte det med blicken, lekte med det, lät det glida genom fingrarne och med en svag diskret klang falla mot den mjuka damastduken...

Supén närmade sig sitt slut.

Då började plötsligt den gamla qvinnan jämra sig; hon lade sig framstupa öfver bordet, vältrande öfver ända glas och karaffer, dränkande duken i hela floder af portvin och champagne, krossande under tyngden af sina armbågar en fruktskål af utsökt porslin.

Och medan hon kastade hufvudet konvulsiviskt fram och till baka, skrek hon med ett uttryck af hjälplös för-

tviflan i sitt af vinet upphettade och af strömmande tårar sköljda ansigte:

»Herre Jessus då!... vi ä' ju tretton vid bordet... vi ä' tretton... oj, oj, så'nt elände!... nu ska en åf oss döden dö... gå till den stora ransakningens och domsens dag... oj, oj!»

Och med hufvudet rullande i konvulsioner fram och till baka mellan axlarna fortsatte hon att jämra och klaga.

»Bomanskan är dödfull, stackare», hviskade min bordsgranne till höger, en jembförelsevis ung man, klädd i en trådsliten, nedsölad, snusbrun bonjour — både denna och mannen hade uppenbart sett bättre dagar.

De öfriga bordsgästerna sågo sig omkring med en viss oro i sina druckna blickar; vidskepelsen och fruktan för döden var ännu så stark hos Vilhelm Hjorts gäster, att det begynnande ruset för ett ögonblick jagades tillbaka, och de sutto der bleka, bestörta och räknade på fingrarna och med lallande tungor gästernas antal.

Då sprang Vilhelm upp med champagneglaset i hand, och distinguerad och korrekt, men mycket blek stod han der i sin högtidsdrägt, typen för förfining och lefnadsvett, midt i detta kaos, han sjelf manat fram genom en excentrisk nyck.

En excentrisk nyck! — var det icke något mera...?

Och så började han i konventionel skåltalston — elegant och säkert, som hade han stått vid ett bord, kring hvilket det utsöktaste sällskap var samladt:

»Min fru, mina herrar!

Jag ber er att fatta edra glas och ett ögonblick lyssna till mig. Denna charmanta dam, som gjort vårt sällskap den äran, mina herrar, hennes nerver, fina och känsliga som en spindels väf, ha tagit ett litet intryck — ett litet alltför starkt intryck af talet tretton. Jag är ledsen, om jag varit någon orsak der till. Men jag försäkrar er, mina herrar, att talet tretton innebär ingenting alls, när man vet, hvem den tretttonde är. Och den tretttonde här vid bordet är jag. Det är jag, som denna gång är den lycklige — det är ni, min fru, ni, mina herrar, som ännu allt fortfarande äro bjudna som gäster vid lifvets bord, der den första rätten sköljs ned med förhoppningarnas vin och der desserten består af ramlade illusioner, svikna förhoppningar. Den tretttonde äter aldrig mer efter den utnötta,

fadda matsedeln — han går lugn och nöjd att bjuda likmaskarna till förintelsens härliga supé — — Mina her-
rar, den trettondes skål — *min* skål! Och nu — dric-
ken, lefven, njuten och somnen med den tanken att världen
är skön — det är först i morgon *I* skolen dö!»

Han tömde sitt glas och satte det så hårdt ifrån sig,
att foten sprang med ett klirrande ljud.

Supén var slut.

Vilhelm Hjorts gäster reste sig långsamt och bull-
rande från bordet. Men Bomanskan hade somnat, sof så
hon snarkade med det gråa hufvudet, från hvilket halsdu-
ken glidit ned, tungt hvilande på armarna, utbredda på
bordet midt ibland förödelsens styggelse.

* * *

Äntligen!

De hade gått allesamman. Vi hade öppnat fönsterna
åt Humlegården, nu dränkt i rogifvande mörker och tyst-
nad, och den friska nattluften strömmade in, fylde de
qvafva, heta salongerna, sölade af smuts, vin och mat och
bärande afskyvärda spår efter den julnattsorgie, man der
firat.

Värst såg det ut i matsalen. Granen, nyss så ståtlig
och pyntad, låg kullvräkt med slokande grenar, utplundrad,
söndertrasad, beröfvad hvarje minsta spår af sin glans.
Golfvet var betäckt af sönderslaget glas och porslin, hop-
skrynklade serveter, tömda buteljer. Här låg en stol —
en präktig högkarmad ekstol med afbrutet ben, der hängde
en krossad lampett af brons — en drucken karl, som känt
benen vackla under sig, hade fattat tag i den och så —
krasch!

Jag har sällan känt mig så upprörd, som när jag efter
festens slut stod i denna sköflade sal ensam med min vän.

Jag kunde inte låta bli att ge luft åt min harm.

»Du måtte ha varit galen... galen, Ville!»

Han såg på mig slött, alldeles sinnesfrånvarande.

»Vilhelm!»

Han svarade icke strax; det var med en stor själs-
ansträngning han syntes ett ögonblick återkomma till sig
sjelf.

Jag började frukta det värsta — denna vansinniga
nyck, hela hans beteende, talet för den trettonde... allt!

»Vilhelm då...!»

Han slog plötsligt, nästan konvulsiviskt armarna om min hals och brast i hejdlös, förtviflad gråt. Han grät så hela kroppen skälfdde.

Jag mera bar än ledde honom in i hans rum och lade honom varligt på soffan, baddade hans tinningar med isvatten och hælde några droppar konjak mellan hans läppar. Han bibehöll ännu sitt sinnesfrånvarande uttryck.

Jag ämnade just ringa på betjenten för att be denne hämta en läkare, då min väns röst kallade mig tillbaka.

Han tog min hand och hviskade:

»Det går öfver... var inte rädd... det går öfver!»

Och så efter en stund:

»Låt oss vara ensamma... de ha ju gått de der andra?»

Jag nickade.

Han reste sig upp i soffan och tog sig hårdt om hufvudet.

I det svaga ljusskenet från lampan på skrifbordet föreföll det mig som hade han åldrats på dessa korta minuter; kallsvetten hade klubbat fast håret vid tinningarna, pannan hade fått djupa rynkor, hyn var nästan gulblek, ögonen omgifna af mörka ringar.

»Stackars vän!»

Han såg upp mot mig med ett leende af oändligt svårmod — ett leende, som jag aldrig glömmer.

»Ja, jag är mera beklagansvärd, än du tror.»

Rösten hade återfått sin stadga, men blicken var ännu liksom död.

Han satt orörlig en lång, lång stund, som sökte han samla sina tankar.

Så reste han sig långsamt, liksom bekämpade han en inre smärta, gick fram till skrifbordet, satte sig i den högkarmade länstolen och stirrade bort mot qvinnoporträttet, som höjde sig på sitt bronsställ liksom en ung, segrande gudinna.

»Ja, min vän, det är en sorglig historia, min.»

Och så helt oförberedt började han, tillbakalutad i länstolen, med ögonen fästade på porträttet:

»Då jag försvann, utan att säga mina vänner farväl, utan att ta afsked af någon, reste jag hals öfver hufvud till en privat vårdanstalt för sinnessjuka.»

Han gjorde ett uppehåll och fixerade mig skarpt.

»Du visste det inte?»

»Nej.»

»Jo, så var det. Vansinnet är ärftligt inom vår familj. Ibland uppträder det mildt, melankoliskt, nästan rörande, ibland rasar det, någon gång mynnar det ut i excentriciteter. Min far ansågs på sin höjd excentrisk, men min farfar dog på ett hospital.

»Nu är det min tur. Det var ett första utbrott af slägtjukdomen, som dref mig i landsflykt. Lyckligtvis gick det hastigt öfver — ingen hade märkt det minsta, utom min gamla hushållerska — hon är nu död — och läkaren. Han befalte mig ögonblickligen resa. Och jag reste. Sedan jag tillbragt ett år på en berömd anstalt för själssjuka i Schweiz vid stranden af Lac-Leman, der lifvet gick så lugnt och fredligt, utan minsta eggelse, utan något som helst, som kunde verka som en stöt på nerverna, lemnade jag Schweiz och reste till Paris. Jag kände mig fullt återstald, min hjerna arbetade lika normalt och säkert som förr, jag började lefva på nytt, men på ett annat sätt — rikare och bättre.

»Jag sysselsatte mig under denna tid med literära studier, studerade gammalfranska, filosofi och historia. Jag har ännu liggande från den tiden flere arbeten, som jag begynt, men som aldrig blefvo färdiga — och aldrig heller lära bli det!»

Han gjorde ett litet uppehåll, innan han fortsatte:

»Du har nog ofta undrat, hvem den unga damen är der på porträttet. Hennes namn, min vän, kan ju göra det samma. Att jag älskat henne, älskat henne med all den starka lidelse, min själ en gång varit mäktig, är nog för dig att veta.

»Hon var norska, och vi bodde en tid i samma pension — min lyckligaste tid. Den förflöt som en dröm. Hon var ung, endast aderton år, lifsglad, eldig och vacker, min vän, vacker som en af dessa egendomliga norska fjällsjöar, som tyckas skifta färg från blått till grönt, från grönt till svart, och som locka en, locka en, tills man ligger på knä vid dess strand och sträckande ut armarna oupphörligen upprepar, förtrollad, hänförd: 'jag älskar dig... älskar dig!'

»Jag sade henne det aldrig. Men hur många gånger hade jag icke orden på läpparne under skymningstimmar efter middagen inne i salongens lugna vrå, under promenader i *Bois*, under fiskturer någon stilla sommarqväll på Seinen mellan strändernas djupa grönska under skyar, skiftande i rosa och violett. Jag sade henne det aldrig, men jag törstade efter hennes läppars första, skälfvande kyss, efter att i dessa dunkla, djupa ögon läsa förståelsens hela salighet, men jag teg... teg och gladde mig endast åt att vara i hennes närhet, kunna lyssna till hennes mjuka, klingande skratt, någon gång, liksom drömmande, få hålla denna lilla smala hand i min.

»Min gud, hvad jag älskade...!

»Så en afton — vi hade varit på *Français* och sett 'Hernani' och gingo hem tillsammans, arm i arm, tysta och tankfulla; vårt sällskap kom en smula efter åt — så, utan att jag frågade, utan att hon svarade, blef det oss klart att vi älskade hvarandra. Tystnaden var så vältalig; hon stödde sig litet tyngre än vanligt på min arm; hennes blick mötte så ofta min och dröjde qvar i den. Jag kände, att denna qvinna var helt och hållet i mitt våld, att det endast fördrades, att jag sträckte ut min hand för att taga det fagraste lifvet ägde. Ofrivilligt, oemotståndligt, ja, kanske omedvetet uttalade hon mitt namn — det var hela be-kännelsen om hennes kärlek. Och hela mitt svar bestod i att jag hviskade hennes tillbaka. Det var som hade vi bytt en kyss i luften, utan att läpparna vidrörde hvarandra.

»Då jag gick till sängs denna natt, önskade jag, att jag fått somna in för alltid med känslan af denna ousägliga lycka — dött med denna vidunderliga fröjd i hjertat, som — tycktes det mig — fylde hela min tillvaro med sakta bäfvande, ljuf musik.

»Nästa dag gick jag till en ryktbar psykiater, då anställd vid hospitalet *Sainte Anne*. Jag biktade för honom hela mitt hjerta, redogjorde för gången af denna själssjukdom, som låg gömd i vår familj likt ett sofvande vilddjur, färdigt att vakna upp i hvilket ögonblick som helst och skningslöst begynna förstörelseverket.

»Läkaren betraktade mig med en blick af djup sympati.

»Ni älskar denna qvinna?» frågade han lugnt.

»Om jag älskar henne...!»

»Nå väl», sade han ovanligt mildt, men lika lugnt, »då måste ni afstå från henne.»

»Men det är att dö.»

»Han tvekade ett ögonblick:

»Nå väl, då är det bättre för henne och er.»

»Vårt samtal var slut.

»Han hade talat som en insigtsfull, sträng läkare, och jag visste nu, hvad jag hade att rätta mig efter.

»Dagen derpå lemnade jag Paris, utan att ha återsett den jag älskade. Ett återseende skulle kommit mig att vackla, och det var ju mer än hennes lif — det var hennes framtid, sinnesfrid och lycka det gälde — — —

»Och säg nu, min vän, om jag inte är en människa, hårdt pröfvad, krossad, trampad till jorden af lifvet? Jag är lycklig att vara den trettonde!»

Jag tog hans hand och tryckte den hårdt, utan ord, men med tårar i ögonen.

»Det är sent, min vän», sade han efter en stund, »vi behöfva båda komma till ro. I morgon skall du få höra af mig.»

»Du tänker väl i himlens namn inte...?»

Han log så vackert, som jag aldrig förr sett honom le:

»Öfver oss alla är gud... godnatt!»

Han tände ett ljus och lyste mig ut i tamburen.

Jag ser honom ännu, när jag vill, stående på det öfversta trappsteget, lugn och blek, med ljuset i hand, som han skyddade med handen mot draget.

Han nickade vänligt upprepade gånger.

»Glöm inte, hvad jag anförtrott dig — allt hvad jag lidit... lofva mig det!»

»Hur kan du tro...!»

»Godnatt, då!»

»Godnatt!»

När jag vaknade på juldagen, möttes jag af ett bref och min städerskas förskräckta ansigte.

»Kan herrn tänka sig? — herr Hjort sköt sig i dag på morgonen! Betjenten var hit med det här...»

Jag slet upp brefvet.

Der stod:

»Käre vän!

Farväl och tack för gammal pröfvad vänskap! Gör mig den sista tjänsten och se till, att *det der porträttet* kommer riktigt med i kistan...»

Jag såg ingenting mera för tårar...

Året 1888.

Politisk revy.

Kejsarne Wilhelm I och Fredrik III afledo efter hvarandra, men gamle Bismarck lefver och regerar i den unge Wilhem II:s namn — se der axeln, omkring hvilken årets politiska företeelser, åtminstone de flesta och viktigaste, hvälf sig.

Bismarck är fortfarande den ledande kraft, som ordnar och sammanhåller det politiska maskineri, hvars centrala drifhjul hopfogats genom sammanslutningen mellan de tre stora östra fastlandsmakterna, som i slutet af förra århundradet delade Polen och i början af detta förenade sig i den »heliga alliansen» för att hålla Europa under absolutistiskt förmynderskap. Men för Bismarck är det icke en så lätt uppgift att hålla drifhjulets beståndsdelar tillsammans, som det var för Metternich. Det bikade han temligen oförbehållsamt redan förlidet år för den tyska riksdagen. Han yttrade nämligen: »Uppgiftens svårighet ligger icke i att bibehålla *vår* fred med Österrike och med Ryssland, utan i att bevara Österrikes och Rysslands fred med *hvarandra*. Det gifves verkligen rivaliserande och med hvarandra konkurrerande intressen, som vanskliggöra fredens bestånd mellan våra båda grannar. Det är vår uppgift att efter bästa förmåga utjämna denna svårighet, att i båda kabinetten vara fredens advokater gentemot rörelser af publicistisk och parlamentarisk natur. Vi löpa derved fara att i Österrike och ännu mer i Ungern anses som alltför ryssvänliga och i Ryssland som partiska för Österrike. Dermed få vi väl också hålla till godo, om vi blott kunna bevara vår egen och Europas fred».

På Balkanhalvön finnas tvistämnen, hvilka väl en gång komma att fullständigt spränga det lossnade och halft återhopkittade trekejsarförbundet. Ryssland fordrar, att Österrike skall utrymma Bosnien, Österrike ser med misshag Rysslands aggressiva hållning i Bulgarien och söker der stödja den för tsaren

förhatlige furst Ferdinand. Ett annat trätofrö är Serbien, som hållits inom Österrikes »maktområde», men dragits öfver till Rysslands, och förebud till en liknande metamorfos hafva äfven visat sig i Rumänien; det börjar alltmer komma i dagen, att staterna af andra rangen endast hafva en nominel sjelfständighet. Den tyska politiken söker nog i det hela medla till Österrikes förmon, men så försigtigt, att man ej må stöta sig med Ryssland, för hvilket Bismarck fortfarande bugar, medan han emellanåt argt visar tänderna åt Frankrike. Vid slutet af föregående år var dock den fruktade brytningen nära att inträda, dock utan något förvällande från hans sida, nämligen i följd af de »förfalskade dokumenten». Men det lyckades Bismarck att upptäcka både förfalskningen och hennes källa, hvilken sistnämnda han betecknade som orleanistisk. Tsaren, som förut vägrat att infinna sig på ett föreslaget kejsarmöte i Stettin under förklaring, att »icke han heller ville gå till Canossa», beqvämade sig då till ett besök i Berlin, der mellan-hafvandena, åtminstone till utseendet, i godo uppgjordes. Det røjde sig bland annat i den skrapa, som Almanach de Gotha fick för att hafva upptagit »koburgaren» som regerande furste af Bulgarien. Men vänskapen tycktes ändå alltjämt osäker, i följd af de starka motströmpingarne inom de ryska regeringskretsarne: medan rikskansleren Giers alltjämt är stämd för nyupplefvandet af trekejsarförbundet, talar man inom krigsministeriet harmset om den nesliga »subordinationen under Tyskland». Mellan dessa inflytelser slites tsar Alexander, huru mycket han än vill anses hålla den ryska utrikespolitiken i uteslutande egen hand.

Bismarck har emellertid i god tid sett sig om efter medel att hålla Ryssland inom den marginal, som han för detsamma uppdragit. Det 1879 upprättade separatförbundet med Österrike utvecklade sig 1883 genom Italiens upptagande till en trippel-allians, som under namnet »fredsliga» håller både Ryssland och Frankrike i schack, om de hafva lust att med förenade krafter rubba den maktposition, der »järnkansleren» står bredbent och tvärsäker i midten. Enligt de (i febr.) offentliggjorda fördragsbestämmelserna skall Italien ställa 300,000 man vid franska gränsen, i händelse Tyskland för krig med Frankrike, och Österrike en minst lika stor styrka vid den ryska i händelse af ett angrepp från Rysslands sida. Derigenom ser sig tyska riket i stånd att med en million man göra front åt hvardera hållet och ändå hafva minst en half million man i reserv dessutom. Det är en ställning, som man ej gerna vågar sig på att angripa. Icke desto mindre söker rikskansleren oafslätligt förstärka sin fredsliga genom

upptagandet af makter af andra ordningen, hvilka, förut vana att behandlas med stråft förakt, numera röna en kärvändig courtoisie. Sälunda anslöt sig furst Rumänien, derefter Spanien, och måhända har ordningen nu kommit äfven till Sverige. England har väl hittills aktat sig för att inklämma sin öfver jorden famnande världspolitik inom de bismarckska rälinierna, men gentemot de ryska lystnaderna i Orienten har det med Österrike och fredsligan gemensamma intressen.

Med ett sådant ryggstöd tycker sig Österrike ej behöfva falla undan för sin pockande granne i öster. »Önskar Ryssland», förklarade vid årets början tidningen Presse, »ett godt förhållande mellan de båda staterna, är basen icke Bosnien, utan Berlintraktaten». Men å andra sidan börjar det också känna berodendet af sitt ryggstöd och det förödmjukande i att ständigt hörsamma lystringsorden från Berlin. Vid flere tillfällen har Bismarck tillrädt eftergifter, hvilka isynnerhet af det ryssfiendliga partiet i Ungern med stor ovilja upptagits. Medan rikskanslern Kalnoky nära ansluter sig till den tyska politiken, är hans företrädare, ungraren Andrassy, numera icke längre Bismarcks vän och lär arbeta för att leda Österrikes statskonst in på helt andra banor. Af honom ansågs inspirerad en i slutet af jan. i den engelska Times införd wienerkorrespondens i sådan anda. »Man är», stod det här att läsa, »i Wien allmänt förvånad öfver, att furst Bismarcks organer, i trots af de pompösa försäkringarne om trippelliansens fredliga välgörningar, föra ett språk, som om freden endast kunde skyddas, om Österrike gör Ryssland eftergifter på Balkanhalvön». Det insinuerades tillochmed, att »det tysk-österrikiska förbundet måhända vore mer en lifsfråga för Tyskland än för Österrike», och det frågades rent ut: »Hvad skulle det blifva af Tyskland, om Frankrike och Österrike plötsligen blefve allierade?» Det låg liksom en betydelsefull vink i de tillagda orden: »Det habsburgska riket kan mycket väl ega bestånd utan Tyskland, måhända icke under grefve Kalnoky, men under *någon annan* minister, som litar mer på denna monarkis styrka».

Som ett dundrande »gif akt!» ljud Bismarcks »stora tal» den 6 febr. vid tyska riksdagen, der han uppträdde för de af regeringen begärda stora anslagen till landstormens förstärkning. Redan vid föregående års riksdag hade han vidrört möjligheten deraf, att Preussen en gång i framtiden kunde finna mot sig samma koalition, mot hvilken de fordom förde det sjuåriga krigets blodiga kamp. Nu mönstrade han dessa makter hvar för

sig. Vål fann han ett godt förebud deri, att det franska presidentombytet skett, »utan att Frankrike gjort något grepp ned i Pandoras ask», men å andra sidan hade Frankrike anslagit tre milliarder till förbättrandet af sin armé. Hoppet om ett godt förstånd med Ryssland syntes han vilja bygga endast på dess suveräns löfte: »jag tillägger», yttrade han, »(den tyskfiendtliga) ryska pressen icke den minsta betydelse, men kejsar Alexanders ord den största». Han påpekade emellertid det »betänkliga» sammandragandet af ryska truppmassor vid den tyska gränsen. »I den orientaliska frågan äro vi icke engagerade i första träffen», yttrade han som en liten erinringsvink åt Österrike, men på den hotande andrassyska korrespondensen gaf han svar riktigt med besked. »Man inbillar sig i utlandet», sade han, »att man kan hota oss. Det borde man helst låta bli, isynnerhet äro den utländska pressens hotelser utomordentligt löjliga. Det är blott en maktlös trycksvärta, som vi icke äro rädda för. Vi tyskar frukta Gud, men föröfrigt öfverhufvud ingenting i världen». De med skallande bifallsord helsade stolta orden hade redan förut fått sin starka relief genom meddelandet att Tyskland kunde, i händelse af krigsfara, nppställa en million vid hvardera gränsen, och att tyskarne därför vore »starka nog gentemot hvarje koalition».

Bismarcks tal fick i utlandet godt om gensvar och kommenterades på hvarjehanda sätt. Lord Salisbury yttrade i engelska parlamentet: »Vi hafva också en forntid och en politik, som vi icke ämna kasta öfver bord. Icke desto mindre delar jag fullkomligt furst Bismarcks åsigt om fredens bevarande. Den enda faran för våra intressen i Orienten kan uppstå genom en äfventyrlig och illoyal hållning från Rysslands sida». Från rysk sida svarades deremot genom påminnelsen, att den reguliera arméen i Ryssland och Kaukasus vore 2 millioner man stark och kunde med sina reserver uppbringas till 3 mill. man med 13,000 kanoner. »Vidare», tillades det, »kan Frankrike, på hvars allians ingen längre tviflar, rycka i fält med 2 mill. man».

Men nu liksom vid flere föregående tillfällen, föll den ålderdomsbräcklige kejsar Wilhelm hellre till föga, än han äfventyrade en brytning med Ryssland. I sitt tal hade Bismarck antydt, att Tyskland måhända skulle få att »välja mellan Ryssland och Österrike», men tillika genom den uttalade likgiltigheten för Bulgarien gifvit tillkänna, huru valet i närmast föreliggande casus skulle utfalla. Det betydde här, att Tyskland var ense med Ryssland om att kasta prins Ferdinand öfver bord, trots Österrikes och Englands motsatta önsknigar. Från engelsk sida blef man

alltmer orolig öfver Tysklands likgiltighet för Bulgarien. Times yttrade varnande: »En plank, som för öfver en afgrund, är i och för sig svårligen värd besväret att kämpa för; men om den tillfälligtvis är den enda väg, som för öfver afgrunden, kan hennes betydelse vara lika stor som summan af de intressen, som finnas på ömse sidor om svalget». På Tysklands hållning gjorde emellertid denna tirad föga verkan. I febr. väcktes från rysk sida det förslag, att sultanen skulle uppfordras »göra slut på det laglösa tillståndet i Bulgarien», och furst Bismarck sades ämna lägga sitt inflytande i vågskålen för att gifva större tyngd åt Rysslands anspråk. Genom den ryske ambassadören Nelidov fick sultanen sig meddelad en uppfordran, att protestera mot prins Ferdinands kvarstannande i Bulgarien. Men England förklarade sig icke kunna råda sultanen dertill, förrän man definitivt kommit öfverens, huru landets styrelse skulle ordnas efter prinsens afresa. Och detta råd gjorde sin verkan.

Berlinkabinettets försigtiga hållning gentemot både Ryssland och England hade sin tillräckliga förklaringsgrund i tillståndet inom den kejserliga familjen och de förändringar, som man med anledning deraf afvaktade. Kronprinsens halssjukdom blef alltmer oroande, helst som hans tyske läkare genast från början förklarade den härröra af krafter och åt denna sin förmodan tidigt gifvit offentlighet. Sir Morell Mackenzie, som i maj 1887 kallats till Berlin hade en annan mening, åt hvilken han genom företagen undersökning skaffade bekräftelse. De angrepp, för hvilka han nu utsattes från de tyska läkarnes sida, voro ej egnade att minska oron för patientens öde. Vistelsen i England (14 aug.—3 sept.) syntes för kronprinsen välgörande, oaktadt dr Landgrafs operationer ej voro egnade att åstadkomma en förbättring; men Mackenzie anmärkte, att sjukdomen vid denna tid verkligen började taga en vändning till krafter. I hopp att möjligen förbättras under inflytelsen af ett mildare klimat begaf kronprinsen sig till Italien, der han från 3 nov. uppehöll sig i den lilla staden San Remo. I början var en förbättring märkbar, men på nyåret inträffade en tydlig vändning till det sämre. Den 8 febr. verkställdes tracheotomien af dr Bramann, hvilken dervid råkade göra snittet ett litet stycke för långt åt höger i stället för i medellinien. Äfven var den af Bramann insatta kanylen olämplig och förorsakade ett sår på bakre väggen af trachea, i följd hvaraf den snart måste utbytas mot en annan, som af Mackenzie insattes. I följd deraf försämrades kronprinsens betydligt, och prof. Bergmann uppskrämde honom ytterligare genom sitt antagande

att patienten fått kräfte i lungorna. Oron för sonen invercade förstörande på den ålderdomsbräcklige, genom följderna af en förkylning lidande kejsaren, hvilken med knapp nöd kunde afhållas från att sjelf resa öfver till San Remo. Bådas lif hängde på skör tråd, och mau afvaktade med spänd väntan, hvilkendera först skulle gå hädan. Politiken hvilade under tiden, medan man bidade nya uppslag.

Kronprinsen Fredrik Wilhelms eventuela tronbestigning hade länge i Tyskland motsetts af det ena partiet med bitter oro, af det andra med högtspända förhoppningar, ty man väntade å båda sidor, att den skulle medföra en omhvälfning i hela regerings-systemet. Det var ingen hemlighet, att kronprinsen var de liberala idéerna tillgifven, att han satte civilisationen öfver militarismen och mer sympatiserade med det parlamentariska England än med det absolutistiska Ryssland. Med dessa grundsatser kunde kejsar Wilhelms och furst Bismarcks regeringssystem svårligen förlika sig. Då det stora »tyskfrisinnade» partiet kommit till stånd genom det gamla framstegspartiets förening med närslägtade meningsgrupper, hade kronprinsen i skrifvelse till ledarne uttalat sin varma lyckönskan. Man väntade, att han skulle omgifva sig med liberala rådgifvare, bland hvilka särskildt framhölls hans mångårige vän, den forne badensiske ministern v. Roggenbach; Bismarck skulle inskränkas till utrikespolitiken, men ej längre som en allsmäktig major domus (»Hausmeier») leda äfven den inre styrelsen. Lika högt som det liberala partiet jublade på förhand, lika starkt ängslades man i militarismens och byråkratiens regeringskretsar. Nu verkade dock den betänkliga vändningen af kronprinsens halssjukdom nedstämmande på de liberala, men var naturligtvis snarare egnad att minska än att öka oron på motsatta sidan. Ja, man sökte på denna sida göra sig förvissad derom, att kronprinsen under inga förhållanden skulle komma att tillträda regeringen. Hade han kräfte, och derom var man angelägen att öfvertyga allmänheten, så kunde han uteslutas från tronföljden såsom behäftad med en obotlig och smittosam sjukdom, och den gamle Wilhelm I skulle då omedelbart efterträdas af sin sonson, den unge prins Wilhelm, under hvilken det bismarck-ska regeringssystemet skulle ostörtd fortlefva. En sådan plan förehades verkligen; att den ej kom till utförande, därför torde man i främsta rummet hafva Mackenzie att tacka.

Den läkarevård, som kronprinsen fick, var äfven egnad att gifva näring åt underliga misstankar. Tyskland egde berömda laryngologer, men ingen af dem fick Mackenzie att konferera med;

i stället anförtröddes kronprinsen mest åt militärläkare, hvilka väl skulle visa sig skickligast som kirurger, men äfven som sådana synas hafva gjort betänkliga felgrepp. Mackenzie anmärker, att de af prof. Gerhardt vid sjukdomens början förestagna täta bränningarne med glödgad platinatråd just voro egnade att framkalla den påföljande utvecklingen till kräfta. Icke heller synes Bramanns tracheotomisnitt i San Remo hafva gått lyckligt, och hans kanyl, hvilken måtte hafva tillverkats enkom för kronprinsens räkning, var snarare egnad att försvåra än att underlätta andhemningen. Då det annars gäller som läkareregel, att patienten ej bör uppskrämmas, fick ändå kronprinsen knappt ögna i en enda tysk tidning, som ej spaltlångt ordade om hans elakartade kräftsjukdom. Och meddelandena voro ej uppsnappade genom tidningsreferentens påpasslighet, utan hade nog på beqvämare sätt kommit direkte från vida förnämligare regioner. Sälunda blef den för kejsaren enskildt ämnade bulletinen från San Remo genast offentliggjord i Reichsanzeiger, till stor häpnad för kronprinsens hofpersonal. Den gången var man ej så noga med förtigandet af statshemligheter. »Om denna händelse helt enkelt berodde på ett misstag, eller om något politiskt skäl förelåg för bulletinens offentliggörande, känner jag icke», anmärker dervid Mackenzie.

Den 9 mars afled kejsar Wilhelm, och redan följande dag afreste hans efterträdare, så sjuk han än var, till Berlin för att taga sin tron i besittning. Att den nye kejsaren bortlade det militärpreussiska namnet Fredrik Wilhelm och i stället lät kalla sig Fredrik III, hade både för Preussen och Tyskland sin betydelse. Det betecknade honom som efterföljare både af den preussiske Fredrik II, upplysningslitteraturens vän, och af den ädle, i ordets bästa mening »tyskfrisinnade» hohenzaufen Fredrik II. I Leipzig sammanträffade han med Bismarck, hvilken redan der lär känt sitt »hausmeierthum» vackla. Under resan hemstälde Bismarck om uppsättandet af proklamationen, men då hade kejsaren redan *sjelf* uppsatt den; den var stäld till hela tyska folket, ej till hären, och var genomandad af den renaste humanitet. Men det var med djupt vemod som folket såg den stumme, lidande kejsaren, som ohjelpigt aftynade på Charlottenburgs slott och ej fick deltaga i sin faders likbegängelse. Med outröttlig, sjelfuppoffrande ömhet vårdades han af sin gemål, hvilken äfven utgjorde mellanhand för hans meddelanden, och Mackenzie vek nu icke heller från hans sida, ehuru den berömde engelske läkaren erhöll ett par förskräckliga hotelsebref därför, att han fallit sina tyska yrkesbröder i ämbetet. Den 15 mars sönderföll en stor

del af den sjukes luftstrupe, »utan tvifvel», skrifver Mackenzie, »en följd af den stora, olämpliga kanyl (Bramanns), som varit anledning till så mycket lidande för den höge patienten i San Remo». Icke desto mindre tycktes han under sin engelske läkares vård något hemta sig från »verkningarne af den råa behandling», som han undergått.

I samråd med Bismarck, som fortfarande måste bibehållas, lade kejsaren hand vid regeringsärendena verksammare och själfständigare, än man skulle kunnat tro honom om. Ett omslag i den yttre politiken förmärktes genom det allt hjertligare närmandet till England, i ej ringa mon en följd af blodsbandet mellan Englands drottning och Tysklands nya kejsarinna. Ett förslag var å bane att förmåla prinsen af Battenberg, den för Ryssland så förhatlige f. d. furst Alexander af Bulgarien, med tyske kejsarens dotter prinsessan Viktoria. Både kejsarinnan och den gamla drottning Viktoria intresserade sig varmt för denna plan, och den sistnämnda gjorde sig beredd att resa till Berlin i sådant syfte. Till Bismarck, hvilken ej ville veta af detta förslag, kom man nu i spändt förhållande, och han hotade att taga afsked. Hvad denna brytning innebar, fick man snart erfaras i de giftiga angrepp, som nu den bismarckska reptilpressen, liksom på gifven signal, riktade mot kejsaren, kejsarinnan och Mackenzie. Kejsar Fredrik framställes nära nog som den der i engelskt intresse förrådde Tysklands nationela sak, liksom om denna med nödvändighet vore fastklubbad vid det ryska intresset. Kejsarinnan förhatliggjordes med benämningen »die Engländerin», liksom fordom Marie Antoinette med öknamnet »l'autrichienne». I stället för »Friedrich der Dritte» hade dessa tidningar tidt och ofta det elaka tryckfelet »Friedrich der Britte». Mot Mackenzie gjordes de ursinnigaste beskyllningar, och han betecknades mer som politisk äfventyraragent än som läkare.

Samtidigt påskyndades kejsarens slut i följd af den lika brutala som olyckliga kanylinsättning, hvilken Bergmann fick företaga den 12 april. Man kan ej utan fasa läsa Mackenzies skildring af denna »brutala» operation, under hvilken en opassande kanyl upprepade gånger våldsamt inträngdes på orätt väg och Bergmann slutligen utan begripligt skäl stack ett finger djupt in i det öppna såret. Snart inträffade, hvad Mackenzie genast fruktade, att en dödsbringande fistel skulle bilda sig på den falska kanylvägen. Just i de dagarne hade Bismarck upprepade gånger haft skarp ordvexling med kejsarinnan Viktoria, hvilken han förfäves sökt förmå att afstå från den battenbergska förmålnings-

planen. Den 24 april anlände drottning Viktoria till Berlin och hade följande dagen med Bismarek ett samtal, hvilket tvifvelsutan ej saknade sin viktiga politiska innebörd.

Vid årets början hade frågan om den våldsamma socialistlagens förlängning förevarit i den tyska riksdagen. Bebel hade då talat i tre hela timmar och skarpt framhållit polisagenternas i vissa fall förkastliga handlingssätt. Inrikesministern Puttkamer medgaf, att dessa agenter »icke vore just några gentleman». — »Då borde man», genmålte Windthorst, »icke hafva begagnat dem, ty ändamålet helgar icke medlen». Förlängningen beslöts dock (12 febr.), men blott för 2 år, i stället för 5, som regeringen begärt. Det visade sig dock, att kejsar Fredrik till alla delar biföll, hvad Windthorst under denna debatt yttrat: »Med våld kunna vi intet utrittä mot socialdemokratien, endast med etiska medel». Måhända skulle han, om han fått behålla lif och helsa, kunnat göra försonlighetens ande gällande äfven på detta af hatets lidelser upprörda område.

Medan Tyskland fick en fredskejsare, syntes Frankrike på väg att skaffa sig en sabelregering med general Bouianger i spetsen. Sinnena voro redan vid årets början upprörda både af inre partiupphetsning och af förnärmelser från utlandets sida. Symptomer af den förra röjde sig i interpellationen (16 jan.) angående det parisiska municipalgardets revolutionära uppträdande under presidentkrisen och det vid ett anarkistmöte (23 jan.) gjorda mordförsöket mot Louise Michel. Vid tyska gränsen föreföllo retsamma uppträden, såsom då den 71-årige jägaren Barberst angreps och afväpnades af en tysk gränsvaktare, och sedermera hafva obehagen ökats i följd af strängare gränsspärning från tyska sidan. Redan vid årets början berördes man retsamt mot Italien genom konflikten mellan franske konsulern och en italiensk domstol i Firenze angående arvet efter den tunesiske generalen Hussein. Italiens anslutning till trippelalliansen var emellertid det innerst och djupast liggande motivet till osämjan, hvilken starkt framträdde under de länge resultatlösa förhandlingarne om en förnyad handelstraktat mellan de båda länderna. Regeringskretsarnes moraliska frätsår blottades under den pågående rättsgången mot Wilson. Till grämelsen öfver Frankrikes politiska isolering kom det af Dompierre gjorda afslöjandet af franska örlogsmannens förfall, i följd hvaraf Italien och Ryssland öfverflyglat Frankrike på hafvet och Tyskland ej stod långt efter. Korruption och misshushållning frodades i följd af de täta regeringsvexlingarne; ministären Tirard, som satt vid styret under årets

första månader, var den 23:dje i ordningen af ministèrerna sedan år 1871. Dessa missförhållanden skulle general Boulanger hjälpa, väntades det, ty han hade nu en gång blifvit populär i vida kretsar. Generalen ville också »smida medan jernet var varmt», han begaf sig hemligen från Clermont, der han var stationerad, och smög sig tre gånger förklädd in i Paris för att der agitera. I följd deraf blef han afsatt från sitt militärkommando, men hans agitation gick nu mer obehindradt och med penningar var han rikligen försedd — hvarifrån, det är ännu outredt. Den 30 mars afgick Tirard efter ett i deputerade kammaren lidet nederlag och efterträddes af den radikalt sinnade Floquet. Den 15 apr. blef Boulanger med stor majoritet vald till deputerad; af hans temligen dimmiga program till författningsrevision syntes framgå, att han ville upprätta ett slags demokratisk militärdiktatur på ruinerna af den kullkastade parlamentarismen. Detta program var ej särdeles egnadt att tillfredsställa de ärliga republikanerna, såsom han fick erfaras bland annat vid den tumultuärska studentdemonstrationen den 20 april. Det visade sig ock, att Carnot med sin vädjan till republikanernas lojalitet vann större anklång, än generalen förmodat.

Under de senaste åren har Frankrike alltjämt bemödat sig att stå väl med Ryssland, tydligen i hopp att vid en kommande brytning mellan tsardömet och Tyskland komma ur sin politiska isolering. Med kvarlefvans af sitt inflytande i Orienten har Frankrike därför efter bästa förmåga sökt tjena de ryska intressena och dervid ofta räckt handen åt Bismarck, ehuru ingalunda af några vänskapliga känslor mot denne. Från Rysslands sida har man dock mottagit vänskapsbetygelserna temligen kallt, om man än tidtals uppmuntrat Frankrike och manat det att »vara starkt», naturligtvis för möjligen kommande behof. Floquets ministère blef emellertid långt ifrån välkomnad från ryska sidan; att han en gång under parisexpositionen 1867 förolämpat Alexander II genom tillropet »vive la Pologne!» det har ej Alexander III förgätit, och hans demokratiska radikalism står väl icke heller högt i rysk kurs. Då skulle Boulanger med sin förstummade representantkammare och sitt militärdiktatoriska program snarare vara en man efter tsarens sinne. Man har undrat, hvarifrån Boulanger fått de stora penningesummor, som hans agitation kräft; sjelf har han talat om sändningar från Amerika, man har insinuerat något om Bismarcks reptilfond, men tillvaron af någon boulangistisk rubelfond har ingen misstänkt.

Under regeringsombytena i Tyskland och Frankrike lyckades

emellertid Ryssland på egen hand att betydligt öka sitt inflytande på Balkanhalvön. I början af mars blef Ignatiev president för den mäktiga förening, som under namnet »slaviska välgörenhets-sällskapet» är den egentliga drifkraften för den panslavistiska agitationen; det var detta sällskap, som satte i gång det serbiska kriget, organiserade uppresningen i Bulgarien, förberedde turkiska kriget och störtade Alexanders furstetron i Bulgarien. Äfven nu visade sig företeelser, som läto ana dess underminerande verksamhet. I Rumänien, der Bratianos ministère arbetat för anslutning till Österrike och Tyskland, fick den ryssvänliga oppositionen alltmer öfverhand och segrade vid valen i mars, i följd hvaraf Bratiano måste afskedas, och en ny ministère bildades under ledning af Rosette. Vid de påföljande bondeoroligheterna derstädes har man velat se Rysslands finger med i spelet. I Serbien der konung Milan anslöt sig till Österrike, sökte deremot det ryska partiet stöd hos den ryskfödda drottning Natalia, och ärkebiskop Mikaël höll den ryska fanan högt, enär Rysslands ortodoxa kyrka äfven är Serbiens, och i följd deraf är det serbiska presterskapet för Ryssland en värdefull bundsförvandt.

Kejsar Fredrik aftynade alltmera, medan den frätande varfisteln utvecklade sig från Bergmanns falska kanylgång. »Lerne leiden ohne zu klagen» skref han den 20 apr. vemodigt till sin äldste son, som redan väntade att snart få tillträda arvet. Under maj månad syntes väl någon förbättring inträda, men den var som ljusets sista uppflämtande, innan det slocknar. Genom den hatade iurikesministern Puttkamers afskedande fick han dock, medan han ännu hade en liten återstod af lifskraft i behåll, gifva ett eklatant uttryck åt sina liberala tänkesätt och syften; dermed ville han först och främst häfda representantvalens frihet, för hvars kringskärande Puttkamer brukat mindre värdiga medel. Genom den fest, som Bismarck höll för sin afskedade frände, erkände han på demonstrativt sätt, att han kände sig solidarisk med denne och gjorde hans sak till sin. Af Kejsar Fredrik, hvilken nu flyttats till det nybygda slottet Friedrichskron vid Potsdam, hade emellertid det bismarekska »hausmeierthum» intet vidare att befara. Redan i början af juni kunde man tydligt förstå, att han ej hade många dagar kvar. På hemvägen från sin rekreationsresa till Spanien, Algier och Italien, besökte konung Oskar II honom och hade med honom ett kort samtal. På konungens fråga, huru kejsaren befann sig, svarade Mackenzie: »Det lönar knapt mödan, att för Er, sire, påpeka, att kejsaren befinner sig i den mest kritiska belägenhet, i hvilken ingen bätt-

ring synes möjlig». Den 15 juni på förmiddagen utandades kejsar Fredrik III sin sista suck. De »hundra dagarne» af hans regering voro ändade, och många förhoppningar hade med dem gått i qvaf.

Den 29-årige Wilhelm II, den affidnes äldste son, besteg nu den tyska kejsartronen. I skaplynne bräddes han mest på sin farfar och lät tidigt förstå, att han ämnade anknyta sin regering till dennes traditioner. För den gamle Bismarck har han lagt i dagen en hängifven beundran, och »hausmeierthum» står nu så mycket fastare, som kejsaren är ungdomsvän med grefve Herbert v. Bismarck, rikskanslerens äldste son och genast tog denne till sin statsminister; ätten Bismarck artar sig sålunda nu till att blifva en verklig majordomusätt. Vissa uppträden i nära sammanhang med dödsfallet kändes sårande för den affidnes enka, »kejsarinnan Friedrich», hvilken också dragit sig undan från sin sons hof och varit verksam för bevarandet af sin makes minne, då deremot den nya regimen helst ser, att man så litet som möjligt talar om kejsar Fredrik III. I stil med militarismens anda utfärdade den nye kejsaren sin första proklamation till sin trogna armé, och först efteråt utfärdade han ett kort, skäligen innehållslöst upprop till det öfriga »civila» folket. Militärväsendet har också varit föremålet för hans lifligaste intresse; derjämte har han intresserat sig för byggandet af nya kyrkor samt förhålligandet af sin »trogna adel».

Hade man i Frankrike fäst några förhoppningar vid Boulangers militärdiktatur, så gingo dessa snart i qvaf. Genom sitt temligen tarfliga uppträdande i deputerade kammaren (i juli) gjorde Boulanger ett fullständigt fiasko och blef i debatten rätt illa tilltygad af Floquet. Han sökte »upprättelse på vanligt parisiskt sätt, genom att duellera med Floquet», men det gick honom lika illa äfven då; han fick af sin segrande motståndare en rätt svår skråma, och med detsamma led äfven hans »prestige» anseelig afbräck. Sedan han återstälts från sin blyssyr, lemnade han för en tid Frankrike, och man visste ej med säkerhet, hvart han begifvit sig. »Hvar är Boulanger?» var då den stående frågan. Han sades hafva rest till Sverige, men här i landet såg man ej till honom. Det förmodades också, att han rest till Ryssland, och det låter åtminstone ej så otroligt, att han det gjort.

Den 27 juni, då tyska riksdagen öppnades, höll kejsar Wilhelm II sitt första frontal, till hvilket man lyssnade med spändt intresse. Det proklamerade fred, men en till tänderna väpnad

fred. »Kejsaren vill hålla fred med alla. Kärleken till hären skall aldrig fresta honom att förspilla fredens upprätthållande, såvida icke kriget framtingas genom angrepp på riket eller dess bundsförvandter. Hären skall garantera freden och, såvida freden brytes, tillkämpa sig den med ära». Bland bundsförvandterna framhölls särskildt Österrike och Ryssland; England och Frankrike omnämndes icke. Efter trontalets uppläsande tryckte kejsaren Bismarcks hand, och denne kysste kejsarens.

Man har trots sig veta, att kejsarförbundets återupprättande på fast grundval isynnerhet ligger Wilhelm II om hjertat; nog ser han äfven rätt gerna, att detta förbund hädanefter mer utprägladt verkar i »den heliga alliansens» anda. Det var väl ej blott för att skingra den djupa sorg öfver faderns nyss timade frånfälle, som han i juli månad började sina visitresor till de främmande hofven. Att det ryska först besöktes (19 juli) sätter man i sammanhang med politiska aftal, hvilkas innebörd det blir framtiden förbehållet att afslöja. Besöket i Stockholm (26 juli) med all dervid utvecklade militärstat och andra högtidligheter, som ännu äro i friskt minne, visar huru fullständigt Sverige nu »ändrat signaler» gentemot Tyskland. Om synnerligen kordialt förhållande mellan de båda hofven synes vitna, att den samtidigt födde och här i Stockholm så grundligt kanonsaluterade kejsarprinsen fick idel *svenska* namn. Om verkligen vid detta kejsarbesök något aftalats om »Östersjöns neutralisering», får man väl någon gång framdeles veta; i sådant fall vore helt visst ett ödesdigert steg taget. Någon större politisk betydelse tillades egentligen icke åt kejsarens påföljande besök i Köpenhamn (30 juli), der han också synes hafva blifvit mera kallt mottagen. Om Nordschleswigs återlemnande blef ingen fråga, men Rysslands skyddsling måste under nuvarande förhållande se en vän i Rysslands mäktige bundsförvandt. Nordschleswigs återlemnande förordades väl i tidningen »Nord», hvilken, som bekant, är det ryska kabinetts språkrör; men kejsar Wilhelm förklarade, att han förr skulle offra alla sina armékärer i striden.

Då Moltke i aug. nedlade sin värdighet som generalstabschef, afgick en af Wilhelm I:s förnämste paladiner från den politiska skådeplatsen. Hans efterträdare, greve v. Waldersee, hofpredikanten Stöckers förtrogne vän, skulle ej hafva passat i Fredrik III:s regeringstid; det var då tillochmed fråga om att förflytta honom från Berlin. Men för den anda, som genomgår Wilhelm II:s regim, äro Waldersee och Stöcker framstående exponenter. Af »paladinerna» står endast Bismarck kvar, och han synes

nu mäktigare än någonsin. Som hans hängifne beundrare för kejsaren på återvägen från sin nordiska resa direkte till Friedrichsruh, med suveränt förakt för festtillställningarne i Hamburg, för att i stillhet rådgöra med sin gamle kansler. Men medan den gamla bismarckska regimen tyckes lefva föryngrad upp, ser den ej utan oro en fruktansvärd fiende oafåtligt samla krafter i det inre af Tyskland. Hur »verfolgt und gemaszregelt» den än är, behåller den socialistdemokratiska rörelsen ännu alltjämt sin lifskraft och inger större ängslan just genom den hemlighetslöja, hvarmed den måste omgifva sig. Ett öfverraskande kraftprof gaf den, då i slutet af aug. socialistledaren Liebknecht med stor majoritet valdes till riksdagsman, och det i sjelfva Berlin.

Den 21 aug. anlände den italienske utrikesministern Crispi till Friedrichsruh och mottogs af Bismarck på det hjertligaste. Man anade, att de förhandlingar, som här fördes, inneburo »ett förnyadt befastande af de europeiska centralmakternas och en den viktigaste garanti för freden i Europa». Man fick också klart för sig, att de uppgjorda öfverenskommelserna måtte hafva gält två gemensamma antagonister — Frankrike och påfvedömet. Mot det förra förde Crispi ett sträft och hotande språk fullkomligt i Bismarcks anda, allt medan båda makterna kasta sina lystna blickar på Tripoli. Vid sitt i sept. företagna besök i Rom, synes kejar Wilhelm hafva velat tydligt visa, huru intim han är med konung Umberto, och huru likgiltig han är för påfven. Då han mellan en haie af italienska trupper denna gång åkte till Vatikanen, var det sannerligen ingen »färd till Canossa». Med preussiska militärtag sönderbröt grefve Herbert våldsamt de påfliga etikettsformerna, då han med motsvarande rask handling beledsagade sitt utrop: »Den tyske kejsarens broder står ej och väntar i yttre rummet». Enligt hvad sedermera offentliggjorts skall påfven blifvit högst smärtsamt berörd af prins Henriks plötsliga inträde, just då den heliga fadern som bäst försökte att under ett samtal mellan fyra ögon stämma kejsaren gynnsamt för påfvedömet världsliga makt; han synes konfunderats af öfverraskning, och den afbrutna samtalstråden kunde ej återknytas. Ehuru i det hela af mindre intresse, hafva äfven kejsar Wilhelms visitresor med ty åtföljande festliga mottagande i Österrike och Sydtyskland vidlyftigt refererats och kommenterats i tidningspressen. Senast har han låtit tala om sig genom sitt nya tron-tal, hvari man åter velat finna ett maskeradt hot mot Frankrike, helst som den officiösa pressen genast var färdig med sin kommentarie, antydande en föresats att »krossa fredsstöraren».

Men ehuru kejsar Fredriks döda kropp hvilar i mausolén, tyckes hans vålnad, liksom resande sig ur grafveu, alltjämt qvälja den gamle rikskanslern och den nye kejsaren. Efter döden lever han i förhärligadt minne som den frisinade riktningens krönte heros. Som en röst ur grafven förnams det genom prof. Geffcken offentliggjorda utdraget ur den afidnes dagbok. Att maktens innehafvare så häftigt spratt till vid ljudet af den rösten, kunde man hafva skäl att undra öfver, ty det utgifna dagboksutdraget innehöll ingenting farligt eller uppviglande; det konstaterade endast, att under de händelsedigra åren 1870—71 dåvarande kronprinsen i sin föga inflytelserika ställning sökt efter bästa förmåga bidraga till fullbordandet af det verk, hvilket skall uteslutande gälla som kejsar Wilhelms I:s och furst Bismarcks. Måhända tog man det som en slående protest mot de beskyllningar för »riksfiendlighet», hvilka reptilpressen riktat mot »Friedrich der Britte». Den juridiska förföljelsen mot Geffcken och husvisitationen hos baron v. Roggenbach tjente endast till att visa mothuggets träffsäkerhet och snarare stärkte än försvagade uttrycket deraf. Så kom Mackenzies försvarsskrift med sitt ur Shakespeare hemtade motto: »Märk nu, hur simpla sanningen skall slå er till marken». Att denna bok först förbjöds i Tyskland och kort derefter återigen frigafs, förefaller nästan som en ryckning af det slags nervositet, som plägar vara en följd af ondt samvete.

Den engelska världspolitiken har emellertid öfver hela jordklotet bevakat sina intressen och utfört sina planer, till utseendet utan någon synnerlig beröring med de militära fastlandsmakternas bismarckska system. Det är endast med det ryska världsväldet som det engelska flerstädes har förvecklingar och det sådana, att en våldsamt sammanstötning i en närmare eller aflägsnare framtid nog är att befara. På Balkanhalvön är det England, som outtröttligt sträfvar att hålla status quo upprätt; det gifver sultanen goda »råd» och motarbetar det ryska inflytandet i Bulgarien. Som Mindre Asiens beskyddare får det hålla vakt mot de ryska anläggningar, som äfven på detta håll ibland antydas. Indien står nu ej längre som »en värld för sig»; den ryska makten har redan trängt fram till den berggördel, hvarmed man trott denna värld så säkert omgärdad. Anläggningen af den transkaspiska järnvägen, på hvilken ryska trupper skola kunna föras från Kaspiska hafvet till Afghanistans gräns, är nu nära fullbordad; redan vid årets början passerade det första bantåget på den nya, långa järnvägsbron öfver Amu Darja. I Afghanistan före-

falla tidtals misstänkta rörelser af små halfvilda folkstammar, som sägas vara i hemlighet uppviglade af Ryssland, och England tyckes ej hafva lätt att hålla khan Abdurrahmans tron upprätt. Dertill har nu äfven England invecklats i en konflikt med berglandet Tibet, hvilken kan blifva obehaglig nog. Under tiden har Ryssland förberedt och, innan ännu året led mot sitt slut, utfört en ny öfverraskning genom öfvertagandet af skyddsväldet öfver Korea. England ser sig om efter bundsförvandter; det söker återupprätta sitt af ryssarne störtade inflytande i Persien, och det söker göra gällande solidaritetsintressen med Kina.

Hvar Stanley nu är eller om han ens lefver, derom vet man ingenting visst, men man fruktar det värsta. På den väg, som han brutit, har nu emellertid den europeiska kolonisationen trängt in och för samfärdseln med verlden öppnat det förut så hemlighetsfulla Ethiopien. Magnetiskt tyckas nu Europas makter dragas till förvärfvandet af landbesittningar och inflytande i Afrika. Tyskland har under det förflutna året gjort en storartad början med förvärfvandet af skyddsområden både vid östra och vestra kusten; men fortsättningen har under detta året icke varit början lik, enär den tyska kolonialpolitiken ännu visat sig väl »grön» och ingalunda synes hafva den tyska fastlandspolitikens säkra mästertag. Förvecklingarne i Zansibar och annorstädes hafva väl förmått Tyskland att »taga skeden i vackra hand» mot England; den forna utmanande hållningen har nu efterträddts af en idylliskt vänlig öfverenskommelse om gemensamma åtgärder för slafhandels hämmande. Samtidigt intresserar sig Tyskland för Emin och England för Stanley, men båda de berömda männen tyckas få hjälpa sig sjelfva eller hvarandra, bäst de kunna. Italien, som länge fruktlöst fikat efter Tripoli, har nu äfven sökt fatta fast fot vid Röda hafvets kust; afsigten dermed är för de oinvigde ej så lätt att uppdaga. Emellertid blef Abyssinien ej så lätt att komma till rätta med, som man i Italien måhända trott. Årets första månader användes till ett föga ärekrönt försök att taga upprättelse för nederlaget vid Dogali föregående år. Då de Abyssiniska trupperna i början af april drogo sig från Massanah, lät man udda vara jämt och ansåg upprättelsen vunnin. Italienarne behöllo Massanah och befäste det; deras annullering af »kapitulationerna» för främmande makters undersåtar ledde till nya tvister med Frankrike, och gjorde förhållandet mellan de båda latinska folken ytterligare spändt. Sjelf synes Frankrike nöja sig med Tunis, såvida det icke har spekulation på ökad landvinning vid Kongo. England behåller ännu sitt öfvertag i

Egypten, men förklarar sig vilja släppa det, så snart Egypten blifvit en »vederhäftig» stat. Mot »dervischerna» i Sudan få egypter och abyssiner kämpa bäst de kunna, och det går klenst nog ibland, men för närvarande eger den kampen föga intresse.

I Nordamerika har England vunnit en efterlängtd uppgörelse med Förenta staterna, då i febr. en i Washington arbetande kommission enade sig om en traktat, hvarigenom ett slut gjordes på de långa stridigheterna mellan det canadiska området och unionsrepubliken om fiskerirätten i de canadiska farvattnen. Förmämsta evenementet i denna verldsdel är väl ändå tvifvelsutan det fortsatta arbetet på Panamakanalen, hvilket storartade företag den gamle Lesseps med ännu, såsom det tyckes, oförminskad energi, leder. Med kanalens öppnande hade han hoppats få illustrera året 1889; men de väldiga arbetena med konstruerandet af Effels stora metallbassin och genomsprängningen af berget Coulebre kräfva längre tid, så att kanalen först år 1893 lär kunna öppnas. Det republikanska partiets seger genom Harrisons väljande till president är förofrigt det förmämsta evenementet inom den nordamerikanska unionens politiska värld.

Året 1889 tillstundar, och den stora verldsrevolutionen skall då fira sitt hundraårsjubileum. I Frankrike tillrustar man fredligt ett glänsande högtidlighållande deraf genom anstalterna till en storartad industriutställning. Europas monarkiska regeringar uppmuntra ej deltagandet deri, men förbjuda det icke heller rent ut; endast Tyskland lär alldeles hålla sig undan. Sverige lär hafva missödet att icke längre få någon plats der, sedan ansatserna till deltagande från vår sida paralyserats eller fördyrats; deremot lär vårt broderland Norge komma att der figurera så mycket bättre samt slipper då att kifvas med Sverige om hedersplats och utrymme. Väl vore emellertid, om Frankrike endast på detta sätt förberedde sig att möta året 1889. Olyckligtvis förehafvas der dock äfven planer af politisk art, och de kunna blifva ödesdigra nog. Boulanger, som man under sommaren snart sagdt efterlyste, lefde på sensomaren åter upp igen och blef i augusti månad af flere valkretsar vald till deputerad; kring honom synas nu de monarkiska partien samlat sig. För att mota hans tilltänkta »revision» lär Floquet ämna förekomma honom med en annan i mera republikanskt syfte. Under denna förbudan riktas en skandalös anklagelse mot republikens ledande män, och intrycket deraf blir djupare i följd af den väckta rättegångens snöpligt egendomliga slut. Medan man under dessa ledsamma auspicer bereder sig till revolutions-

festen i Paris, tillrustar man i Berlin ett slags motdemonstration i förm af ett lysande furstemöte. Fransmännens ängsliga bekländhet har tagit sig uttryck i det redan ofta upprepade bevingade ordet: *1889 verra la vengeance des rois.*

Otto Sjögren.

Budskap från Volontaire*.

Overture: känt tema med okända variationer.

K. Stora Teatern: Repriser af »Kronjuvelerna», »Kungen har sagt det»,
»Romeo och Julia», »Konung för en dag», »Mefistofeles».

K. Vetenskapsakademien: kammarmusik.

Konertsäsongen: Riego-Edgren-konserten. Sällskapskonserter.

Vasateatern: Pariserlif.

Svenska teatern: Andlig Fay-musik.

Södra teatern: Orpheus i Underjorden.

»Hopp la!

»Sa, sa, sa, sa

»Papp, papp, papp

»'erre Jesses!»

»Hör dessa ljud hur enkla rörande, o Gud!», sjunger Max i »Alphyddan». Hör dessa ljud! Från Stockholms *elfte* dagliga eller rättare half-nattliga förlustelse-ställe. 7 teatrar, Berns och Blancs, Folies de Mosebacke och — Vintercirkus!

Äro vederbörande peremptoriskt *tvungna* att säga *ja* till hvareviga en som kommer och vill ha privilegier på teater eller krogmusiksalong?

Skall konsten behandlas som kaféerna, hvaraf det rätt nu knappt fins ett fåtal hyggliga och solida, därför att vederbörande tillåta att kafé uppsättas i hvartannat hus, eller hvarje eller två i hvarje?

Förtviflade ansträngningar göras af en liten tapper skara äkta konstnärer att hålla konstens fana högt och då komma vederbörande och gripa dem fanan ur händerna och ge den åt diverse in- eller utländskt konstnärsslödder att släpas i träck. O civiliserade stad!

Våra konstnärer betungas dels en corps dels pr individ med stora skatter till stat och stad, utländska taskspelare betala 3 kronor pr afton. Löjlige Stockholm!

Kan detta fortfara? *Nej!* Böra icke våra tullifrande 22 Stock-

* Den bebådade literära uppsatsen uppskjutes till nästa häfte. *Red.*

holmsriksdagsmän här gripa in för att få ändring i gällande lag, som om något är i olag?

Jo! Och jag går så långt att jag öppet förklarar att om ingen af dessa herrar gör något i denna fråga vid riksdagen, så ha Stockholms 22 representanter icke gjort sin pligt vid riksdagens slut, de ha då uraktlåtit att bevaka sin stads intressen.

Dock — jag hyser fast hopp att detta ej må bli fallet, så mycket mer som mitt önskningsmål ju så makalöst slår i spann med de 22:s tullpolitik: skydd! skydd! Det är ju det, jag begär, situationen begär — —

Ty annars går det åt Ragnarök med allt hvad scenisk konst heter.

Och icke blott detta, d. v. s. estetisk dekadens, nej jemväl etisk. Teatrarnes omätliga moraliska värde annulleradt, eller förvridet till motsatsen!

Hvilket ansvar, detta att så förvränga en viktig uppfostrande makt för vårt folk, främst dess ungdom, som antingen den ryckes från sina hederliga yrken att enrolleras i tvetydiga småteatrars histronled eller från salongerna insuper all denna oestetiska smakvidrighet, all denna oetiska lättfärdighet, i båda fallen tar större och skarpare skada för lifvet än af något annat.

När jag skrifver detta, har en trupp af tertiär rang slutat operera i den nya cirkus, framläpande en ömklig tillvaro, som endast kunnat drägliggöras genom det gamla snuskiga knepet att dra till sig folk genom »gratisvinster» (som sällskapet medlemmar oftast vinna, emedan en stor del af pubiken skäms att vinna utskottsporselin eller gäss af miss Fays embonpoint!)

Cirkus står f. t. tom och nu sägs det att den skall apteras till Varieté-teater.

Variété-teater med kunglig loge, ämnad hysa h. m. konungen, h. m. drottningen, hennes k. h. kronprinsessan, h. k. h. prinsessan Eugenie och öfriga det kungliga husets medlemmar och anförvänder!

Sannerligen det blir den första i Europa och i — civilisationens historia!

* * *

Jag fick nyss de »dagliga» förlusteställena till 11 med Cirkus. Men med »E. V.» och Svea-salen! De äro ju ständigt å prendre, annonsera sin ledighet, önska ej högre än att få fylla den stora luckan i våra offentliga lokalers så oändligt lilla antal

(Svea-salen konkurrera med Vasa-teatern — hm! hm! hm!)
Nåväl, dessa illustra ställen medtagna, blir antalet 13.

Tretton!

Nu erkänner jag mig tro på skrock. D:r Hagdahl säger ju annars att det blott är riskabelt, detta trettontal, vid ett bord när maten ej räcker till åt fler än 12.

Då är det farligt. Nåja, men *är* det då inte farligt också i den mening jag menar? Ja, till och med: räcker maten (=publiken) till här ens åt de tolf?

Nej det gör den lika litet som sunda förnuftet räckt till för dem, som styrt så till att vi ha det som vi ha det i detta teatergalenskapens år 1888.

Detta kan tyckas ett hårdt tal, ett lasteligt tal. Må vara, men kunna då teatrar och cirkusar växa upp obemärkta och af sig sjelfva som champignoner och kantareller i höstliga skogsmarker? Är det i *sömmen* sanktion gifves åt de aspiranters långa följe? Vet man icke hvad man gör?

Nå, så torde nu erfarenheten komma att tala, tala så att de sofvande vakna, de lomhörda höra, de mellan fingrarne seende skåda med uppspärrade ögon.

Det lider intet tvifvel att uraktlåtenhetens synd är stor. Konsulerna ha *icke* sett efter och republiken *har* tagit skada. Och hur reparera den. Rifva ner Cirkus Varietén kanhända, bombardera Blanch och underminera Mosebacke?

Eller kanske *neka*, när nu snart hr Andersson vill ha privilegier på Östermalms nya Operett-teater eller hr Pettersson på Blasieholmens nya tingel-tangel-scen (om Söndagarne ämnade till »hädaregudstjenster») eller hr Lundström på Musikkrog i Skinnaviksbergen??

Skulle det vara möjligt att de *kunna* neka dessa välkända herrar. Skall det verkligen sluta innan herrarne få sina fem och tjugo — — — — — förlusteställen?

Med hänsyn till *erfarenheten*, torde härom kunna sägas att »intet är i allmänhet osäkrare».

Icke ens eld-anordningarne vid småteatrarne. Eller vid de stora punsch-etablissemanten, der man liksom antar att de af punsch impregnerade byggnaderna, möblerna och menskorna aldrig skola fatta eld.

När blef punsch känt som eld-stillande medel?

Fråga m:me Biberti, signora Patraski eller denna m:lle Lafon, som Söndags-Nisse i sin elakhet påstår »knyeka på höf-

terna» till den grad att fröken Vasasons beundrare glesna och gifva sin underlöjtnantshyllning åt den franska konkurrenten.

Återigen utländsk konkurrens. Trots tullarne. Hvad säger Sv. D. Bl. om detta? Äro ej fläsk-tullarne höga nog? Regardez m:me Biberti, s'il vous plait!

Tulltaxan är uppenbart lika ofärdig som Sveahuset åt baksidan.

Der behöfvas tullar för signora Kuckelikus rullader, signor Skrikutis höga C, madame Sansfaçons tricot-varor, mille Pudeurs »knyckar» o. s. v.

Höga tullar, mina herrar, att den inhemska produktionen af dessa förädlade eller råa varor må drifvas upp till en hittills i vårt land och V. L. oanad höjd!

* * *

Den goda viljan i den nya opera-regimen förtjenar fullt ut de loford, den fått. Hr Nordquists kända energi har smittat hans kår och det har i många fall inträdt en förändring till det bättre, hvilket erkännes till och med af personer hörande till verket, hvilka varit i den föregående direktionens ynnest och nu fått sina löner reducerade. Detta bör glädja hr Nordquist.

Den anslutning, pressen egnat det nya operaföretaget, är en frukt af hr Nordquists diplomatiska uppförande gentemot denna s. k. statsmagt, i skarp kontrast mot det förskräckliga sätt hvarpå herrar Willman och Grandinson läto referenterna betala sina platser sjelfva, något som menligt inverkade på dessa herrars konstantusiasm i allmänhet och på de förberedande reklam-notiserna i synnerhet. För sistnämnda fall disponerar den nya styrelsen tillfällen till preparerande notiser, egnade att ruska upp en loj publik.

Efter n. v. operasekreteraren har i N. D. A. börjat uppträda en annan musikreferent, hvilken berömmar operastyrelsen för dess återuplifvaude af opéra-comique såsom mera lämplig för unga oerfarna artister med mindre utvecklade sängkonst.

Detta beröm skulle kunna, göra hr Nordquist skada, om jag ej vore säker på att hr N. är den förste att inse skefheten af denna åsigt. Just i opéra-comique behöfs det erfarenhet, scenvana, fyndighet, elegans och just i opéra-comique med dess fina causerande stil fordras det en beherskning af rösten, en rörlighet

i uttrycket, en fraseringskonst och en detaljeringsfiness, som är allt annat än vanlig hos nybörjare. Praktiskt visade sig detta i »Kungen har sagt det». De rutinerade opéra-comique-artisterna skiljde sig med heder från sina roller, deraf dansmästar Miton speciellt var lyckligt lottad med hr *Robert Ohlson*, men de öfriga brusto i fler eller färre af ofvannämnda fordringars uppfyllande. Att frk. *Ek* är en god skådespelerska är ingen hemlighet, men att hon i subretroller har temperament, figur, röst och framför allt metod i hög grad emot sig borde vara nog för att göra slut på vederbörandes förhastade användande af denna intelligenta och arbetsamma konstnärinna. Fru *Edling* eller fru *Sterky* borde ha anlitats för *Javottes* parti, ett af *Olefine Moes* allra bästa churu (delvis rätt mystiska) omständigheter och förhållanden klippte af denna operas lifstråd vid dess första framträdande 1877, då den med hr *Ödmann* i hufvudrolen gafs vida bättre än nu. Det var i denna rol, hr *Ö.* först började »qvickna vid» — som skådespelare betraktad. Hr *Lindens* olämplighet för detta parti var så stor att det var fullkomligt i stil med den förra styrelsens luminösa påhitt att gifva honom partiet, som bort tillfalla hr *Lundmark*. Att frk. *Klemming* lyckades så bra i *Philomènes* parti, öfverraskade oss. Hon sjöng sina kupletter lika bra som fru *Söhrling Strandberg* förr — se der den bästa kompliment vi kunna gifva henne. Att operans förnämsta sångerska oupphörligt anlitas för tredje eller fjerde rangens partier är en oegentlighet, som knappast den *Willmanska* styrelsen låt komma sig till last. Vi hoppas direktionen för framtiden bättre tar vara på fru *Edlings* förtjusande talang. Äfvenså kunde det nog vara angenämt att få höra fru *Östberg* litet oftare och frk. *Klemming* litet mindre ofta, den förra särskildt i opéra-comique. Hvarför lemnades ej *Catharina* i *Kronjuvelerna* åt fru *Östberg*? Är man rädd att hon skall falla in i sina *Suppé*-fasoner, eller skall fru *Ö.* uteslutande egna sig åt opera-serian, som visserligen tyckes locka hennes hog men ej ligger bäst för hennes begåfning, låt vara att hon i tid räddat sin mezzosopran undan k. svenska sångmetoden och arbetat upp den till den kraft och höjd, som den f. n. innehar.

Hur som helst — visst är att fru *Östberg* varit mer på sin plats i »*Kronjuvelerna*» än frk. *Ek*, hvilkens föregående upp-trädanden i opéra-comique-sferen varit af natur att nästan hela pressen — jag undantar småbarnen *V. L.* och *Sv. D. B.* hvilka i betraktande af ungdom och oskuld ha rätt vara mindre vetande — blamerat sitt minne med att tala om frk. *Eks* »debut inom

opéra-comique» genom Kronjuvelernas Catharina. Och frk. Ek som mångfaldiga gånger sjungit en annan Catharina, i »L'étoile du Nord», opéra-comique i 3 akter af Meyerbeer! För att ej tala om Philine i »Mignon», Giulemette i »Advok. Pathelin», der en granskare rent af råde sångerskan lemna stora operafacket för opéra-comique. Alldeles ovan var således icke fröken Ek, hennes figur och hållning passade dessutom lika godt här som illa för lilla pigan Javotte i Délibes' oupphörligt förölyckade operett. Men frk. Ek har ju sen nyss antydde roller af henne utfördes genom framför allt Aida och Wagneroperor så helt kommit in i en annan bransch att hon trots ansträngningar ej kan sätta sig in i genuin opéra-comique-ton af galliskt snitt. Än mer gäller detta rösten, koloraturen, tonbildningen m. m. Bristerna föllo så mycket skarpare i ögon och öron som föregångerskan frk. Moe trots felande röstkraft gaf en så illusorisk, poetisk och liffull bild af den vackra Catharina, ehuru i sin tur underlägsen friherrinnan von Stedingk, den bästa Catharina vi någonsin sett — äfven i Paris. Brillant skönhet, pikant koketteri, ett stickande ystert men också smekfullt och graciöst intagande föredrag i ypperlig Auber-stil, en excellent karakteriseringstalang genom rollens alla facer, in i de minsta smådrag och som det helas bouquet en skimrande kaskad de grannaste florityrer, ornament, sirat af alla slag. Koloratur-scenen — i förbigående sagdt en af de ypperligast sceniskt motiverade koloraturarior som finnas i operalitteraturen — fick i hennes föredrag en liffullhet, en skalkaktighet, en glans, som alldeles förvred hufvudet på den bedårade publiken. Också var Catharina en af denna alltför tidigt tystnade konstnärinnas bästa partier, der man alltid skall minnas henne — med saknad.

En motiverad rolfördelning var hr *Lundmark-Santa Cruz*. Denna sångares röst med sin hälften dramatiska hälften lyriska timbre egnar sig ej illa åt opéra-comique-sång, hans spel är här friskt och fullt af goda ansatser. Naturligtvis när han ännu icke Arnoldsson, som just i partier som dessa hade de för honom bäst liggande uppgifterna. Men å andra sidan brast också Arnoldsson först han fick dessa partier »i ledighet och elegans» särdeles inför prof. Bauck, som i allmänhet hade stora anspråk på sångares »tournure»*. Derför kan man ju hoppas det bästa om hr Lundmarks framtid i dessa roller, Santa Cruz, Georges Brown, Almaviva, Fra Diavolo, Zampa, Bryggaren i Preston, Chapelou Saint-Phar etc. etc.

* Se *Ur Dagens Krönika* Sept.-Okt.-häftet.

Att hr Nordquist gjort rätt att taga upp både Aubers och Délibes operor ur musikalisk hänsyn, kan väl endast af den dogmatiskt ensidiga doktrinära partikritiken bestridas, om än rolfördelningen i särdeles den senare måste beklagas. Att Aubers musik i »Kronjuvelerna» är ojemn är visserligen sannt, men är slutet bullrande och oskönt, så är början desto mer behagfull, Catharinas parti i första och andra akten af oförvansklig tjusning, finalerna fulla af fin esprit, malice, ironi, allt nyanseradt med smekande elegans. Délibes musik är mer eklektisk, mindre naturfriskt osökt, men mer jemn, stilsinerad med en i dessa tider sällspord konsekvens och icke saknande melodier, som visserligen ej mäta sig med Aubers i omedelbart behag, men dock ej utan en egendomlig nobel figring. Det är möjligt att en mindre tidstrogen musik à la Adam eller — Hallström kunnat mer popularisera denna farce, men som den är skall den alltid i alla musikvänners omdömen utgöra en aktad exponent af det unga Frankrikes musikaliska riktning, hvaraf vi hoppas genom »Lakmé» af samma tonsättare (med fru M. Gr. T. i titelrolen?) få ännu rikhaltigare musikalisk njutning.

* * *

Att hr Nordquist, för att stödja sitt modiga opera-företag, måste låta sig angeläget vara att bibehålla eller nyupptaga allmänhetens inrotade favoritoperor, är ju ganska naturligt. Så har »Konung för en dag», »Faust», »Mignon», »Carmen» kommit till uppförande, men dessutom också »Romeo och Julia», som ansetts omöjlig för Stockholm alltsedan en viss sångares danska sortie. Men hr Nordquist vet råd och plockar fikon af törne.

Det mest intressanta i denna repris liksom det mest öfverraskande var utan fråga hr *Max Strandbergs* påbörjade gengångarskap efter fader Olle. Den hr Nordquist ger ett embete den ger han förmåga det sköta, tycks det i detta fall.

Hr Strandberg debuterade, som bekant, våren 1877 på k. operan i faderns debutrol, d. v. s. Max gaf Max. Rösten befans Strandbergsk, men debutanten debutant i högsta grad. Snarare sämre än bättre gick det med öfriga roller, hr S. utförde nästa spelår, såsom Lyonel (Martha), Charles (Pathelin) o. s. v. Snart försvann hr M. S. från operans horisont och — tyckes det — rösten dermed. Hr S. tog sig nu för spela violoncell — rekommendabelt åt sångare för resten — uppträdde i landsorten på det instrumentet, dök till sist upp

som chef d'orchestre på Söder. En vacker afton gafs der gamla »Theblomma» och hr Strandberg befans fortfarande ha röst, mycket vacker till och med, särdeles för partier af Phumlings natur. Sommaren derpå kunde man vid diverse helso-orter få höra hr S. konserter — som quartettsångare, sedan fick man se att han skulle till Operan igen, ner i orkestern trodde man. Långe drog det om innan hr S. fick något större sångparti. En kväll fick han sjunga Trollföjten, men pressen visste intet berätta derom, de få åskådarna voro tystlåtna. Hr S. »hoppades på bättre tid och så bröt kriget ut.» Willman—Ödmann. Den förre behöll slagfältet, den senare retirerade söderut med bibehållna — damhjertan och segraren liknades vid kung Pyrrhus. Af detta kakalorum blef en följd att hr S. fick skapliga roller, men om det var ovanan att stå i första ledet, räddsla eller annat, det gick ej bra. Tenoren var som instrument charmant, men för klen för operasalongen och isynnerhet hofkapellet, och skådespelaren fanns ej.

Och denna höst har hr Strandberg ett tu tre i icke ovigtiga pointer öfverträffat den begrätne t. f. dansken i hans bravurrol, Romeo!

Jag tillstår öppet att min förvåning öfver den gynnsamma Strandbergiska metamorfosen var så stor att sjelfva herr — Arvid Ödmann ej kunde förvåna sig mer.

Hr Strandberg hade fått röst, operaröst, han hördes och hördes förträffligt, låt vara att den utsökta Gounodska instrumenteringen betydligt hjälpte under. Hr S:s röst är af samma klang som hr Ödmanns i dennes första studium, samma ungdomskära, oförderfvade glastimbre. Som en Strandberg egnar, sjunger hr S. mer naturtroget musikaliskt än hr Ö., hans fras är oftast synnerligen musikaliskt korrekt. Tonbildningen i höjden börjar taga sig, de begge första gångerna hr S. tog höga *h* förmärktes en viss snäfhet och lindrig skärpa i ljudet, men sluttonen var som ton betraktad af alldeles ypperlig beskaffenhet, väl kanske ej så bred som föregångarens, men långt skärare, vekare, rent försmältande i timbre, m. e. o. idealet af en lyrisk tenors höga *h* i svensk smak.

Men mer än vid en ton — »som dock bara är en ton», som Duprez brukade säga — fäste vi oss vid uttrycksrikedomen i rösten, som särdeles i 5:e akten slog oss med häpnad. Endast någon gång har hr Ödmann åstadkommit något liknande (såsom vid ett galaspektakel med Grabow (Julia) eller i Carmen (vis à vis Lucca). Hr S. inlade den mest rörande veka smärta i sin

sång, en innerlig kärleks sista snyftande farväl, en kärlekens grafsång »så ljuf i all sin smärta» och förstod äfven i de derpå följande agiterade momenten förträffligt motsvara situationens kraf. Sången ryckte skådespelaren med sig. Som dramatisk prestation är Romeo det bästa, hr S. ännu åstadkommit. Den brist på sjelfförtroende som kännetecknar hr M. Strandbergs personlighet (det fins ännu anspråkslösa operasångare) har kanske ofta skadat hans dramatik. Det är nu att hoppas att hr S:s stora och välförtjenta framgång skall uppmuntra honom att »se frisk op!»

I afseende på rösten torde hr S. lätt nog kunna aflägsna den gutturala biklang, som i hans sång ibland åtföljer ett par vokaler, och vidare genom ändamålsenlig öfning utvidga det vackra falsettområdet till än större makt.

I Köpenhamn hände hr Ödmanns Romeo den förtretligheten att bli af danskarne ansedd som så »frygtelig lille.» Danskarne tänkte naturligtvis ej på att deras Julia är sina modiga sex alnar, eller fot rättare sagdt. Nåja, Julia är ju dansk, Romeo svensk — *voilà!*

Samma malheur har nu emellertid händt hr Strandbergs Romeo i »allmänna opinionen», som här liksom i Danmark ej betänker Julias areal. Säkert torde vara att vår n. v. Romeo varit bättre tillgodosedd med en Julia af t. ex. fruarne Grabows eller Edlings proportioner. Frk. Klemming är honom för stor.

Och orkestern i tredje akten för stark. (Så var ock fallet med hr Ödmann). Är det nu ur musikalisk-estetisk synpunkt sedt verkligen riktigare att ställa till en pantomim med en ljudlöst gapande Romeo under tutares och filares döu och gnissel än att låta publiken få *höra* en af vrede och sinnesupphetsning skälfvande menskoröst och höra hans ord: »Nu saktmod, far din väg, omanligt milda, och du o raseri med dina blickar vilda, kom uppfyll nu min själ» o. s. v.???

Som sagdt, Frk. *Klemming* skulle föreställa Julia, men lyckades så i yttre som inre måtto icke att ge åhörarne en tydlig bild. Då var hennes Margaretha jembörelsevis mer acceptabel.

Frk. Klemming och de norrländska ångbåtarna ha det gemensamt att deras framåtgående ofta stäffes af naturens obehagligheter, främst för bådadera: *is-hinder*.

Olikheten är den att ångbåtarna åtminstone elda på för att söka bräcka isen, hvilket ej sällan också lyckas, under det att frk. K:s eld . . .

Inre värme och känsla behöfdes dock för frk. K. bättre än för mången annan, som naturen förskonat för sådan glacetimbre. Icke ens den dramatiska verve, som hr Arlberg i brist på annat förlänt rösten, kom i detta parti till någon användning. Det var notriktigt, men kallt och enahanda, alltsammans. Och det gälde Gounods Julia!

Denna Julia, som vi här i Stockholm för icke så länge sådan sett och hört gifven så, att ingen Opera i verlden samtidigt kunnat uppvisa något liknande!

Också frk. Ek har inlagt betydlig förtjenst i sin Julia-teckning, särdeles i sitt spel, der efterträdarinnan också mycket riktigt blir henne långt, långt efter, särdeles i fjerde akten, der den mimiska enformigheten på det tråkigaste korresponderade med den stela sången.

Vals-arian kunde gerna nu som i fru Jacobssons tid ha uteslutits. Denna aria är i sjelfva verket ohyggligt svår, ej blott i tekniken utan ock i föredraget, der det gäller att ge stycket poetiskt berättigande. Om man som gubben Bauck antager att denna aria ej är en artighet åt madame Carvalho (som kreerade rolen å Th. Lyrique) utan ett försök af Gounod att ytterligare förhårliga den fria, af kärleksqual oberörda unga Julia, så måste arian också gifvas så: d. v. s. med glad, barnslig berusning, med det unga italienska blodets hela tjusning öfver tillvarons härlighet, en käck, yrande behagfull lefnadsfröjd. Det vill här liksom i Juvelarian mycken konst, ja än mer ett fint poetiskt sinne och själfvall uppfattning till för att icke låta alltsammans sjunka ned till en mer eller mindre väl afhasplad vocalise.

Så hände sig med frk. Klemming. Hon framstälde en ung nordisk demoiselle, som för sin förvånade amma uppsjunger en rätt väl inlärd lexa från hr Fritz Arlbergs sångskola.

Julia måste visa ej blott känsla och svärmeri utan komma i extas, och i operans senare del i stark affekt, verklig passion. Allt detta fick man nu tänka sig. För en Romeo med stor dramatisk talang, hade denna Julia, man nu fick se, kunnat verka störande, hur mycket mer för hr Strandberg, som dock bjuder till så godt *han* kan, utan att det minsta sekunderas af frk. Klemming. Det är märkvärdigt att hr Strandberg *ändå* rönt sådan framgång i sin rol. Ty svalare motpart får man leta efter. För att tala med La duchesse de Réville i »Le monde où on s'ennuie»: »Rien que l'embrasser, il aurait le nez gélé.»

I afseende på frk. K:s Julia-apparition måste anmärkas att den har för nordiskt tycke, särdeles är håret hvarken i färg, mängd

eller glans veronesiskt. Instruktören gör jag ansvarig för några plastiska otympligheter, dem han, sittande i salongen under repetitionen, bort rätta. När Romeo hejdar Julia i dörren, ställer han sig der med armarne utåtsträckta som till ett T och i madrigalen bör ej alltför stor omfamnings-plastik utvecklas, särdeles då den tyckes i hög grad genera såväl den ene som den andra af de begge agerande. När Julia nämner Romeo sitt namn, gjorde hon det på ett fasligt sätt, närmast påminnande om divornas entré-gester på Alcazar eller Eldorado.

Men i all världen, den stolta patricier dottern säger ju: Jag är Julia Capulet och de nyss antydda divetterna:

»Je suis Pirr — Pirr —
 Je suis Pirr — Pirr —
 Je suis Pirette pour rire» — etc.

* * *

Angående birolerna må nämnas att hrr *Lundmark* och *Linden* tagit arf efter sina lärare, resp. *Rundberg-Tebaldo* och *Arlberg-Mercutio*, begge sina lärare underlägsna. Hr *Lundmark* har likväl bättre tenor än sin lärare, men dennes *Tebaldo* var så till figur som spel af långt större karakteristik, mer nobel, stolt och snarstucken. I öfvermod och stolthet öfverträffade deremot hr *Linden* hr *Lundmark* — d. v. s. som *Mercutio*. Det krigiska replikskiftet, mellan dessa båda, af *Gounod* uttryckt med för honom ovanlig ampleur, lyckades *Mercutio* förträffligt, men icke så första akten. Mablegenden der hör till den moderna deskriptiva musikens triumfer och speciellt *Gounod* har i denna väg aldrig skrifvit något utomordentligare. Detta stycke fordrar en tydlig artikulation, ett snabbt, klart parlando men derjemte förmågan att kaleidoskopiskt vexlande återge alla de olika tafior, som här med mästarhand upprullas, och återge dem icke blott hvar med sin speciela nyans, sitt eget väsen utan alltsammans lätt, luftigt, öfverhalkande, så att det märkes det ej är någon realitet som är å bane, utan just en dröm, men en poetisk dröm, fin, skir, elflätt, lätt sardonisk, månomfluten, dunkelt mystisk, snabbt flyende — med ett ord »ett besök af drottning Mab».

Hur deliciöst *Fritz Arlberg* realiserade dessa önskningsmål, lefver än i tacksamt minne. Också hr *Forstén* lyckades ej illa i teckningen af den trolska drömdrottningen, men hr *Linden* — talar ut orden bra.

En prestation, som skulle väcka stort uppseende på hvilken världscen som helst, är frk. *Karlsöhns* serenad. Detta är verklig fulländning. Det enda jag skulle önska vore att frk. K. sjönge refrängen i mer sarkastisk ton, så förträffligt retsamt och öfvermodigt som hon sedan gör det i finalen. Annars fins här ingenting att klandra, allt att beundra, särdeles den för pagen så ypperligt karakteristiska lilla koloratursnärtan på slutet med dess höga, glänsande staccati.

Frk. K. tar sig dessutom aldrig så bra ut som i pagekostym och äfven hennes spel i den lilla rolen förtjenar beröm. Likaså hr *Ohlson*, som af en mycket liten uppgift gör något ganska kostligt.

Fru Charlotte Strandberg har testamenterat sin svärdotter ammans rol, der hon följaktligen går igen, endast litet längre och med större röst. Vare detta nog sagdt till fru *Wilhelminas* beröm, som förr hört till *Julias* »släktingar» men nu som sagdt blifvit flickans amma.

Om hr *Lundquists* grefve Capulet är nu som förr naturligtvis idel loford att säga, skada är dock att greffen är så gedigen att när den greffliga familjen kommer i dörren vid sin entré, pappa sjelf fyller hela Ouverturen, Julia sedan klämmer sig fram och allrasist grefvinnan, en namnlös storhet, som emellertid såväl till utseende som skick utmärkt uppbär sin rang.

Föröfrigt är blott att säga att erkepappa fortfarande färdas omkring i gul vattentät regnkappa in officiis, att hr *Malmshj* som Paris excellent fyller sin plats d. v. s. egentligen sina ben. att den nya baletten var ganska täckelig, fast nog var det skada att författaren, vår store primo ballerino, hr *Sjöblom*, sjelf ej hoppade med.

Tredje aktens 1:sta tablå har vid senare representationer uteslutits. hvilket nästan är litet styggt mot frk. Klemming, som der var relativt mest lyckad, förutom i 5:e aktens början, som lyckades den unga damen underbart, förstås. I musikaliskt hänseende är denna uteslutning likväl lofvärd, särdeles som den stora quartetten aldrig hos oss gifvits som den bort.

Medgifvet att det är en olägenhet i denna opera att tempo larghetto så ofta herskar, undrar jag dock om man får skynda på någon nummer så som hr Henneberg det gjorde. I madrigalen togs *Julias* »hvarför så ord förspilla?» för hastigt, äfvenså i akt II *Romeos* »Dröj kvar o ljufva tärna». Bör ej detta om något sjungas litet dröjande? Nu för det af i allegro och fick deraf en banal anstrykning. De älskande njuta ju af hvarje

sekund, söka därför förlänga mötets ljuflighet så länge som möjligt, ja ursprungligen ropar Julia Romeo tillbaka, sjunger en tjusande chansonette om en liten fogel m. m., hvilket allt de sven-ska kapellmästarne ej tillåta den stackars Julia. Dessa herrar borde då åtminstone ej påskynda det lilla som är kvar, som verkligen också bör långt mer ritarderas, kadenseras, än hr Hennebergs lifliga lilla pinne nu vill tillställa. Deremot kan gerna åtskilligt i tredje akten löpa undan fortare, men Julias dröm får ej tas i marsch-takt, ehuru den lustigt nog fortissimo och alla marcia ej skulle vara oäfvnen för Vaktparaden, hvilken celebra musikaliska stormagt i vårt samhälle snart nog lär skola söka gå i takt efter den berömda visan: »Ack Herman, Herman, vänd om igen!»

Som trogen och minnesgod opera-referent bör jag ej hemlighålla 6:e akten till denna opera, ehuru tid och omständigheter, den om 10 öre parlerande vaktmästaren m. m. orsakade att jag endast medhann början. Ridån gick upp för en donna, som i tempo vivace sneddade öfver scenen. Derpå kommo flera s. k. kroppsarbetare och började dissekera grafvarnes anatomi. Märkliga saker kommo nu i dagen uti natten. Skön Julias sömn var grundad på stora bockar, som drogos fram och dängdes i en vrå, en (djefvul?) stack upp ett sotigt huvud ur grafvens djup, brand-soldater stälde sig framför rampen, deklamerandes med hvarandra, en klef ned i orkestern och stöflade ut, vaktmästarne i salongen bredde grå skynken öfver den största lyxen och konverserade med de på scenen uppträdande, akten syntes arta sig högst gemytlig, då — som sagdt — oblida öden tvungo mig att lemna detta spektakel åt sig sjelft, särdeles som de ljufviga biffsteksdofter, som alltemellanåt gratis föda vår operabesökande allmänhet i korridorerna från våningen inunder, för tillfället på mig och mitt sällskap gjorde en verkligen *magisk* verkan.

* * *

»Ingen är outhärlig!» Ett vist ordspråk, som dag efter dag får tillämpning trots menskorna dag för dag säga motsatsen. Hur länge ansågs ej en viss operasångare vara »Konung för en dags» både A. och Ö. hur svårt fann man det ej att nödgas sakna den vackra Vendela Andersson som Nemea och hur omöjligt ansåg man det ej för någon att *fylla* kungens tron så som hr C. F. Lundquist? Tja! Emellertid har nu denna höst man sett Adams opera gå af stapeln utan någon enda af dessa ge

digna pelare. Otroligt, men sannt — (tyvärr!) Och nu kommer det märkvärdigaste — belåtenheten har varit ostörd ändå. Det ser ut som det nya systemet ej blott frikostigt försåge pressen utan ock publiken med fribiljetter *ad jubilandum*.

Hr *Linden* har förklarats »ståtlig» som kungen, men ej kunde han fylla rolens konturer som företrädaren, begriper man. Kungen bör ej vara annat än en sådan der gemytlig sagopappa som hr *Lundquist*, allraminst någon pigtjusande adonis. *Brindisin* gafs emellertid med kläm, i öfrigt är det orättvist jemföra en orgel med ett litet positiv. — Fru *Edlings* sköna röst bör ej användas i så obskyra småsaker som *Zelidas* lilla parti, der dessutom fru *Strandberg* är fullt tillräcklig. — Fröken *Klemming* har nu fliteligen inlärt också *Nemeas* rol, hvars sångparti lände henne till heder ur teknisk synpunkt, men hvars icke lätta spelrol totalt öfversteg den unga nybörjerskans horisont. Då redde sig deri bättre frk. *Karlsohn*, som blott en afton lyste och försvann i rolen, lyste — med en särdeles klockeklar och rapid tolkning af koloraturscenen. — Jag kommer nu till den värsta positionen — hr *Lundmarks*. Jag vill ej upprepa att han är den store A och Ö underlägsen, men jag håller ej för oriktigt hvad någon insinuerat att företrädaren skulle — o himmel! — öfverträffas i 3:e akten! Hr *Lundmark* lyckas verkligen der gifva ett sannare, mindre forceradt men ömmare uttryck åt den stackars fiskarens förtviflade känslor vid uppvaknandet från glaus och höghet till trældom och nöd. Den mer dramatiska färgen i stämman gaf också åt sina pointer en kraftigare stil, om ock naturligtvis företrädaren står ofördunklad i de lyriska cantilenorna. Att en ung debutant i *Piféars* rol förmenas spela den bättre än herrar *Henrikson* och *Dahlgren* det gjort, är alltför vänligt sagdt, men den lilla tenor-biten är frisk och väklingande och har förmodligen föranlett återupptagandet af operans qvickaste duett, buffaduon i B mellan *Piféar* och *Zelida*, hvilket jag dock ej kan konstatera, emedan jag vid mitt senaste åhörande af operan lemnade teatern under andra aktens final.

* * *

Det knappa utrymme, hvaröfver denna revy förfogar, gjorde oss villrådiga huruvida vi skulle dröja vid frk. *Oselios* gästspel å k. Operan, särdeles som detta inleddes med en *Carmen*-tolkning, som hur tekniskt fyndig den än i många fall var likväl måste anses i det hela förfelad, emedan den ställer sig i diame-

tral kontrast mot såväl Prosper Mérimées som George Bizets intentioner; att så skapa på fri hand torde äfven der talang och begåfning finnes vara allt annat än efterdömligt. Att observera, ej imitera torde därför vara rådligast rörande den Oselianska Carmentypen, hos hvilken ett af den skiftande karakterens många drag blef så uteslutande prononceradt att hela bilden kom i en totalt falsk dager: det cocotte-artade i Carmens skaplynne, cocotte för ingen del sirène, ty en mindre bedärande Carmen har väl aldrig skådats. Denna origtiga Carmen efterföljdes emellertid af en Margaretha af en betydighet, som tvingar oss att inrymma deråt en plats och en — hedersplats.

Frk. Oselios seger i denna rol var för ingen del lättköpt. Selma Ek har i denna uppgift haft en af sina främsta och Pauline Luccas hänförande bild af den fängslade Gretchen (i Gounods opera) lefver ännu i det friskaste minne. Att i denna svåra position låta Lucca gå igen var därför en betydande triumf för den norska sångerskan. Flera beröringspunkter funnos onekligen mellan dessa två artister, men frk. Oselios eget konstnärskynne kom därför alls ej till korta. Detta jemte kompositörens intentioner, hvilka frk. O. såsom hans elev på det trognaste återgaf, gjorde framställningen till säsongens intressantaste.

Redan i den operettartade, lättflytande musiken till trädgårdsscenen märker man Arrigo Boitos opposition mot den Gounodska uppfattningen. Denna opposition klargjordes ännu mer af frk. Oselio. Den Goetheska typens drag ligger midt emellan dessa två uppfattningar. Stora sångerskor ha därför sökt förmedla, såsom Nilsson, hvilken friskade upp den Gounodska tränaden och lade tygel på den Boitoanska nonchalancen. Boito som italienare torde ej hvarken förstätt eller brytt sig om att söka intränga i den af germanisk anda genomfyllda »Faust». Utan i likhet med Verdis, Donizettis och Rossinis librettister tagit ett lockande ämne och omstöpt det efter sina musikaliska planer. Deraf och operans natur af osammanhängande musikaliskt panorama. För att ej två gånger nödgas behandla kärleken i dess högsta, mest imponerande och lidelsefulla uttryck, måste Boito taga trädgårdsscenen mer legert, att ej säga frivolt och bredvid fraser af onekligen ädel erotisk karakter sätta andra af nästan courtesane-artad uppsluppenhet eller behagsjuka, utmynnande i quartettens djerfva slut, som nog skulle icke så litet ha förvånat salig Goethe, liksom det lär ha slagit M. Gounod med fasa.

Men en scen, der ej blott Boito och Oselio äro ense med hvarandra utan *hela* publiken med dem, är den i fängelset. D:molls-arian gafs med ett uttryck, som här aldrig varit hördt och med ett mönstergillt stöd af ett gripande spel mot hvilket vi blott skulle vilja invända att begge verserna föredrogos under precis samma cykel af gester och attityder, hvilka ehuru utmärkta i och för sig dock torde ha tålt vid någon omvexling, alldenstund det ju gäller en vansinnig, hos hvilken denna regelmessighet ej kan antagas naturlig. Äfven ett par gester, händernas hopslående och sammanknytning samt desammas förande till öronen, komma för ofta igen. Mot sången kan i denna akt intet invändas. Frk. Oselios afundsvärda lycka att utaf en temligen vanlig altröst lyckats få en utomordentligt effektiv och lydig dramatisk hjelte-sopran, sekunderas af en skola sådan att vår »svenska metod» sjunker till jorden vid en jemförelse. Hör blott hvilken lätt tonansats, hvilken öfver hela linien jemn och homogen ton, hvilken omvexling i belysningar, i det lägre registret visserligen betydligt underlättade af det ovanliga omfånget. Jag vill ännu blott tillägga ett: hvilken dramatisk koloratur, som försonar eller förklarar rulladernas förekomst och ännu mer — berättigar dem och upphöjer dem till rang af dramatisk ingrediens.

I scenen med Faust gaf frk. O. lysande prof på sin förmåga att illusoriskt återgifva föränderliga själsstämningar. Särdeles duetten med dess än passionerad lifiga, än vemodigt drömtunga upprepande af ordet: *lontano, lontano*, utfördes med verklig poetisk intuition. Ett storslaget moment var recitativet till Mefistofeles. Både sång och spel medverkade här på det berömligaste att teckna den oskuldens hvita själsadel, som lyser den stackars fången i vansinnets natt. Bönen till Gud kom ej långt under Luccas, som dock i inspiratorisk kraft var mer omedelbar, men ej mer rörande. Oselios uppfattning, att så fort Margaretha börjar bedja, ett himmelskt lugn lägger sig öfver henne, är både fin och poetisk, motiverad förträffligt af musikens karakter. Alla dessa ansträngande recitativ gäfvos med exemplarisk röstbehandling, skugga och ljus aflöste hvarandra på det tydligaste och sist men ej sämst italienska språket uttalades med den prisvärdaste artikulation, som ej lät en stafvelse gå förlorad.

Drottning Helenas rol passar sångerskan ypperligt, lyriskt men mindre dramatiskt. Den kontemplativa duons utförande med denna lidelseklang i rösten, parad med denna sceniska rörlighet, verkade förvånande, så mycket mer som scenen ju utför-

des efter Boitos anordning. Vi erkänna att vi ej fatta meningen med att ett rent lyriskt stycke föredrages med denna ultradramatiska apparat och våga hålla före att den anordning af denna scen som hos oss hittills varit vanlig, estetiskt taget är att föredraga. Frk. Oselios glansmoment i denna art var Trojaballaden, der hon öfverträffade alla våra sångerskor, hvaraf dock Grabow föredragit den med stor nervös liflighet, frk. Javette och senast frk. Klemming med sina röstegenskaper passat väl i stycke. Den breda legato-stilen, den på samma gång beskrifvande lifliga, fasande våldsamma och likväl episkt lugna gjorde denna ballad till ett antikt konstverk, stilfullt i detta ords präktigaste betydelse. Frk. Oselio tyckes oss en lämplig Gluck-sångerska — och innebär detta omdöme en den grannaste kompliment vi kunna göra frk. O., då Gluck-sångerskor i dessa tider ej finnas en bland hundrade. Det var onekligen högst öfverraskande att efter en sådan modern operaprestation som den i tredje akten finna frk. O. i fjerde akten i dess antikiserande ballad fullt mäktig denna storartade stil, som skulle göra henne helt säkert till en utmärkt Clytemnestra och Armida samt till en kanske ännu förträffligare Alceste.

Vi afundas uppriktigt den utländska publik, som möjligen får se och höra sångerskan i dessa herrliga partier, här i Sverige är naturligtvis Gluck omöjlig för närvarande, jag skulle tro på fler än tio skäl.

Frk. Oselios högst framstående uppträdande hade fördelen att ske mot en ganska mörk bakgrund. Hr Nordquists danska och norska eröfringar realiserade den farhåga, jag redan i höstas antydde om dessa herrars kompetens för sina partier.

Och i all synnerhet hr *Brun*.

Vi äro långt ifrån att dela den Stockholmska ensidighet i smaken, som endast tillerkänner röster af det Ödmann-Strandberg-ska slaget namnet tenor. Naturligtvis finnes och bör man erkänna det andra slaget, de mörka, starka tenorstämmorna, de må nu ha börjat som barytoner eller baritenorer. Dessa röster äro ej smekande, men de äro och behöfva ej vara fula för det.

Men i fråga om hr Brun är Stockholmspubliken oskyldig. För det första är han ingen hjeltetenor och har aldrig det varit. Så sågo vi t. ex. häromdagen i en gammal musiktidning att hr Fr. Brun »engagerats vid Berlineroperan som första lyriska tenor». Har hr B. därför någonsin haft någon tenor så har den varit lyrisk. Men faktum är att han icke har denna röst längre, utan förderfvade resten deraf, som genom ett par goda lungors kraft

utgifves för hjeltetenor genom ett idkeligt forcerande. Detta i fråga om hr F:s organ, som hvarken berättigar honom till en första plats som lyrisk eller dramatisk tenorist. Ej heller är hr B:s sångröst af sådan konst, att den försonar med rösten, hvilket deremot i någon liten mån göres af det naturligt varma föredraget.

Nu bör hr Bruns Faust rättvisligen delvis skyllas på teaterdirektionen, som alltjemt låter honom uppträda i ett parti, der han så litet passar, och hvars-lyriska skönheter han så grundligt förderfvar. Mätte avita rollfördelningar ej tagas i arf af den ena direktionen från den andra!

Hr Bruns förmåga som skådespelare lyste mycket litet i denna rol. Om jag tolererar den hjeltetenormessiga hållningen i första scenerna, så blir detta dock omöjligt i den sista der hr B. först — mycket rätt — framställer den *sittande* Faust af åldern böjd, med darrande händer, men sedan — hast du mir gesehn? — vid uppstigandet rätar upp sig lika storståtligt som i ungdomskostymen; först i den sista, yttersta kampen med den onde bör Faust räta upp sig, hvilket då blir både psykologiskt sant och sceniskt effektfullt. I denna epilog kunde hr B:s röst motiveras som en tynande bräcklig gubbes, men bjöd dock i stolen hr B. på ett par ljud, som voro så förskräckliga att man ej kunde förargas längre utan var tvungen att — skratta. Det påminde för rysligt om en katt utanför en köksdörr, midtagstiden.

Nej, det var ett misstag att engagera hr Brun, då hr Sellman fans att tillgå, vare detta sagdt utan den »stärke national-fölelse»; som danskarne säkert skulle utvecklat om t. ex. frk. Dons afskedats och frk. Klemming engagerats vid »det kongelige Theatret».

Angående hr *Fahlström* må sägas att detta engagement kan något bättre försvaras och skulle det än mer om icke hr Lejdström nu börjat egna sig åt operaverksamhet, der han eger alla företräden framför hr Fahlström. Denne senare hade emellertid fördelen att efterträda herrar Rosén och Söderman och detta förskaffade honom en icke ogynsam position. I motsats mot hr Söderman, hvars Mefistoletto tycktes säga: Tjo hej, här har ni mej, kom vänner, muntra varom!» inlade hr J. åtminstone något af onskans karakteristik i sin framställning, som led af felet att vara för reserverad, för litet dominerande. Dertill bidrog ock rösten, som lider af en viss torrhet och oförmåga att göra sig behörigt gällande. Det mätte väl då ej vara indisposition,

som jag antog förra gången, men vis à vis en så ung sångare kan jag ej antaga annat än möjligheten att befria rösten från denna sordin, samt vidga den speciellt mot höjden, hvares dåliga beskaffenhet förstörde jord-balladen. Föredraget var temligen korrekt men ej nog karakteristiskt, spelet var öfverlägset företrädarne, hvilket dock ej vill säga så särdeles mycket, som man vet.

Mot hr Bruns röst klang vår aktade gamle operaveteran* hr Ohlsons röst riktigt ljuffigt, hr O. var nu som förr en särdeles karakteristisk Wagner. Så ock fru Strandbergs Martha. Man ser häraf att det estetiska värdet af en framställning uteslutande beror på kvaliteten, ty hur många takter ha hr Ohlson och fru Strandberg att komma med i denna opera? Ty värr högst få! Och hr Brun? Tyvärr högst många!

Uppsättningen af operan är välkänd. Dock kan det ifrågasättas om ej prologen skulle vinna i intresse genom arrangerande af vexlande englatablåer, hvilket väl ej vore så svårt att få till stånd. Vid det jublande slutet brukar å teatrar i utlandet stjernhimlen öppna sig och *hela* firmamentet upplysas af bedjande englasskaror. Kunde man ej här hos oss adjungera englarne ur Gounods Faust, sista akten?

Hr Willman, som var en lika*excellent scenisk intendent som till slut mindre excellent teaterchef, har äran af denna opera, främst korist-lifvet i akt I. Detta var dock ännu lifvigare i hans tid, endast den blå och den gröna flickan kilade in och ut lika flitigt nu som förr, två små kyrkrättor lika. Fonddekorationen är här verkligen så vacker att när hr Brun sjunger om hur solen går ned i vågen det är rätt kuriöst att se honom sitta och stirra på en grå slottsvägg och ej på »solen» och »vågen». Man får lof att göra något för sitt anseende som »utmärkt skådespelare», särdeles när det ej är klyftigare än det der.

I fjerde akten torde det vara rådligast att ej släppa ned ridån förrän kort före sång-ackordet. Annars vill en del men-skor klappa i sina händer, andra åter missunna dem det, hyssjande, andra råka på det viset ur »stämning» och bli vreda o. s. v. Faust och Helena böra ju också försvinna »i dimmor». Hvarför få de nu icke det? Kan man icke engagera Tannhäuser — — dimmorna? Intet, som kan förhöja den poetiska effekten, bör försummas.

I femte akten d. v. s. epilogen skall det regna »hvita rosor» öfver den döende Faust. De böra vara litet större, nu sågo de ut som hvita papperslappar, hvilket bragte en och annan på den

* Som man vet nu med döden afgången.

förmodan att temperaturen föll samtidigt med Faust så, att himlen levererade ett litet snöfall, märkligt att skåda.

»Den »fulla eller åtminstone väl besatta publiken», som en tidning en gång i nattlig brådska råkade exprimera sig, applåderade lifligt åt frk. Oselio, som flera gånger visade sig, troget uppvaktad af hr Brun, som bugande tog åt sig sin del af bifallet, men full orkan blef det ej förrän fröken kom ensam, då de i allmänhet ganska mogna herrarne på parkett hedrade sig och sångerskan med ungdomlig begeistring: bra-a-a-vo.

Ja, bravo eller kanske rättare sagdt brava!

* * *

Kammarmusiken har vårt musiklif till lycka tagit god fart denna säsong. Utom hr *Aulins* quartettaftnar har fru *Lindberg-Larsen* annonserat trio-soiréer, hvilka till publikens heder varit ifrigt besökta och aflöpt till de exequerandes ära och den talrika publikens belåtenhet. Också hr *Aulins* aftnar ha varit af stort musikintresse, den första hufvudsakligen genom en ny violinkomposition af hr *Sjögren con anima* tolkad af den unge förste violisten. Den andra bjöd på ett ännu rikare program och var en högst intresseväckande musikafton.

Denna soaré inleddes angenämt genom en Haydn-quartett, den kanske svårspeltaste af dem alla, den i Ess-dur 36. Vi fästa oss i andra satsen vid hr *Aulins* sjäfulla spel, hvilket i solosaker endast tarfar en större aplomb, för att inregistrera den unge mannen bland Europas förnämligare violinister. Främmande sådana behöfva visst ej importeras så länge vi ha hr *Aulin* till hands. I scherzot komplimentera vi de tre unga »sekundanterne», som till lycka för ett stilriktigt samspel alltmer tyckas emancipera sig från den modesti, som de hittills alltför rigoröst iakttagit, att endast låta sina stämmor ackompanjera den utmärkta första violinen och ej som i en quartett egnar och anstår låta alla stämmorna plastiskt och objektivt framstå. Det gudomligt glada och brusande prestot, taget med god fart och oantastlig ensemble, gjorde förtjusande verkan. I Griegs ännu krångligare Gmollfantasi för 4 stråkinstrument visade sig de fyra älskvärde ungherrarne riktigt på styfva linan. Förmodligen ha de hvar för sig och tillsammans fått kosta många timmar på detta verk. De hade också stor heder af utförandet, som särdeles i de begge senare afdelningarne egde all den schwung, det ferma anslag och den skarpt pointerade nästan nervösa rytmik,

som den egendomliga bizarra, men geniglimtande kompositionen befallande kräfver. Violoncellens metronomaktiga trummande spicato, som komp. missbrukat, kunde kanske något modererats, likaså bör violoncellisten bemöda sig om ett fastare cantabile. De i sista satsen förekommande starka raspingarne, hvaröfver gamla quartettvännen undrade, hör till saltarell-stilen. Rubinsteins instrumentalqvintett var en vacker rapsodi, som torde utan men kunna arrangeras för flera instrument, så litet qvintett-messig var den. Motiven voro ryska, sönderstyckade mellan de olika instrumenten med ett starkt figureradt pianoparti som sammanhållande länk. Hr Henneberg spelade piano med förvånande energi, raskade stundom med ena handen på instrumentalisterna, bland hvilka hornblåsaren bjöd på ett och annat vältonande solo och klarinettisten gjorde sitt bästa att likna fru Eödling — jag menar i runda dunkelt klangfyllda toner.

* * *

Konsertsäsongen började icke riktigt gentilt genom tvenne hederlige Berlinerprofessorers konserterande inför Musikaliska Akademisalens fula stolarader, som icke bestodo något aktivt bifall. Litet större publik hade den indianlegendära Nikita, Londonboarnes »darling», en kopia i duodes af Sigrig Arnoldson, hvilken Nikita icke i det här landet gjorde större lycka än att hon blef — sjuk, d. v. s. vidare uppträdanden inställda. Sak samma hände Wladislaw Mierzwinski, som icke denna gång hade skäl rosa marknaden. Skada emellertid att vår publik icke fick se honom å scenen, i Meyerbeer, Verdi eller Halévy: han är dock alltid en storhet i sitt slag, under det små utpuffade misser som Nikita än så länge böra räknas till skolkande elever, skolkande och — skalkande.

Om hr Halléns stora konsert har jag lika mycket att säga som hr Hallén sjelf i sitt dagblad om Musikföreningens tilltag: platt intet.* Den norska italienskan Oselio-Aas konsert skall ej heller fresta mig för mycket ta det hårdt anlitade utrymmet i beslag. Deremot skall jag ha äran säga några ord om vår svenska sångerska Riego och våra svenska herrar och damer a-capella-

* »Jesu födelse» i våras t. ex. »Faust» har nu fått sig en dufning som komposition förklarad underlägset ett ungdomsverk af den käre Wagner och en Faustkomposition af pianist Liszt!!

amatörer »ur societeten», att man må märka den tullskyddsvänliga vind, som blåser öfver dessa musikaliska spalter.

Fröken *Riego*, som konserterade den 22 Nov. i Akademien, inledde konserten med en aria af Luigi Mancinelli, kapellmästare vid Apollooperan i Roma, kompositör till diverse visor och körer, som instrumentalkompositör mest känd för musik till dramen »Cleopatra» af Pietro Cossa, förf. till tragedien »Nero», som (med hr Elmlund i titelrolen) också gifvits härstädes. Derefter föredrog sängerskan Lucia di Lammermoors första aria. Mot mollsatsen skulle vi vilja invända att den togs väl passionerad, ett mera drömmande episkt lugn i denna berättelse skulle bättre kontrasterat mot glädjen i g-dur-afdelningen. Denna sjöngs deremot utmärkt, särskildt den enl. uppgift af Lind skrifna mera vokalt tacksamma än egentligen för situationen expressiva cadencen med sina drillar och octavsprång. Frök. Riego är och har varit för mer än enbart koloratursängerska, hennes i höjden kraftiga och lysande röst har starkt inträngande dramatisk accent, hon är sängerska för första dramatiska hjeltinne-roller, Valentine, Alice, Donna Anna etc. Dinorah-arian, som, ytligt sedt, endast är en koloraturaria, förstod sängerskan gifva den rätta färgen, att man insåg dess starkt dramatiska affattning, hvartill ock det med sällspord originalitet och bländande elegans komponerade arabeskvirket mäktigt medverkar. Det gäller ju att tolka den vanvettiga Dinorahs fantastiska dans i skogen under strömmande månljus. Särdeles intermezzot i arian föredrog frk Riego med tilldragande sjäfullhet och äfven de virtuositetfordringar, arian i rikt mått framställer, löste hon med rutinerad konst, om hon också icke naturligtvis nådde Louise Michaëlis blixtrande glans i denna aria, men — hvem har gjort det?

Ovanligt är att en sådan dramatisk sängerska som frk R. tillika är ypperlig vissängerska. Om vi än finna att Hallströms lätt graciösa »Dagslända» mera lämpar sig för t. ex. frk Karlsohns röst och koloratur, så torde deremot frk R. f. n. vara utan like i föredraget af »Gutten og huldren», en i alla hänseenden helgjuten, fint konstnärlig prestation af högst intagande art.

Utom i entrénumret, som sekunderades af kör, gafs också Gounods »Jerusalem» med kör f. f. g. Utom det att fröken Riegos röst understödd af kören klang föryngrad och dubbelt präktig, iakttog konstvännen härmed nöje sängerskans stilriktiga utförande af arian, som grevinnan Taube i våras föredrog med bedärande, men — malplacerad erotik, men som nu uppbyren af kören gjorde sin rätta, religiöst högtidliga och kraftigt allvarsfulla

effekt. Herrarne och de eleganta damerna sjöngo för sig sjelfva och salongen några körer, hvaraf en känd folkvisa i ett ganska småroligt arrangement. En ung norska, som försökt sig på k. operan som Carmen, assisterade med franska romanser, sjungna med ungdomligt vältoande röst, men temligen elevmessigt, särskildt Massenets serenad, som fordrar ej så litet. En mansröst hade måhända behöfts i stället för denna mezzosopran att göra omvexling. Den eleganta till större delen af äldre och yngre damer bestående publiken var mycket nöjd med sin afton. Angenämt är ock att höra så gedigen sång som frk Riegos, låt vara att mellanregistret är både beslöjadt och skadadt samt höjden någon gång litet hvass. Men man känner sig så lugn vid åhörandet af ett sångsätt som detta, värdt att rekommendera åt alla våra yngre sångerskor och musikalskarinnor, som i frk Riego finna ej blott en fullgod lärarinna, utan ock en för konsten entusiastisk konstnärshjälp, hvilket senare så väl behöfver inympas på vår i det afseendet stundom föga ungdomsfriska ungdom, jag menar litet lif, hänförelse, glöd.

Ett par dar efter denna intressanta konsert hölls i samma lokal en stor kör-matiné, ett slags requiem öfver afl. kormästaren Edgren. En större kör afsjöng flera nummer, deraf ett af Wennerberg, den populära Hör oss Svea, utfördes relativt bäst. Men ett glansnummer var *k. operakörens* »Ave verum», i hög grad hedrande för den afidne musikern, som förmått uppbringa kören till denna grad. Utförandet var nämligen mästertligt, den underbart vackra början, sakta susande som en andesång eller höstvindens suck i skogen, så ock alla nyansernas härfina iakttagande och »Amen», i smältande ljufva toner framandadt. Detta hade vi icke trott kören om och tillstå gerna vår öfverraskning, som ej blef mindre genom en Södermansk kör i glad anda, framskämtadt med finaste ensemble, det lifvigaste, mest skalkande uttryck, så med ett ord, att Söderman sjelf skulle ropat: bravo, min gamla kära operakör!

Hr *Lundqvist* sjöng rutineradt Södermans sköna cykel »Värfningen». Men det oföränderliga episka lugnet hade då och då bort aflösas af snabbare mer skiftande accenter, somliga ställen gingo alldeles för entonigt. Deremot utfördes den döende soldatens sång mycket karakteristiskt och slutsången fick all den varma rörelse, som den enkelt storslagna kompositionen kräfver. Fru *Edling* sjöng några visor af hr Nordqvist, hvilka, trots det som alltid lofvärda utförandet, ej väckte någon sympati och sedan Gilda (i Rigolettokvartetten) hvilket höga

sopranparti ej lämpar sig för hennes tjusande mezzosopran, hvars märkvärdiga tånjbarhet dock medgaf sin lyckliga egarinna att äfven nu åstadkomma särdeles vackra effekter. Frk *Volf*, hrr *Strandberg* och *Smith* sekunderade med sina väljudande röster på bästa sätt den behagliga sångerskan. Den sistnämnde sjöng duktigt hr *Sjögrens* duktiga »Bergmand», hvars djupa toner lyckades hr apotekaren och sångaren godt. Hr *S.* föredrog också *Tscharkowskys* »Saknad», ett det svartaste, dystraste stycke ryska musikkulturen eger, hvilket vill säga mycket. Det är emellertid ett ypperligt stycke, nästan öfverträffande Beethovens och Schumans melodier till samma text (af Goethe). Den nattliga timbren i hr *S:s* dråpliga organ gjorde här afsedd verkan. En af denne sångares mest konstfulländade prestationer var det i makalöst präktig stil hållna föredraget af *Jensens* stolta sång: »Alt Heidelberg», der sångaren också visade en förtjenstfull teknik, specielt en hos basar förvånande rund och mjuk drill.

*Filharmoniska sällskapet*s konsert var denna gång utomordentligt lyckad. Här tog sig sällskapet icke vatten öfver hufvudet, utan stod på fullt fast mark. Det formligen briljerade med sin starka sida: a capellasång. Att denna en tid alldeles förgättna fint musikaliska konstart nu åter kommit i blom är en sann lycka för vårt musiklifs allsidiga och sunda utveckling och förtjenar stort erkännande. Programmet var förträffligt valdt; *Dvoraks* körer och hr *Halléns* damekör särskildt verkligen förtjusande och utförandet beredde oss en sann öronfågnad. Särskildt damerna sjöngo som alltid i detta sällskap makalöst. Också skyr hr *Hallén* ingen möda för att riktigt dressera dem och ignorerar stundom en konventionel courtoisies små lagar för att få damerna att riktigt utmärka sig. I detta afseende förtjenar hr *Halléns* inöfningsätt att bilda skola, ty hos Musikföreningen har man ibland sett hur för mycken artighet och skonsamhet icke aflöpt till damkörens båtнад. Slutnumret af *Heise* var präktigt och pikant.

Två dar efter kom Musikföreningen med repris af sin cheval de bataille: *Faust*, der nu fru *Edling* verket till fromma återtagit *Margareta* och hr *Strandberg* blifvit *Faust*. I öfrigt som förr, undantagandes att herrkören var litet ostyrig. Några operakorister fatiguerades. Aj! »Gefundnes fressen» för — Ah! *Hå!!*

* * *

Svenska teatern, som hedrat sig med en repris af *Henri Ribers* i denna tidskrift förut omnämnda lilla opera »*Hr Benoits*

papiljotter» har sedan dess mindre hedrat sig genom att bjuda på musikaliska ande-prestationer af gräsligaste sort. Dessa andar voro hörbarligen chineser, och hade de tre resande mandarinerna, som i sommar besökt Sverige, varit tillstådes är det möjligt de blifvit hänförda. Låt vara att engelsmännen ej äro några englar i musik, men denna engelska miss — af den gifta sorten — öfvergick allt hvad man kunde tänka sig. Dock det är ej så godt när man spelar med — benet. I utlandet ha vi hört trollkarlar på samma sätt frambringa melodiska stycken, men så skicklig var väl ej den ogifta frun. Men så skicklig var hon dock, att hon kunde få halfva vårt naiva godtrogna Stockholm att springa till henne för att se — Gröna huset, en konst gammal som gatan, mångdubbelt skickligare här i staden utförd af en svärm trollkarlar och — qvinnor, för att ej tala om privatkretsar, der konsten, hvartill material fås i hvarje leksakshandel, i vår åsyn utförts långt bättre. Det var rätt komiskt att se — detta väsen för ingenting och ännu mer den gifta frökens beteende mot vår beskedliga allmänhet, ett beteende som i komisk hänsynslöshet torde söka sin like, och som säkert förskaffat missen med hennes männer mer än en glad stund. Hur som helst — begabbad, omtvistad, uthvisslad — gjorde den lilla pappersmagra säkert en fet vinst på vår publiks lättrogenhet, som aldrig visat sig i ett kostligare ljus än vid dessa representationer, som först gåfvos i den erkänt luftiga spanska Sveasalen, men sedan då byggmästarn till salen gått och rotat i missens hemligheter och fått tag på missens löshand, (som doktor von Bergen m. fl. förmodligen ännu anser vara »astralisk»), flyttade herrskapet till Svenska teatern, som (annonserande med fetsil »*Snygga pojkar*») förskapade sig till fåhu. — jag menar naturligtvis *Fay-house*.

* * *

Vasateatern — der namnet *Vasa* passar ungefär lika bra som en gyllene sköld i en ladugård — har, sedan den på det skamligaste konkurrerat med k. teatern med att spela en fars, som Dr. T. säkert gerna velat haft att supplera gumman Bonnival, återvändt till sin och krigsmaktens första kärlek operetterna, som dock redan förut ej legat nere, till — skada för fröken Pettersson, hvars röst i början af säsongen tycktes vara qvarglömd i Norge, men som sedan så småningom retournerats från vårt ärliga broderland. Frök. Petersson med sina direktionsherrar har sedan dess icke aktat för rof att upplifva en gammal

Offenbachare, som vid reprisen för några år sedan i det Hammerska tabernaklet befanns »re'n gammal då». Uppriktigt sagdt — trodde vi direktionen ha bättre smak. Det må nu vara att frk Petterssons animala magnetism på en del af gardet och de många punschkamrarnes dito dito tillåter Vasateatern att taga upp snart sagdt hvilket operettskräp som helst med utsigt till fast program för lång tid i alla fall. Men — det ges något som kallas konstnärligt samvete! Med sådana röster som frökens egen, fru Gründers, herrar Lindblads, Kloeds och Johansons borde teatern kunna åtminstone ibland odla *musik*, d. v. s. upp-taga några af äldre eller nyare skolornas komiska operor i en eller två akter. Som det nu är verkar Berns och Blancs långt mer förädlade på vårt musikalif än Vasateatern, som, låt vara att punschborden här äro något mer aflägsnade, denna höst verkat rent af musikaliskt *brutaliserande*.

»Pariserlif» t. ex. Hvad är att säga om denna musik, der största bravurarian låter: »Ack min rock i ryggen spruckit upp!» Till françaisen på maten (då gästerne äro vordne glada), men till en operett *före* maten! Hela salongen person-grannt söker ju dock ej entusiasmens gyllne källa under de långa mellan-akterna. Och om utförandet gått med någon fransysk velocitet! Men tungt, trögt, plump och med underliga varianter till musiken! Fröken Pettersson må lyfta på kjolen så mycket hon vill, vi finna intet upplyftande att se en talang som hennes frivilligt sänka sig till roller som donna Gabrielle. Också fru Gründers vackra operaröst är för god att idisla denna gamla utnötta musik, der den Offenbachska musan endast visar sina minst tilldragande sidor.*

På affischen står nu som i forna dagar: »Baron Sparavinsky». Denne styckets narr är i franska originalet — *svensk*, fasligt att omtala, men styckets sannt patriotiske öfversättare har med dygdesam ifver skyndat att göra denna narr från gamla ärorika Sverige — till narr från Ryssland (»arffienden»). Emellertid faller det sig så galet att denne svenske baron, som fransmännen döpt till det icke riktigt ursvenskt klingande Gondremareck, blifvit i Paris hardt när en pseudonym för hvarje resande svensk, ett kollektiv, som de obarmhertige parisarne kasta på

* Jag råkar här i gruffig kollision med N. D. A:s hr »x—n». Förr bjöd den aktade tidningen på mindre juvenilt studentikosa recensioner, den tid då *verkliga* kännare der kritiserade, s. s. hrr Spilhammar, Sandberg m. fl.

hvem som helst de Suède. Der stå vi vackert med vår Sparavinsky. Som bevis på denna fatala omständighet vill jag omnämna hurusom den kände kåsören och parodisten Albert Millaud i en skizz låter en parisare, som sommartiden besöker en parisisk operetteater och der finner så godt som alla världens nationsexponenter samlade att åhöra Judie och Dupuis i »Perichole», till svensk representant välja just vår så försigtigt undanpetade baron de Gondremarek, hvilken för resten får säga följande riktigt svensk-svenska ord:

Bravo, Judie! Det der ar ipperlight!

Skada nu blott, att jag icke med bästa vilja i verlden kan säga om Vasateaterns Pariserlif:

Bravo, Pettersson, det der ar ipperlight!

* * *

Nej, skall Offenbachiaden upp och man icke oriktigt återvänder till le grande Jacques sjelf, må man då blott göra sig besvär med hans mer välartade barn. Dit hör nu lyckligtvis den äldste, *Orphée aux Enfers*, som nu kommit upp på Söder.

Fröken Petterssöns Storchertiginna och Sköna etc. lemnade hr Bosin ingen ro. »Vi kasta lustspelet för en stund», utbrast han, »särdeles som »Svärfar» ej fått några långlifvade afkomlingar — icke ens lifvade, nej vi ska förekomma den vackra rene-gatskan och surprenera henne med — Orphée. Kom se'n och säg att vår operettafdelning ligger i träde när sjelfva Orpheus hjälper oss!»

Den »Orphée», som nu gifvits på Söder, är ej den gamla operabuffan utan ett slags dekorationsfeeri med Offenbachs musik till grund. Så blef operettens öde också i Paris, der den till slut gafs på Gaité, med en lyx och en feeripomp fullkomligt à la Châtelet.

Svenska teatern hade dock till sin areal betraktad varit rätta scenen för *denne* Orpheus. Söder är ej lämplig som dekorationsteater, redan »Jorden rundt» och »Tzarens kusin» visade detta. Emellertid gör hr Bosin underverk å sin lilla scen, der flyges och hviftas ut och in lika ogeneradt som på Stora operan. Ibland kan man dock ej låta bli se »hur det går till», men det är ju pikant och dessutom högst modernt i dessa afslöjandens afslöjande tider.

När operetten senast gafs (å N. T.), var det större chancer på damsidan. Fru de Wahl var bland annat en dräplig Cupido,

lika sockersöt som näbbig och morsk mot »träkmånsen» Jupiter. Hennes mamma var en verklig Venus i allt och med hvilken furstlig (att ej säga grefflig) hållning: fröken Thunberg, en af svenska operettverldens största skönheter. Minerva, Diana och Opinionen voro också charmerande företeelser, men på Söder är Minerva — fru *Caspér*, teaterns dråpliga gamla döfva Tante men naturligtvis ingen Pallas Athene i grekisk smak. Diana är väl ojägmessig till figuren, men ganska vacker i fru Jensens fylliga skepelse. Venus och Amor äro mindre att tala om, men Eurydice har åtminstone röst, fast ej särdeles skön, ser bra ut och för sig rutineradt, men återger för ingen del idealet af denna Eurydice, som Offenbach begåfvat med några af sina charmantaste melodier. Hr *Wagner* hade utan tvifvel gjort en roligare Jupiter än hr *Svedberg*, som har föga rutin inom operettbranchen och än mindre sångröst, nu gaf han John Styx, der vi emellertid ej sågo honom utan hr *Åbjörnson*, för hvilken det naturligtvis var allt annat än benigt att åstadkomma en »dimfigur» af dimmigaste art. Herrar *Lundahl* och *Rundquist* saknade liksom $\frac{1}{4}$ delen af herrarne röster att sjunga med, men spelade liksom alla de uppträdande med en fart, så att man ej hann så noga reflektera öfver den malheuren.

Att Offenbach i *Örpeus* kopierat »Sköna Helena» är en upptäckt, värdig vår ibland icke så litet yrvakna Stockholmskritik. Det man skrifer 1857 är naturligtvis en »slafvisk efterhärming» af det man skrifer 1863. Hvad snille för 5 eller högst 10 öre!

5 December.

En återblick på Sveriges konstlif år 1888.

af

Theodor Lindblom.

I.

För visso råder hos oss för närvarande ett märkbart lif på konstens område, Men det är snarare ett sådant lif som ter sig under en jäsningsprocess, då dessa tusenden af i massan försvinnande krafter kämpa bredvid hvarandra och i strid mot hvarandra för att fullgöra en bestämelse, hvarom de ej äro medvetna, än det medvetet harmoniska lif, som utvecklar alla sina möjligheter och går fullkomning till mötes. I leden af den generations förtrupp, som begifvit sig ut att söka den nya tidens ideal, och som ännu famlar i ovisshet och gissar sig fram genom tusende problem, vandrar äfven konstnärernas skara kanske ännu mera osäker och famlande än de kamrater, hvilka valt det exakta forskandet till kompass. Men i hela denna stora förtrupp har utdelats och vexlas en enda lösen: verkligheten, sanningen!

Det är en vacker lösen, en lösen med djupaste innebörd.

Men så komma de djupa leden efter. De följa, men på afstånd. Och under det tåget rör sig sakta framåt, väljes till tidsfördrif diskussionen om förtruppens — den afundsvärda förtruppens — görande och låtande, och så blir dess lösen föremål för utläggningar, och så bilda sig partier, af hvilka det ena bivuakerar på lämpligt ställe, det andra lunkar af i ett »festina lente», det tredje rusar fram för att hålla jemna steg med förtruppen, den afundsvärda förtruppen, o. s. v.

Ack, sekel efter sekel förnyar sig ju den gamla bilden af det ökenvandrande slägte, som söker sitt »förlofvade land!» Och den bilden återgifves på alla den menskliga andens och handlingens områden.

Medan nu anförarne, »spejarne», med orubbligt mod och medvetna om målet gå der främst och bana vägen, kommer folket efter, uttömmade sig i gissningar, inlåttande sig i tvister och kritik om partier och »skolor» och »riktningar», och så uppstår der i de djupa leden splittring, »opinion», som urartar

till vrede, och så välja fraktionerna sina höfvidsmän, och folket blir liggande der i öknen.

* * *
 Öfverflytta vi dessa allmänna betraktelser till konstens område och speciellt till de svenska konstförhållandena, så skulle öfversättningen lyda ungefär så här: under det konstnärerna (vi anmärka, att vi på det strängaste skilja från denna kategori allt hvad dilettantism heter), till största delen ännu famlande, söka tidens konstideal, grupperar sig den konstintresserade allmänheten under stridig, onyttig diskussion kring »skolor», representerande olika målningsätt, och framkallar genom sin opinion en konstlad utveckling af konsten.

Liksom i alla små samhällen antager denna diskussion här i Stockholm formen af ett sqvallerartadt käbbel om obetydligheter, om det eller det målningsättets företråde, hvilket käbbel under senaste tid så florerande endast någon gång afbrutits, då man här fält se ett och annat arbete, som burit mästerverkets pregel.

För att anföra ett exempel, så har *Julius Kronberg* några gånger kommit med arbeten, inför hvilka småstridigheterna tystnat, därför att man känt sig stå inför en gedigen konst, hvilken talar för sig sjelf. Vid dylika tillfällen har det allmänna intresset koncentrerat sig icke så mycket kring olika riktningar utan kring *personligheterna* och deras verk. Så har äfven förhållandet varit under de utställningar, som anordnats denna höst i Stockholm. Det är två konstnärer, som samlat kring sina betydelsefulla arbeten nästan hela konstverldens intresse.

Och det har varit nyttigt, ty derigenom bör väl för de flesta ha framgått, att inför ett arbete, som är adladt af sant konstvärde, tänker man icke längre på skolor och riktningar och manér m. m., ty man förnimmer, att det fins något absolut i konsten.

I Julius Kronbergs skapelser liksom äfven i hans personlighet har, allt sedan han kände sig stå på egen botten som konstnär, utvecklats sig en skarpt markerad individualism och en för snart sagdt intet inflytande åtkomlig sjelfständighet. Derom kan tvistas, huruvida denna hållning i praktiskt hänseende är så mycket att rekommendera, men hvad som är oomtvistligt det är, att denna karakter i konstverken liksom och i personligheten *imponerar*. Man kan kanske icke så noga klargöra för sig *hvarför*, men man är snart ense med sig sjelf

om *all* i Kronbergs senaste arbeten ligger något öfverlägset. Om öfver hufvud taget något puffs-system användts vid utförandet och utställandet af Kronbergs taflor, skulle det vara mindre förvånande, att en så stor och så intresserad allmänhet samlas kring hans arbeten. Men nu förefinnes endast detta enkla faktum, att Kronberg exponerar en tafla, och detta är nog att under några få dagar locka en större skara af konstvänner än t. ex. Konstföreningens månadslånga utställningar kunna hopsamla. Är det endast ett populärt namn, som verkar allt detta? Åh nej! Det fins en ännu outhärdad vaxelverkan mellan konstnärens utpräglade personlighet, hans sträfvande efter en helgjuten komposition, hans starkt pointerade frossande på färger, och publikens fordran att någon gång få se en konstnär, som i sitt verk så att säga samlar allt hvad tidens målari har af experiment på färg-, linie- och perspektiv-område. Kronberg har i några af sina arbeten på ett synnerligen lyckligt sätt tillfredsställt detta kraf. Kronbergs begåfning är afgjordt koloristisk. (Härmed vill jag naturligtvis ej på något sätt ha underskattat hans stora skicklighet som tecknare). Men det fans en period då han afsigtligt lade kapson på behovet af färgutsväfningar. Under den tiden målade han sitt utan tvifvel tills dato bästa arbete, »Saul och David». Men så flög koloristdemonen åter i honom. Han framskytmade ånyo i »Romeo och Julia», utställd här förra året, och i »Drottningen af Saba» fick man se en skyt af den »unge» Kronberg, han som försjönk i färgens förgudning. Och likväl ligger äfven öfver denna tafla en viss moderation.

Icke företar man sig heller under ett tiotal af år att studera orientalisk arkitektur, orientalisk etnografi, orientalisk luft och — orientalisk litteratur, detta blott för att måla *en enda* tafla, utan att man blir så att säga en smula »lärd» i sitt måleri. Historien om Kronbergs sista tafla har jag redan i en af hufvudstadens morgontidningar haft äran att relatera. Det må endast i korthet här anföras, att medan konstnären studerade denna tafla, upprunno hos honom motiven till två af hans mest betydande arbeten, »Kleopatra» samt »Saul och David».

Nu är det ganska anmärkningsvärdt, att oaktadt Kronberg, då han skred till fullbordandet af sitt sista arbete, för hvilket han, såsom ofvan nämnts, gjort studier i cirka 10 år, lyckats koncentrera sig på en jmförelsevis begränsad dukyta så, att på samma gång ämnet, om än icke till allas belåtenhet, kan anses uttömdt, han fått in i duken både ett påtagligt resultat

af »lärda» studier och ett utprägladt koloristiskt element. Det är utan tvifvel dessa båda omständigheter, som gjort att denna tafla vid första påseendet framkallar en så slående verkan. Först lokalfärg och så derjemte färg, briljant färg. Den som skrifver detta får icke sällan höra det, som mig synes, rätt hedrande omdömet, om Kronbergs måleri: »ah, det är ju bara dekorationsmåleri». Då brukar jag svara: »må så vara; men i så fall är han vår skickligaste dekorationsmålare. Det fins bara en som målar såsom Kronberg, och det är — Kronberg».

Visa mig någon här i landet som kan måla en sådan matta som den, hvilken täcker de trappor, utför hvilka Österlandets skönaste dotter, Sabadrottningen, skrider, säg mig hvem som kan modellera, teckna och måla sådana kroppar som dessa vid trappans fot i stoftet knäböjande slafvars, hvem som kan med så mycken luft omgifva ett litet rökelsekär, som synes der alldeles fristående på golfvet, för att ej nämna andra accessoarer?

Nu skall jag visst icke neka till, att hufvudfiguren å i fråga varande tafla är ganska svag, och jag skall säga rent ut, att den verkar närmast som en mannequinfigur, men dock vill jag hafva framhållit, att om Kronberg nödvändigtvis skall betecknas som en »dekorationsmålare», så är han i så fall vår »mest framstående» dekorationsmålare.

Emellertid skäms Julius Kronberg ingalunda för den titeln, Det är icke så synerligen länge sedan han stod på bygnadsställningarne vid Thaveniska huset Strandvägen och utförde al sgrafitto en del ornament, som nu pryda denna i ädlaste renässans hållna façad, och någon tid, innan han i höstas reste till sitt hem och sitt arbete i Rom, hade han för afsigt att måla al fresco en serie allegoriska bilder i — Östermalms nyligen öppnade saluhall, ett tilltag, som dock till all lycka för den »stora» konsten och för att i Kronbergs eget intresse konservera hans prestige, vid en bolagsstämma på en som ordförande fungerande högt stående persons tillrådan, gudskelof enhälligt städfjades.

Om »Drottningen af Saba» på ett något fordringsfullt sätt vädjar till vår fantasi och ett temligen utveckladt färgsinne, så vänder sig *Nils Forsberg* med sin tafla »En hjertes död», helt fordringsfritt så att säga till publikens »sens commun» och blir genom den allt igenom nyktra behandlingen af ämne och färg i ordets bästa och lyckligaste bemärkelse populär.

Hvem vet ej i våra dagar att till sitt fulla värde uppskatta reklamen i tidningsspalterna? När Forsbergs med salongens

största medalj belönte tafla kom hit, voro både taflan och dess upphofsman på ett synnerligen uppseendeväckande sätt apoteoserade. Den som med kändedom om reklamens magiska makt gick att skåda det mångprisade mästerverket af den förste svenske innehafvaren af konsthufvudstadens högsta diplom, trädde utan tvifvel framför det med en fördom i bakhåll. Taflan var ju så utpuffad — så resonerade man — den hade gjort sin lycka genom ett »lyckligt grepp», anslagit specielt på den franska nationalkänslan, predikade i bild den på dagordningen stående revancheidén o. s. v. Men icke länge hade man stått framför den duken, förr än man kom öfverens med sig sjelf om, att här hade man för sig icke något innehållslöst färgmästerverk, icke en tendensdikt, icke ens en dikt, utan rena, nakna verkligheten, återgifven såsom den var skådad med det man skulle vilja säga oförmedlade allvar, som hvilade öfver det historiska moment, då konstnären grep sitt ämne, och hvarifrån antagligen impulsen utgick till den rika, manliga utveckling, som nu kulminerat i ett af samtidens bästa konstverk. Sålunda — här fans intet effektsökande, men mycket *sanningssökande*.

I full öfverensstämmelse med franskt kynne, konstnärens obestridda arfvedel efter sin fostermor, Frankrike, innehåller taflan ett ytterst gripande dramatiskt element. Men denna af nästan antikt jemnmått preglade handling, som föregår på scenen, öfvergjutes af ett episkt lugn, så att hvarje häftig sinnesrörelse är bannlyst från den fridlysta plats, der dödens majestät herskar. Detta om det allmänna intrycket.

Men för kritiken är intet fridlyst. Nej, vi märkte det, hvad beträffar ifrågavarande konstverk, första gången då vi i en morgontidning dagen efter första utställandet af Forsbergs tafla sågo den omtalad som ett »ganska aktningsvärdt arbete», och då vi kort derefter observerade, att en recensent funnit »prestens (på taflan) ena arm för kort». Nu är vår ifrigaste uppmärksamhet riktad på att genom kritiken få utforskadt huruvida den stackars döende soldaten *verkligen* blir delaktig af sakramentet. Såsom taflan nu ter sig, tyckas utsigterna härför vara mörka nog. Men ifall han icke fick sakramentet, så berodde det naturligtvis derpå, att »prestens arm var för kort».

(Forts.)

Från parkett.

I mer än ett hänseende gör det ett rätt egendomligt intryck att läsa, hvad den tyske bearbetaren af Echegarays »El gran Galeoto», Paul Lindau, berättar om sina bearbetningar, men ännu egendomligare förefaller det, då man ser huru bearbetandet — antagligen hyggligast i sin sista och här följda upplaga — slagit ut i jämförelse med det spanska originalet. Lindau hade enligt egen utsago ytterst obetydlig känedom om spanska språket och literaturen, men tog sig för bearbetningsarbetet på inrådan och anvisning af ett par närmare bekanta, som vore mera inne i den moderna spanska literaturen. Lindau stannade i sitt val mellan Echegarays arbeten vid »El gran Galeoto», men erfor vissa betänkligheter mot att mera pietetsfullt öfverföra detta stycke, då han af flera anledningar antog att hos den tyska teaterpubliken icke skulle finnas någon riktig resonansbotten. Effekterna förmenade han i originalet vara drifna till sin yttersta spets och händelserna så krassa och gräsliga, att de i stället för att framkalla den af förf. afsedda djupt gripande effekten skulle locka de goda tyskarne till hån och skämt. Den tyska publiken vore vidare van att se spanska hjeltar endast i kostym och med värja vid sidan och skulle kunna af den ovanligt romantiskt klingande titeln få för sig att stycket spelades i en romantisk forntid. Och ginge publiken i den uppfattningen till spektaklet, skulle det moderna intrycket derigenom lida. På dessa och andra grunder tog han sig för att helt enkelt förlägga handlingen till Tyskland. Men oakadt han derigenom beredde sig nöjet att taga ifrån och lägga till en hel mängd saker och sätta in uttryck från tyska klassiska förf., så var det i alla händelser inte riktigt väl bestäldt. Han kunde ju inte få duellen vederbörligen germaniserad, i Tyskland lär det nämligen inte vara riktigt comme il faut att afgöra s. k. heder-saker med värja, utan det skall väl vara pistol. Men osannolikheten måste stå kvar. Slutet ville ett par vänner också ha germaniseradt, men det lät sig ej håller göras och därför fick bearbetningsmanuskriptet ligga i skrifbordslådan, tills det efter

en tid af en händelse blef uppfördt och, enligt L:s eget påstående, med mycken framgång. Han beslöt sig emellertid det oaktadt för en ny bearbetning, der handlingen blef återförlagd till Spanien, och det är i denna form vår hufvudstadspublik gjort bekantskap med pjesen. Till Danmark kom Lindaus pjes dock redan i november 1887, då den uppfördes på Dagmar-teatern i en ytterligare bearbetning af Erik Bøgh under titeln »Alverden». — Alt tal om Galeotto lär der vara skoningslöst borttaget. — I Bøghs hand tyckes originalet ha blifvit än ytterligare misshandladt och skamfiladt. Knappt en enda replik eller mening lär ha funnits i oförändradt skick, den eleganta formens poesi var värdslost bortstruken — gäller äfven i hög grad den svenska öfersättningen — och då danskan behandlats ganska ofint och oskönt, blef stämningen, som låg öfver stycket, förändrad eller utplånad. Endast de rent gröfre dragen af handlingen fingo stå kvar.

Fullt så hänsynslöst torde icke Lindau ha gått till väga, men han har dock åtskilligt på sitt samvete och icke är det hans förtjenst den lycka stycket gör. Originalets kraft och skönhet ha mäktat att motstå bearbetningens vandalism. För att inse att bearbetaren på många ställen gått fram som en vandal behöfves ej någon större kännedom om spanska språket vid en läsning af originalet. Äfven om det kan öfverses med att versformen i tre akter fått stryka på foten, borde dock känslan för den poetiska färgrika stämningen och den lefvande karaktärsteckningen manat bearbetaren att bevara så mycket som möjligt af dessa originalets skatter. Det förefaller nästan, som om han vid sitt arbete gått så till väga att han låtit det spanska originalet öfersättas kursivt för sig ett par, tre gånger, så att han fått klart för sig sjelfva det grofva skelettet och kunnat annotera somliga situationer, meningar och uttryck. För att sedan göra anrättningen njutbar för sina kära landsmän har han ersatt en del af det myckna borttagna med en hel mängd saker från egen fatatur, eller kanske snarare med banalt lånegods från tyska hvardagspjeser eller lämbiblioteksromaner. Derför torde i mångt och mycket bearbetningen rättast och kortast böra karakteriseras såsom en kalkborgerlig tysk parafra af »El gran Galeoto». Tekoppen, Lindau bjuder på i förspelet, har nog sin symboliska betydelse. Och intrycket förbättras ingalunda genom sådana förändringar och tillsatser som talet om de förnumstiga hvardagsmänniskorna och hornafstångandet, doña Julias omständliga redogörelse för

teatersladdret och prat om sin fina toalett i akt 1, don Manuela smak för pjäser med nätta kärlekshistorier* och prisande af arbetets glädje eller Miguels platta kvickhet om den äkten- skapliga idyllen, den i originalet obefintliga hotellvärdinnans sladder om den snälle Ernesto etc., ja inte ens förspelets poem och andra aktens fadda akrostikon. Förspelet är icke det minst omkrånglade. Antagligen för att få fram en extra fin pointering och illustration af de förändrade förhållandena, ställer bearbetaren i förspelet till hela episoden med fruns långvariga besök, poemläsning etc. och låter henne derpå i andra akten säga, att förr gick hon otvunget in i hans rum som till en bror, men nu kommer hon smygande som en miss- dåderska, och så tillägger hon i ungefär följande för situationen tämligen fadda vändning: Hur kommer det sig? Kan ni för- klara det, ni som är klokare än jag**?

Hos Echegaray upptogs förspelet nästan uteslutande af Ernesto och Manuel, medan Julia, som ej är invigd i drampla- nerna, kommer flyktigt mot slutet. Danteepisoden, dikten och redogörelsen för det inbördes förhållandet, hvilken ursprungligen endast finnes i akt 1, förskrifva sig från bearbetaren.

Flera karaktärsdrag, som hos Echegaray förläna personerna mera innerlighet och naturlighet och äfven större sympatiskhet och upphöjdhet, ha genom bearbetningen gått förlorade och personerna synas i åtskilliga hänseenden ganska omformade. De känslor af beundrande dyrkan och vördnad, hvarmed i syn- nerhet Julia, men äfven Ernesto ser upp till Manuel, framträda

* I originalet låter det helt annat; i dramer vill han framför allt ha olycklig kärlek, ty hans hem och hans hustru bereda honom lycka nog.

** Strax förut hade Ernesto uttryckt sig ungefär lika banalt och ospanskt: »ni vet att jag till dess fulla värde vet att uppskatta det förtroende hvarmed ni godhetsfullt hedrat mig. Ni kan därför vara lugn. Och nu svarar han på den ofvannämnda frågan: Jag kan ej svara på det. Inför denna förändring står jag rädlös. — Det är allt en för situationen passande stämning i dylika vändningar, vill jag tro. I akt 1 scen 2 svarar i originalet Mannelja Ernestos oro för skvallret att hederliga personer med ädla sträfvanden bry sig föga om verldens prat och ju högljuddare det pratas desto suveränare och dju- pare förakta de skvallret. Lindau eller Wijkander svänga om det till något sådant som: Man kommer ingen vart med prat. Det är bara saken som har betydelse. Och i följande scenen vill Ernesto tolka sin tacksamhet genom att säga sig vara dugtigt bortkommen (!) när hon skall ge luft åt sina känslor, men hjertat, det var nog fullt det. Hvarjehanda dylika för situation, karaktär och nationalitet ytterst platta stilprof torde kunna uppletas med lätthet, men det må vara nog.

i originalet mycket mer lefvande och dominerande och djupare. Likaså mannens varma kärlek och chevalereska sinnelag för Julia. Manuela's intresse för Ernesto är i originalet ömmare och själfmant framträngande och hans känsla af tacksamhetsskulden till E:s fader vida mer finkänslig, lefvande och varm. I originalets andra akt kommer visserligen Julia för att hindra Ernestos duell, men såväl der som förut och efteråt tyckas äfven hennes omedvetna känslor för honom ej vara af den art, att det skulle någonsin kunnat det minsta böja hennes sinne från mannen, medan Ernesto — dock ej förr än i andra akten — tyckes börja hängifva sig åt mera passionerade känslor. Af slutningen är på det hela taget tämligen trogen. Å ett håll, der man ej »sett» originalet, men hört berättas om dess innehåll och dervid fått hvarjehanda om bakfoten, har utspridts, att i originalet skulle upplösningen antyda att Ernesto sannolikt följande dagen skulle falla för Severos hand, medan man förblefve i ovisshet om Julia föredroge att sluta sitt lif eller gå i kloster. Med någon liten egen eftertanke borde väl orimligheten af det första momentet insetts. En sådan förf. som Echegaray torde nog draga sig för att uppträda som framtidsprofet om en så tillfällig sak som utgången af en duell. Tyvärr föredrog han ock att låta Julia ligga tyst, kanske medvetlös, i stället för att genom någon storartad monolog tillfredsställa åskådarens nyfikenhet om hvad hon skulle taga sig för.

Inte ens alla namn ha fått vara i fred för bearbetarens kläfvingrighet. I originalet bära de både makarne namnen Julian och Teodora. Den förre är 40 år, den senare 20 år gammal, medan Ernestos ålder anges till 26 år. Severos son heter Pepito. Förspelet är skrifvet på prosa, det öfriga på vers.

Uppfördt första gången 1881 är det ännu i sitt hemland ett stående repertoarstycke och föreligger der i sin adertonde upplaga.

Och äfven hos oss har det trots det otillfredsställande skick, bvari det genom bearbetningen framträder, icke kunnat undgå att göra ett ovanligt skakande intryck. Sannolikheten i en och annan scen förefaller litet sökt, men det oakadt är handlingen så våldsamt gripande och spännande, att det för totalintrycket tyckes betyda mindre än intet. Förutom andra goda egenskaper har äfven detta stycke det med sig att det ruskar upp både publik och skådespelare, hvilket kan vara ganska välbehöfligt. De våldsamma affekter, som vibrera genom skådespelet, tvinga de senare att vänja sig vid kraftigare spel och lära sig deri inlägga glöd och intensitet.

Förnyadt återseende bekräftar i hufvudsak det förut antydda intrycket af det sätt hvarpå stycket här spelas. Hos hr Hillberg är det förutom den präktiga maskeringen just den intensitet hvarmed hans spel i kraftscenerna är mättad, som verkar mest fängslande. Hr Palme och fru Rundberg tyckas icke kunnat hålla sig fullt kvar på den ståndpunkt de lyckades intaga vid premiären. I synnerhet i förspelet är fru R:s fägring någonting utomordentligt, men så hon talar der och i det följande! Fins i det afseendet hos henne någon resonansbotten, måste den vara mycket tunn och artificiell. Hr Personne och Thegerström äro rent af svåra, och vore de oftare inne på scenen, skulle de bestämdt förstöra stycket.

Dramatiska teaterns nya program den 16 november var på det hela taget af ytterst enkel beskaffenhet och hade med litteraturen föga att skaffa. Det enda stycke som var någorlunda meningsfullt och naturligt var Boeckhs »Ringarne», som hade varit tillämpligt såsom en anspråkslös utfyllnad i ett värderikt program. Antagandet af »En hofsven» berodde måhända mest på ett slags göteborgscourtoisie till en början hos hr Westin och nu hos hr Fredrikson. Det är litet svårt att se, huru vederbörande hädanefter med något anspråk på konsekvens och resonans kunna säga nej till hvilket originalstycke som hälst, ty ett enklare och puerilare skola väl svårligen några yrkesförf. kunna sätta i hop. Det är dock sant, att här i landet tyckas diletanter ha vissa företrädesrättigheter på litteraturens och konstens område. Stycket hade flera reminiscenser från Regina von Emmeritz, utan att ega någon af dess förtjenster; det var en produkt af ett ingalunda ovanligt godtköpsmanér af skriva historiska arbeten af skönliterär art. Med sina för fackmän antagligen intressanta, men för andra löjeväckande eller tråkiga strategiska utläggningar skulle pjesen bättre passat vid någon dramatisk soaré af krigsskoleelever eller på den tiden det fans en särskild artilleristeater. Der skulle nog äfven pointerna med spetskragen och bredufvan och Gustaf Adolfs sedesamhet samt icke minst finska rytteriets marsch på piano och fiol gjort sig tillbörligt gällande. Fru Rundberg, kanske den af teaterns damer, som torde vara presentablaster i pojkdragt, var som den unga hofsvennen mycket behaglig att åse och rörde sig raskt och hurtigt, om sådant nu ur konstsynpunkt kan vara vidare märkligt. Hade det varit fråga om något verkligt dramatiskt arbete, hade i rollen naturligtvis ovilkorligen fordrats en ung man, ty nu blef det dock något överkligt, något à la operett

eller Richelieus första vapenbragd. Men i den här pjesen kunde det verkligen snart sagdt göra detsamma om det blef mening och illusion. — Begreppet invalid ligger visserligen nära till hands i fråga om skärmytslingar och andra krigsföretag, men deraf behöfver måhända icke ovilkorligen följa att en roll af manhaftig krigsbuss företrädesvis bör tilldelas den, som numera — framför allt hvad talet beträffar — egentligen är att inränga bland konstens invalidkår, då det fins andra att tillgå, ss. t. ex. hr Skånberg. Härmed vill jag dock icke ha yttrat mig om, i fall denne senares anlag äro så ovanligt lofvande att de ovilkorligen behöfva särskildt uttrumpetas inom norska och danska landamären.

Den tredje pjesen, »Hjerterdam», torde måhända ha bäst passat uppförd af fru Hartman och hr Fredrikson på någon bjudning hos någon grosshandlare Labansson och inför en publik af dennes umgänge. Der skulle den säkerligen ha gjort stor och förtjent lycka. För min enskilda del skulle jag vid premiären å Dramatiska teatern nog varit mycket road, om jag blott kunnat fullt uppskatta pjesens oäkta sentimentalitet och den överkliga, numera på scenen starkt utnötta lifsskildringen, liksom jag inte kunde uppskatta den spiritualitet och rolighet, som lågo i den gamle afsigkomne trotjenarens evinnerliga nysningar. Det är nämligen alltid ett visst nöje att se och höra fru Hartman och hr Fredrikson i liknande roller. Fru H. knipsar med ögonen, lägger handen på hjertat och ger sin organ en viss hes klang samt säger sedan en hel massa vackra rörande saker, och alt detta gör hon verkligen på ett ytterst intagande sätt, så att äfven den mest förhärdade syndare skulle känna ruelse öfver att vilja göra henne ledsen. Och hr Fredrikson å sin sida får något så öfvertygande och djupt rördt och rörande uttryk i sin blick och sina tonfall, att man äfven der känner sig förunderligt gripen. Det fans hvarjehanda glanspartier i detta stycke som vore värda att läggas på minnet. Bland annat mins jag särskildt den sant rörande episoden, då den äkta mannen genom att upprepa ordet tro kom in på några vackra reminscenser från vigselstunden.

Att döma så väl af upptagandet af »En hofsven» som af annat tyckes teaterdammet icke skrämra vederbörande från att rota litet grand i gömmorna. I det afseendet tillåter jag mig helt blygsamt och vördnadsfullt ifrågasätta, om icke Henri de Becques »Korparne», som enligt en gammal uppgift för flera år sedan lär antagits af teatern, måtte kunna tagas till nåder. Ur literär synpunkt — och det är ju en synpunkt som kanske torde böra vara något

bestämmande vid val af stycken till Dramatiska teatern — skulle en sådan åtgärd kunna lätt låta försvara sig.

Associationen har icke haft riktig framgång med sina senare program.* »En hofsven» med bihang gick icke mer än 4—5 gånger, om ens det, och »Final» af Ernst Ahlgren och Lundegård, hvilket stycke förtjent ett bättre öde, hade ej lyckligare lott. Man skulle ju måhända kunna advocera fram några för vederbörandes dramatiska honnör och ambition mera smakliga förklaringsgrunder till missödet, men såväl i afseende på fallet af dessa två program som af Shakspeares Mycket väsen etc. kommer man sanningen närmare, om man säger att felet ligger nästan utslutande hos vederbörande sjelfva, hvad »En hofsven» etc. beträffar genom det dåliga valet och angående de båda andra derigenom att spelet på somliga händer var långt ifrån hvad det borde vara.

»Final» är visst inte något mästerverk. Der finnas hvarjehanda osannolikheter — den största torde vara att frun sjelf vill att Saima skall resa med mannen —, äfvensom hvarjehanda utdragna scener — exempelvis den banala tjänstfolks-scenen i första akten och fruns nattvandring —, men det fins motiv i stycket, som äfven i den form de ha torde ovilkorligen verkat gripande och intresserande, om blott som sagdt spelet varit tillfredsställande. Härvid tänker jag dock mindre på den yttre katastrofen, ehuru den är ett ämne för tiden, om ock icke precis för dagen, då det ju nu gått flera månader utan uppseendeväckande förnillningar.

Men förhållandet mellan makarne och i hemmet samt angifvandet af de orsaker, hvilka till sist satte i rörelse den lavin, som rullade ned öfver bankdirektörens hufvud, äro motiv redan i och för sig af värde och ha af de båda förf. utvecklats på ett sätt som icke rättvisligen kan underkännas.

De viktigaste rollerna innehades af fru Bosin, hr Fredrikson och fru Rundberg. Pjesen strandade på den förstnämndas maniererade spel, den andres vårdslöshet i rollens karakteristiska utarbetande och den tredjes afgjorda otillräcklighet. Vår »vän» kritikern från senast gjorde med anledning af »Final» en kolossalt

* Ja, motgången har varit så afgjord, att den gamle skämtaren-korrespondenten, som inte brukar vara rädd för att idisla sina kvickheter, skulle med den till tema kunnat fullskrifva flera korrespondensspalter med samma kvicka fantasier som ang. en annan teater, — om han blott så velat.

heroisk, men fruktlös anstängning för att »gaska upp» sig och genom sin opartiskhet slå en undrande värld med häpnad. — Mätte det inte blott vara något olyckligt ömen till en snar final för honom sjelf. — För detta ändamål tillät han sig ett blygt och tveksamt undrande, om hr Fredrikson varit riktigt naturlig och sann i sin roll, men tog sin skada genom ett oerhördt reklamerande för glansen af fru Bosins talang. Det torde emellertid alltid återstå att afgöra, huruvida just i fråga om en så erkänt rutinerad och intelligent skådespelare det kan vara tillåtet att tillgripa ursäkten af bristande öfverensstämmelse mellan hans dramatiska skaplynne och den resp. rollen. Den ursäkten må gälla hvad den kan för mindre öfvade eller begåfvade artister, men det tyckes, som om rutin och intelligens skulle komma mest till heders, då det gäller att forma naturellen efter uppgiften. Svåriligen kunna väl Relling i Vildanden och doktorn i Ensam sägas stå i så stor öfverensstämmelse med hr F:s skaplynne. Och hvad som för vederbörande vinnes på ena hållet genom en dylik ursäkt, förloras på ett annat håll eller i fråga om rollfördelningen. I detta speciella fall fick man det intryck, att hr F. gifvit tapt i försöken att få fram den rätta karaktären och i stället sökte göra denna försummelse mindre märkbar för publiken, genom att i högsta möjliga måtto forcera sina icke vanliga mindre lämpliga åtbörder eller de af C. L. fordrom en gång hårdt klandrade vågrörelserna på öfverdelen af kroppen, de mindre vackra armrörelserna och klifvandet. Man får icke heller förgäta hans egendomliga hand- och fingergymnastik. Teaterspel i ofördelaktig bemärkelse var hans sätt att uttrycka sina affekter vid öppnandet af det ödesdigra brevet och före mottagandet af grosshandlaren H., likaså i början af samma akt, då han står i begrepp att omfamna Saima, men ryggar till baka. Den poetiska naturutgjutelsen i första akten till Saima sades märkvärdigt entonigt och utan fläkt. Maskeringen var alledeles för gammal och litet smickrande. — Fru Bosin är nu en gång så genompyrd af onatur och affektation både i fråga om tal, skratt och minspel, — och det framträder i synnerhet vid mindre stillsamma roller — att äfven synbarligt allvarliga bemödanden att få fram den rätta bilden ej på långt när göra samma verkan, som de hos mindre maniererade artister skulle göra. I första akten blef därför den konstlade lifligheten mindre i öfverensstämmelse med smaklighet och i de andra akterna blefvo känsloutbrotten ej tillfyllest gripande. — Under den nuvarande maktfördelningen vid denna teater synes fru Rundberg vara bestämd att i full

fart drifvas upp till stor konstnär. Man kan ju alltid en tid bortåt hålla på och roa sig med ett dylikt experiment. För personen i fråga kan det alltid vara till någon nytta, ehuru jag betvivlar att det fins tillräckligt inombords för att deraf dana en verklig karaktärsskådespelerska. En sådan skulle i allmänhet säga sina roller med en helt annat uppfattning och djuphet. — I denna roll koketterade hon rätt näpet och behagligt, men af den kallt och slugt beräknande egoismen skyntades ej mycket. Birollerna spelades jämförelsevis bäst. Hrr Personne och Hamrin återgäfvö sina uppgifter på ett i det hela tillfredsställande karakteristiskt sätt. Den förre var — lugn och stillsam, och endast helt undantagsvis fick han recidiv af sin benägenhet att ge oriktigt uttryck, både till uttal och innebörd, åt de ord hans roll lägger honom i munnen. Fröken Bäckström reproducerade fullkomligt omotiveradt sin halffjolliga Eugenie från »En räddande ängel».

För *Svenska teatern* har det för att tala i Bräsigstil gått riktigt »coulamment» nu under en längre tid, tack vare den Fristrupska bearbetningen af »Lifvet på landet». I och för sig är pjesen visserligen icke ovanligt märkvärdig. Men den eger den för pjser i den genren ingalunda vanligaste eller sämsta egenskapen att kunna med nöje ses flera gånger om, naturligtvis i främsta rummet tack vare hr Holmqvist, som deri från början till slut med sin talang dag efter dag firar verkliga triumfer. Pjeseu är emellertid väl hopsatt och sammanhängande och personerna deri ganska lefvande och naturliga, så att intresset äfven därför hålles vid makt hela pjeseu igenom. Uppsättningen på Svenska teatern är mycket värdad och utförandet i allmänhet förtjenstfullt. Bland de utom hr Holmqvist i pjeseu deltagande tilldrages väl uppmärksamheten af hr Nilssons tilltalande bild af Hawerman, af hr Warberg ss. prokurator, fröken Lundqvist ss. Frida och den kostliga Pomuchelskopskvartetten, i synnerhet den kvinliga delen. Hr Lundberg ger en ganska karakteristisk typ af godsegaren, men den skämmes dock af några vidlyftiga egendomliga manér i de känslösa momenten.

Det har funnits tider, då det bör ha varit hett om öronen för hr *Aug. Lindberg* i följd af den höga värmegraden både hos beundrarnes och de klanderlystnes känslor. I de förras ögon tedde han sig snart sagdt som en ängel från en bättre verld, som en messias, hvilken skulle pånyttföda vår svenska teater. För de andra åter tycktes han tvärtom som en exponent af det mest motbjudande och löjeväckande i konsthänseende.

Han kunde knapt röra på sig, ej ens uppträda som gäst på annan ort, förrän han hade efter sig en viss, som nafsade i hälarne och hjäbbade riktigt otäckt. Om icke alla tecken svika, har dock å båda hållen besinningen återvändt, och om hr L:s fel och förtjenster torde nu kunna resonneras med det största lugn i världen. Såvidt man hittills kunnat döma, tenderar hufvudintrycket af hr L:s nu återupptagna direktörsverksamhet att på det stora hela bli öfverensstämmande med den karakteristik, som göteborgskritikern hr Warburg för några år sedan gjorde af hans föregående teaterdirektörsskap i landsorten. Karakteristiken gick ungefär ut derpå, att han höjt landsorts-teatern och genom en väl vald repertoar hos dess teaterpublik väckt intresse för gedignare arbeten, han hade visat hvad en förträfflig instruktion kan åstadkomma; han hade insett vigten af en literär teater, insett nödvändigheten af att skådebanan uppfattar sin pligt att vara organ för den nyare dramatiska literaturen.

Vitsordet om literärt intresse och mod är sannerligen hvarken det minsta eller det vanligaste loford, som kan tilldelas en teaterledare. Säkerligen skulle ock teatrarne i vårt land stå sig mycket bättre och ha fastare rot i allmänhetens aktning och intresse, om det mod, som hvarjehanda teaterdirektörer och regissörer visa när det gäller att kosta på dekorationer och kostymer, fått något maka åt sig för literärt mod och literär smak. När dylika egenskaper förefinnas, kunna de därför icke nog uppskattas eller framhållas.

Hvad instruktionsförmågan åter vidkommer, tycktes den vid den korta hufvudstadssejouren ej kunna briljera med några särskildt häpnadsväckande prof, utan røjde sig väl mest i samspelets jämnhet och inöfningens ordentlighet. Utan att rymma några ovanligare förmågor tycktes truppen som en helhet vara ganska respektabel, dock tycktes den manliga afdelningen stå öfver den kvinliga, ty den senares prestationer voro uppriktigt sagdt icke alltid lyckade. Så t. ex smakade fröken Erikssons återgifvande af Loyses och Ofelias roller alldeles för mycket af elevarbete, för att uppvisas inför en hufvudstadspublik, och hennes fräscha ungdomliga yttre och fördelaktiga organ dolde icke bristen på verklig känsla och poetisk stämning. Fru Håkansson slog sig bäst igenom i »Ett besök» d. v. s. i början, då hon var både rätt glad och lätt, om ock icke tillräckligt ungdomsliflig. Ingalunda tillräcklig i »En handske», var hon alls ingenting i Gringoire och Hamlet. I många

hänseenden torde det för henne ha på längden blifvit behagligast, om framgången vid hennes första sceniska uppträdande i Dockhemmet varit något mindre uppseendeväckande, då hon, att döma af hvad vi hittills af henne här i hufvudstaden sett, ingalunda mäktat stå kvar på så pass god ståndpunkt, än mindre gå framåt. Det låg i Dockhemmet öfver henne ett något, som utmärkte ett tillstånd af bundenhet och ofrihet under instruktionens föreskrift. Sedermera tyckes hon dock sträfvat frigöra sig något och rör sig liksom mer på egen hand, men dermed är icke nog. I tvänne afseenden brister i synnerhet fru H., men det är tvänne hufvudpunkter. Hvarken minspelet eller stämman mäktar följa med och ge uttryck åt de sinnesrörelser rollens ord föreskrifva. Ansigtet förblir kallt och stelt, och stämman, i sig sjelf icke ful, saknar värme och mjukhet och verkar, när man hör den något mer, förtvifladt afkylande. Och hvad som håller icke var bra, var att i uttalet ibland kommit in ett och annat ljud af simpelhet, åtminstone i »Ett besök» första akten eller omkring den passus, der ordet »stilig» förekommer. — Det var då en verklig njutning att i hr Svennberg en gång på scenen få se en riktigt vacker ung och ståtlig karl, och fruntimmerspubliken borde i sanning derefter vakna till insigt om, huru enkla och »ostiliga» de härvarande teaterälskarne i sjelfva verket gemenligen äro. Hr S. egde ock en af naturen vacker organ, som dock är i stort behof af skolning och ans, och var att sluta af hans spel i Ett besök någonting att göra af som skådespelare. Hr Axelson i Gringoire och Hamlet och hr Grevillius i Hamlet fingo god karaktär på sina uppgifter, hr Eliasson är tvifvelsutän för god för operettgyckel, men hans Laertes var egentligen endast ett tomt, ytligt bullrande ordflöde. Vill man i fråga om hr Lindberg sjelf söka finna en allmän formel för, en skiljegräns mellan naturlighet och känsla å ena sidan och manér å den andra, undrar jag om icke man lättast komme ifrån det genom att säga, att då han är stillsam i tal och rörelse, gör hans spel bäst verkan. Jag har ännu, fastän det nu icke är precis i går, ett mycket lifligt intryck af obehaget att se honom vid teaterscenen i Hamlet hasa sig fram öfver hela operagolfvet och sedan göra några storartade ekvilibristiska hopp öfver en eller flere stolar. Detta effektnummer var nu lyckligtvis nästan helt och hållet bortlagdt.

Men huru mångfaldigt under ett stycke man än kan känna sig oense med hr Lindbergs spel, så står dock fast, att han aldrig är någon vanlig dussinskådespelare, icke af den ingalunda ovanlig sortens aktörer, som äro ytligt intresserade af sina uppgifter

och litet eller intet intelligenta och literärt bildade och intresserade. Om jag ändock icke i detalj ingår på hans roller vid denna första hufvudstadssejour, beror det på omständigheter af lokal och temporal natur, men äfven till en del af hänsyn till denne skådespelares benägenhet att esomoftast förändra uppfattning och utförande.

Det Lindbergska sällskapets andra hufvudstadssejour föll vill det synas på det hela taget vida gynsammare ut än den första. »Hela världen» var onekligen af ett visst intresse, om ock å ena sidan stycket oundgängligen måste lida af intrycken från Galeotto och det å andra sidan var behäftadt med vissa brister, som alltid måste försvaga intrycket. De komiska partierna och det löst påhängda strejkmotivet hade fått breda ut sig alldeles för mycket till förfång för hvad som skulle vara den egentliga hufvudhandlingen. Mannens karaktär är vida mindre sympatisk än i Galeotto. I Galeotto sätter han sitt lif på spel för att rädda sin egen och sin hustrus heder och hans död blir derigenom tragisk, något som den här icke blir, då den nu ytterst vållats af en slump, som med hufvudhandlingen inte har det minsta att skaffa. Hvarjehanda episoder i pjesen stå tämligen oförklarade. Man får aldrig veta anledningen, hvarför frun i sista akten uppsöker den unge Karl. Mannens utbrott inför kassören om sin lycka förefaller väl sökt, likaså fruns likgiltighet för sin man i slutakten, då skotten höras, äfvensom nödvändigheten för henne att en stund efteråt gömma sig i det inre rummet m. m. Den unge mannens slututbrott kommer så att säga tämligen abrupt fram. I Galeotto vilja de andra köra bort makan ur huset och drifva ju derigenom verkligen dem tillsamman, här åter skynda de fram för att lyfta upp henne som fallit afsvimmad ned till marken, och då börjar han vefva på sin bekanta straffpredikan öfver skvallret etc. I denna pjes tyckes för resten deras kärlek börja redan i andra akten, hvilket icke är fallet i Galeotto, åtminstone hvad makan angår, som i slutet helt viljelöst kommer att tillhöra den andre.

»Hela världen» speltes på det hela godt och bra. Särskildt sista gången gick den med kläm, i synnerhet beträffande hr Lindberg. Det var ock kring hans lefvande och kraftiga karakteristiska bild af mannen som hufvudintresset måste samla sig. Fru Håkansson spelade enkelt, intelligent och naturligt, var vida bättre i denna roll än i de föregående i höst här sedda; hon var mest tillfredsställande i första akten. Man skulle vara frestad att förlikna henne med en marmorbild, ty hon är anslående att åse, men hon är kall, kylande kall. En och annan förnumstig entusiast

har proklamerat, att hon vore särskildt i denna roll oupphunnen i det naturliga talandets konst. Det vore bra sorgligt för våra teatrar, om det ej finnes några aktriser som talade lika bra och bättre. Entonighet och kyla kunna väl inte vara några afundsvärda meriter, och dessa egenskaper äro just utmärkande för fru H:s sätt att tala. Det fins öfver hennes sägande af en roll så att säga föga färgnyans, och den mjukhet och värme hon söker framställa äro af tämligen artificiell beskaffenhet. — Fröken Rustan gjorde furore i sin roll. Hon är rätt rolig, men det är med hennes komik som med vissa humoristers, att den bör njutas i små portioner, ty man kan den snart. Hos henne ligger den egentligen i organens beskaffenhet och ett visst tempo, hvarmed hon framsäger sina ord. Hr Svennberg var äfven nu mycket vacker och ståtlig, men hans skådespelarengium förefaller vara af något indolent natur. Det behöfdes locka fram gnistor ur honom. Hr Eliasson var rolig och gjorde en god typ.

Lindbergska sällskapet ledes tydligen med energi, arbetslust och omtanke. Med sådana egenskaper kan det ock göras något, äfven om de speciella skådespelarekrafterna ej skulle vara af ovanligare beskaffenhet, medan åter der ledningen är slapp och det arbetas planlöst och nonchalant, äfven med talanger föga utträttas och föryngringens och lifskraftens gnista saknas.

*
*
*
*

Den gamla romantiken är visserligen död med föga utsigt till återuppståndelse, men det hindrar ej att det någon gång kan kännas som en ingalunda obehaglig omväxling att på teatern åse alster från den smakriktningen, så snart de förskrifva sig från någon verklig talang. Och att det är fläkt och spänning i den äldre Damas' »Henrik III och hans hof», som Svenska teatern nyligen upptagit, kan ej gärna förnekas trots dess som det tyckes något abrupta avslutning. Hade det kommit upp på en annan tid, skulle det antagligen kunnat bli en repertoarpjes. Uppsättningen var omsorgsfull och behöfde visst icke jämförelsen med Dramatiska teaterns tämligen enkla uppsättning af »Mycket väsen etc.» för att förtjena namn af praktfull och glänsande. Spelet var jämt och vårdadt. Främst stodo väl i det hänseendet hrr Olsson och Ranft och fröken Lundqvist. Denna gång hade hr Olsson ryckt verkligen upp sig och den bild han gaf af den förvekligade konungen var utarbetad, träffande och intressant. Hr Lundberg hade mycken kraft och fart i sitt spel, och det är ju en god sak, men åtbörderna voro i behof af omvårdnad och hans patos ljud något för tomt bullrande. Något beror väl detta senare derpå, att han —

liksom i parentes sagdt äfven hr Ranft — har sin organ för oskolad. Fröken Grund, hvilken man med de goda minnena från Syrsan gerna följer med sympati, var frisk och tilltalande i en liten pageroll.

Det är alls icke otroligt, att det egentligen varit hänsyn från sällskapslifvet, kanske ock tacksamhet för goda middagar eller supéer, som föranledt vederbörande att å Dramatiska teatern tillställa en förut tilltänkt, men då instäld debut af fru v. Koch. Något har väl äfven bidragit vissheten om åtminstone ett par goda hus af bourgeoissocieteten, för hvars nyfikenhet och prat uppträdandet af en af dess egna medlemmar naturligtvis alltid är något pikant. Teatern borde dock ha annat att göra än att strax stå till buds, om någon mindre ung fru ur samma societet för att distrahera sig eller af annan anledning får infallet att agera och därför underkastar sig besväret med en kurs på någon skådespelarefabrik och långa konsultationer med någon dyrare sömmerska. Tillströmningen till teatern af människor, som i tid vilja göra teateryrket till sitt lefnadskall, är öfvernog, för att dylika som det synes tämligen hastigt påflugna dilettantinfall böra uppmuntras. Och särskildt skulle väl den teater, som ju vill vara den förnämsta i landet, hålla sig för förnäm och ha annat att göra än låna sig till dylikt, framför allt när anlagen icke äro af mer epokgörande beskaffenhet. Det fins tillräckligt med andra teatrar här i landet, så att om hägen är allvarlig, vederbörande ha tillfälle försöka sig och passera graderna från början. Det kan vara alldeles nog med, att dilettantismen på andra områden skall på ett för fackmännen afundsvärdt sätt hållas bakom ryggen, vare sig det gäller att måla mariner, eller med hjälp för modersmålets anskrifva och öfversätta böcker. I och för sig var debuten icke vidare märkvärdig, utan snarare tämligen tråkig. Det var en god hållning och en ung och behaglig figur, mindre fördelaktigt ansigte, tämligen liföst minspel; de dyrbara toaletterna uppbyros förträffligt, rollen framsades rätt intelligent, organen var tämligen mjuk och behaglig i den stillare konversationen, men var oskolad och hade ful klang vid känsloutbrotten, om ock det fans en viss värme. På ett societetsspektakel skulle emellertid prestationen kunnat göra en förtjent furor. Der skulle ock måhända den af Sv. Dbl. för debutantens räkning dråpligen upphittade Sarah-Bernhardtstimbren vara bättre till lags.

Den 14 december.

Gasparone.

Aristokratien fattar pennan!

Man lemnade oss ett kort — ett riktigt litet aristokratiskt kort, som vid första ögonkastet gaf tillkänna att på vår redaktionsbyrå befann sig en af hufvudstadens mest distinguerade och högförnäma damer. »Ur svenska hofvets och aristokratiens lif» hägrade för vårt minne — arkivsalarne på Eriksberg och Säfstaholm öppnade sig å nyo i hela sin glans. Men nej, det var icke frågan om det förflutna! *Det närvarande* räckte oss handen! Vi togo ögonblickligen redingoten och vår förbindligaste min på och så — *entree!*

»Hvad gör oss den äran, fru gref — — —?»

Ts, ts, — — —! Det var inte utan, att hon såg litet upprörd ut — alldeles som en ung dam gör, när hon för första gången motser en kärleksförklaring eller — när hon blifvit ertappad med att författa noveller.

Och vår interlokutris tillstod med ett obeskrifligt skälmaktigt litet leende sin literära synd.

»Och det värsta är», tillade hon, »att jag syndat ofta på mina lediga stunder. Men hvad skall man göra . . . lifvet är så trist . . . man behöfver någonting att döda tiden med — och man kan ju inte dansa i all evighet eller hvar enda qväll gå på teatern. Ni har ju nyligen haft skildringar införda från den aristokratiska Stockholmsverlden — *fröken Roos*, vill jag minnas.

Jag bugade lätt till bifall.

»Och jag lemnar nu er, herr doktor, den här novellen. Man har sagt mig, att ni är tystlåten som en gammal egyptisk prest. Jag kände grefvinnan »Zoe» mycket väl . . . hon var typen för en dam af verld; hon hade kanske endast litet för mycket hjerta — men jag höll af henne i alla fall! Och nu — farväl!»

»Jag hoppas *au revoir*, fru gref — — —!»

T's, ännu en gång tyst!

Hon gaf mig sin lilla hand, inklämd i musketörhandsken, som doftade svagt corylopsi, böjde helt lätt på hufvudet och försvann som en drömsyn.

Men kvar på bordet, till tecken på att vi inte drömt, låg den charmanta medarbetarinnans novell:

»Grefvinnan Zoe.»

Hon sitter och skrifer.

Förmiddagens solljus faller dämpadt in genom salongens tunga gardiner, smyger lent som på silkestassar öfver de sidenklädda möblerna och för med sig en helsning ut ifrån, från de spirande ängarna, de i ljusgrönt skiftande skogarna, från blommande hagtorn och djupblåa violer.

Hon sitter och skrifer midt i all denna lyx — ett gammalt adligt herresätes rika, gedigna prakt — ett bref till sin allra bästa väninna. Då och då upphör den fina handen med de smala, aristokratiska fingrarna att mjukt löpa hän öfver papperet, och hon genomläser med ett tankfullt uttryck och med något höjda ögonbryn det skrifna.

Så lutar hon sig åter fram öfver den perlemorinlagda sekretären i Ludvig XV:s stil och fortsätter, der hon slutat.

»Ja, min vän, jag är lycklig. Jag kunde aldrig fått en man, som bättre passade i ett äktenskap sådant som mitt: vi afsky kärlek, men ha der emot den största aktning för hvarandra. Inga tvistigheter, inga slitningar. Lifvet rullar så jämt fram, att man glömmer det har några stötestenar. Det der jag yttrade en gång för länge sedan vis-à-vis äktenskapet är rakt ingenting, när man lefver på stor fot som vi, och hvar och en har sin egen sängkammare, men för de flesta dödliga måste det vara grymt.

»Ibland, någon gång, men ytterst sällan kan jag känna en viss tomhet, men ridturer och böcker utfylla så min tid, att jag knappast erfar någon längtan. Och efter hvad skulle jag längta...?»

Hon gjorde ett uppehåll, och det kom ett drömmande uttryck i de gråa, skiftande ögonen.

»Ja, efter hvad?» upprepade hon sakta och tonlöst och ritade med pennan några underliga krumelurer och streck på plumpapperet; bläcket flöt tillsammans, och det kom att likna ett Medusahufvud, som grinade.

Hon skref vidare, utan att märka det.

»Och då man som jag gift sig utan tycke, har man också endast sig sjelf att skylla. Jag tog Gustaf med öppna ögon för hans ålder, hans fel och svagheter; jag ville göra ett briljant, ett lysande parti, och jag gjorde det. Men var det egentligen jag? — var det inte snarare min mor, mina bröder, mina systrar — hela min släkt, som önskade det så lifligt, att jag gaf efter. Du vet mycket väl, att den förmögenhet, min far efterlemnade, egentligen var ganska obetydlig. Vårt hus kostade stora pengar; min mor ville representera, mina bröder hade egnat sig åt den militära banan, och flickornas evigt nya toaletter kostade. En skall ju dö för folket, och jag blef offret. Jag kan vara glad, att Gustaf är den han är. Han kunde ha varit en man, som begärt mer, än jag kunnat gifva. I stället ger han allt, utan att begära någonting.

»Och hur finkänsligt omtänksam är han icke!

»Första aftonen vi voro i vårt hem efter bröllopet, kom han in till mig i min salong.

»Mitt kära barn», sade han till mig, »du är nu min egen lilla hustru, det är jag, som skall vaka öfver din framtid, och för att du skall känna dig trygg och säker, måste du ett ögonblick tillåta mig att tala om affärer. Det är snart gjordt,» tillade han med ett skälmaktigt leende.

Han slog sig ned bredvid mig i soffan och lemnade mig ett papper, försedt med sigill och underskrifter.

»Detta är mitt testamente», fortsatte han: »jag har deri insatt dig till min universalarfvinge; allt tillhör dig efter min död; jag är ju redan gammal, och man vet inte, hvad som kan inträffa.»

Jag kunde icke tacka med ord, men jag kände, hur mina ögon fylles af tårar.

»Hvad du är god, min vän», var allt hvad jag kunde svara.

»God! — det är endast ett skyldigt förtroende man och hustru emellan. Det är endast för att du skall kunna känna dig så mycket mera trygg, för att du riktigt skall veta, att att detta är ditt hem från nu och allt framgent.»

Och han böjde sig ned öfver mig och kysste min panna.

»Välkommen till Räfinge och blif lycklig, *chérie!*»

Och sedan, frågar du?

»Han tog godnatt af mig och gick, sedan han kysst mig ännu en gång, som man kysser en dotter. Och nu kanske du förstår, min vän, hvad jag menade med: vi afsky kärlek, men ha deremot den största aktning för hvarandra.

»För öfrigt — kärleken! Fins den? — ja, jag vet, min lilla vän, att du tror på denna gengångare ifrån chevaleriets och trubadureernas dagar. Men den går så sällan igen; den måtte inte trifvas i vår moderna tid, då man gifter sig efter siffror — räknar, friar och får »ja» eller »nej». Nu vet jag du blir ond, du, som älskade så der intensivt, riktigt i den högre stilen, innan du gifte dig med din sjöofficer på sex fot och några tum — men jag...! Du känner ju till min lilla »kärlekshistoria», och jag försäkrar, att den botat mig för kärleken och rent af danat mig för detta idealäktenskap, jag haft den lyckan eller, rättare sagdt, *har* den lyckan befinna mig uti.

»Du mins vicomte de Vaugran, den franska legationssekreteraren, mörk som en spanior med små fötter och långa mustascher, spirituel så det gnistrade och distinguerad — ja, som vi pensionsflickor förestälde oss idealet af all elegans. Och så han dansade sedan! Han for inte i väg som våra gardesofficerare; han dansade diskret och fint — *väl* med ett ord. Du mins han gjorde mig sin kur; han sysselsatte sig mycket med mig, och så en qväll på Amaranthen, mellan turnerna i en fransäs, friade han. Jag tyckte det var — ja, hur skall jag uttrycka mig — riktigt vidunderligt intressant. Jag kunde inte sofva den natten och vaknade med hufvudvärk. Jag väntade hela dagen som på en uppenbarelse. Men det kom ingen vicomte. Jag fick i stället ett litet kort, på hvilket stod, att han plötsligt blifvit återkallad till Paris — kanske för att han friade till mig? — men att han skulle skrifva till min mor. Således skriftligt frieri! Jag kände mig en smula missnöjd — tänk, så många vackra, riktigt spännande scener, som gingo förlorade! Emellertid kom brevet — han friade riktigt efter noter — ja, han var ju diplomat också — och begärde uppgift om hemgiften. Min mor tog mig i förhör, jag erkände mitt tycke, och ett bref från vår *homme d'affaire* afsändes. Svaret kom; det var ett telegram, och det innehöll endast fyra ord — *c'est trop peu*. Jag vägde inte nog i guld, och vicomte de Vaugran for att fria på en annan marknad. Men derfor hyser jag samma tanke om kär-

leken som vicomten om min hemgift — *c'est trop peu* —
det är allt för litet att riskera något för!

Din gamla väninna
Zoe von Flandern.»

Hon kastar en blick på pendylen, ser att tiden för frukosten nalkas och skyndar att avsluta brevet med följande

P. S

»I går på min födelsedag — jag fylde tjugusex år och det hade du glömt, din stygging — fick jag en gudomligt söt present, Arabelle, ett ramsvart fullblod med ben som en dansös och ögon som en ung hindu; Arabelle är fallen efter lord Aylesfords »Bravo» — det är något, det du! Kom nu snart till Räflinge och ta oss båda i betraktande! Min man helsar. Je t'embrasse!
Zoe.»

I samma ögonblick ljuder gongongen och ekot dröjer en stund i de höga, svala slottshvalfven; man hör betjeningens brådsnkande steg och favorithundarnes glada skall, som högljudt ge till känna, att frukosten väntar.

Och grefvinnan förseglar hastigt brevet, skriver utanskriften och går in i sin budoar för att göra en smula toalett. Hon känner sin man för väl och vet att han afskyr bläck på en kvinnas fingrar.

II.

Grefvinnan älskade hästar med passion. Det var hennes enda lidelse. Hon satt också makalöst väl till häst. »Hon rider som en kosack», brukade grefven säga för att beteckna hennes skicklighet och djerfhet. Och han hade rätt.

Tidigt om morgnarna, vackra solskensdagar, kunde hon stiga till häst och ensam, utan att ens vara åtföljd af betjeningen, företaga långa ridturer genom de vidsträckta skogarna. Hi och ho, hvad det gick! Dagen i det friska, saftiga gräset gnistrade kring de svarta hofvarna, det gick fram öfver gröna marker, mjuka som sammet, fram genom trånga pass med stupande berg på ömse sidor, genom ungskog, som skimrade i den första, jungfruliga grönskan, längs blånande små insjöar, der änderna snattrade inne i vassarna, ännu höljda i i den lätta, skira morgondimman. Och Zoe njöt — njöt i fulla drag af morgonens skönhet, af den snabba ridten, af att känna blodet forsa varmt genom ådrorna. Ibland kunde hon

tvärstanna sin häst och med vidgade näsvingar andas in morgonluften, ren och kylande som källornas vatten.

Hvad hon då var vacker i sin mörka riddrägt, med de stora ögonen strålande af helsa och lif, den mjuka, något oregelbundna profilen, skuggad af floret, som fladdrade kring den höga felbatten och den smidigt fylliga gestalten stolt och upprätt i sadeln. Ja, hvad hon var vacker! Dessa tvenne år hon varit gift hade kommit hennes skönhet att mogna; de spensliga formerna hade svält ut och blifvit fasta, växten mera afrundad, ögonen mera djupa och sjäfulla, och munnen hade fått ett drag af viljekraft, som förlänade karaktär åt det bleka, fina ansigtet. Ja, hvad hon var vacker!

Och när hon kom tillbaka från dessa morgonturer vid ett briljant lynne, glad och friskspråkig som en uppsluppen pensionsflicka och med en aptit, som kom hofmästaren att småle, kände greve von Flandern, att hans gamla sextioåriga hjerta var mera fästadt vid den unga grefvinnan, än han någonsin tänkt att det skulle bli. Ja, det låg nästan en älskares ömhet i hans sätt att servera henne de bästa bitarne, slå i hennes vin och betrakta henne, när hon drack. Det var en gammal man, som kärleken gjorde ung på nytt, men som var allt för diskret att fordra smekningar tillbaka.

(Forts.)

Literatur.

Dur och moll. Illustrerad musikkalender, utg. af *Frithiof Cronhamn*, Sthlm, Looström & C:s förlag. Pris: 2 kr. 25 öre.

En liten elegant publikation som väl pryder sin plats på salongsbordet på samma gång den är en outhärlig handbok för alla som gifva musiklektioner eller som öfver hufvud älska musikens sköna konst. I musiklexikonet, som inleder kalendern, erhåller man en mängd biografiska notiser och får veta icke allenast hvilket år omkr. 700 framstående musikidkare äro födda, utan äfven hvilken dag och månad. Tänk så roligt för våra teaterhabituéer att veta t. ex. att lilla fru Edling har sin födelsedag d. 14 november, att Anna Klemming har sin d. 6 febr., Carolina Östberg d. 17 maj o. s. v.! Så mycket blommor här ska' vankas! Och serenader sedan! Den fyndigt anordnade födelsedagskalendern är interfolierad med blad för notiser och födelsedagsanteckningar. Bokens senare hälft omfattar en särdeles intressant redogörelse för musiklifvet så i hufvudstaden som i provinsstäderna: uttömmande öfversigter öfver Musikaliska Akademien, Musikkonservatoriet, K. operan, K. stora teatern med dess symfonikonsorter under förra spelåret, Musikföreningen, Filharmoniska sällskapet, Musikaliska konstföreningen, Mazérska quartettsällskapet, Sällskapet för quartettsångens främjande, Quartettsångarförbundet, Allmänna sångföreningen, samtliga musikföreningar i landsorten. Här får man vidare förteckningar å musikdirektörer vid universitetet och h. elementarläroverken, regementsdirektörer och musikföreståndare samt domkyrkoorganister, redogörelser för musikpensionsinrättningar, för svenska musikpressens originalnyheter under året o. s. v.

En utan tvifvel välkommen anordning för musiklärare äro de i kalendern förekommande lektionsplanerna för anteckning af lektioner under veckans lopp; det hade icke skadat om ett större antal dylika planer hade förekommit. Kalendern har af

ven en liten poetisk afdelning, som inledes med några fint formade Xenier af konung Oscar, ur hvilka vi tillåta oss göra ett par utdrag:

MEYERBEER.

»I praktfull tonskrud har du såsom ingen
 Mång häfdens minne klädt,
 Besjungit onda makters kamp mot tingen
 Och menskors fallna ätt.
 Men bödens kraft också, när hvita vingen
 Hon höjt mot himlen lätt.
 Träd därför in uti den vigda ringen
 Med snillet egen rätt!

* * *

GOUNOD.

Nej, jag ej tolka kan, jag kan blott känna
 Den ädla fröjd som din lyrik oss skänker.
 I hjertblod har du doppat djupt din penna
 Och fångat tåren som i ögat blänker
 Du smugit tröstens ton bland synd och irring,
 Till samklang upplöst missljud och förvirring;
 Du hatets dolk för kärleks fötter lagt
 Och lifvets seger stält mot dödens makt.»

C. D. af Wirsén och Filip Tammelin ha strängt sina lyror till Ludvig Normans och J. P. Cronhamns minne, och Herman Säterberg lemnar en humoristisk interiör ur Mazérska quartettsällskapet, med titel »Spelklubben». Porträttafdelningen är ytterst rikhaltig: porträttbilder af fem våra främste tonsättare: Berwald, Norman, Södermann, Lindblad, Hallström; K. operans chef Conrad Nordqvist äfvensom åtskillige andra framstående musikartister: C. F. Lundqvist, Anna Klemming; Sigrid Arnoldson, Fredr. Brun, Mathilda Taube, Mierzwinski, Paschmann, Ambr. Thomas, Selma Ek, Arvid Ödmann, Reisenauer och Berlioz — alla särdeles fint utförda träsnitt.

En särskild fördel för innehafvarne af kalendern är anordnad derigenom att de erhålla rabatt å biljetter till k. operan. Icke minst på grund af sitt vackra fosterländska syfte — inom en ram sammantränga en bild af vårt musiklif — förtjänar kalendern en stor spridning och man må önska att denna första årgång måtte erhålla många efterföljare. A.

Blomstermålningar och Djurstycken af Aug. Strindberg.

Ena dagen ett naturalistiskt sorgspel — cyniskt, hemskt och tröstlöst som denna »Fröken Julie» är — och den andra en liten förtjusande bok, i hvilken man träffar förf. vid det mest älskvärda lynne. Här snudda motsatserna om någonsin vid hvarann; Strindbergs författarepersonlighet har som guden Janus två alldeles olika ansigten — i »Blomstermålningar och Djurstycken» är det idel solljus, leendet så friskt och godt, att man inte kan annat än känna sig i hög grad sympatiskt berörd. Här träffar man på författaren midt i landtlifvets hjerteläkande, glada ro, sysselsatt med blomsterodling, fiske och jagt. Han anförtror er på det mest vinnande sätt i världen, med humorn spelande i ögonvrån, naturens alla underbara hemligheter. Och han är så väl förtrogen med dem, hans iakttagelseförmåga så skarp, hans berättarekonst i denna bok så förtrollande godmodig, att det är ett nöje att sitta ned och höra på.

Läs »Blomstermålningar och Djurstycken», och ni skall glömma mycket af det bittra, af det ni icke kunnat försona er med i Strindbergs nedbrytande, tendensiösa böcker! Och tro oss, när vi säga er, att som ni *här* möter Strindberg, är han i verkligheten — enkel, naturlig fastän något tillbakadragen. Han har i denna bok omedvetet blottat sig sjelf, men på ett sätt, som gör att vi med ett hjertligt leende räcka honom handen, be honom vara välkommen hem till dessa skär, han så mycket älskar, till dessa fjärdar, han så mästerligt skildrar i morgon- och sommarnattstämning, till denna lilla trädgård, han anlagt, ansat och skött, när hans flitiga hand i somrardagar der ute bland skären hvilade från pennan. —

»Blomstermålningar och Djurstycken» är utgifven på Alb. Bonniers förlag med 14 mycket läckra små vignetter af G. Åberg och A. Sjöberg. Och vi anbefalla detta fint utstyrda häfte icke åt ungdomen allenast, åt hvilken Strindberg egnat boken, utan åt alla dem, som lärt sig hålla af blommor, ängar och sol, skogarnes hemlighetsfulla dunkel och fjärdarnes spegelklara vatten.

Ett mål.

(Tillegnad till en viss nyutnämnd professor.)

Att man bör ha ett mål att lefva för,
Det är en sanning, sannare än andra.
Hvad mig beträffar, jag se'n länge hör
En inre röst mitt tröga ego klandra:
Blygs, säger den, att, som du ännu gör,
Din väg på måfå genom lifvet vandra!
Om du vill lefva gagneligt och lugnt,
Sök för din lefnad då en medelpunkt!

Jag har en vän, som samlat många år
Latinska quum, uti ett verk, som räcker
Från Ennius, så långt latiniet når;
Ej fins det fall, dit ej sin blick han sträcker;
Och långsamt växer med hvar dag, som går,
Den flod af quum, der andens törst han släcker.
Hur afundsvärd, der stilla på sitt rum
Med forskarns fröjd han samlar sina quum!

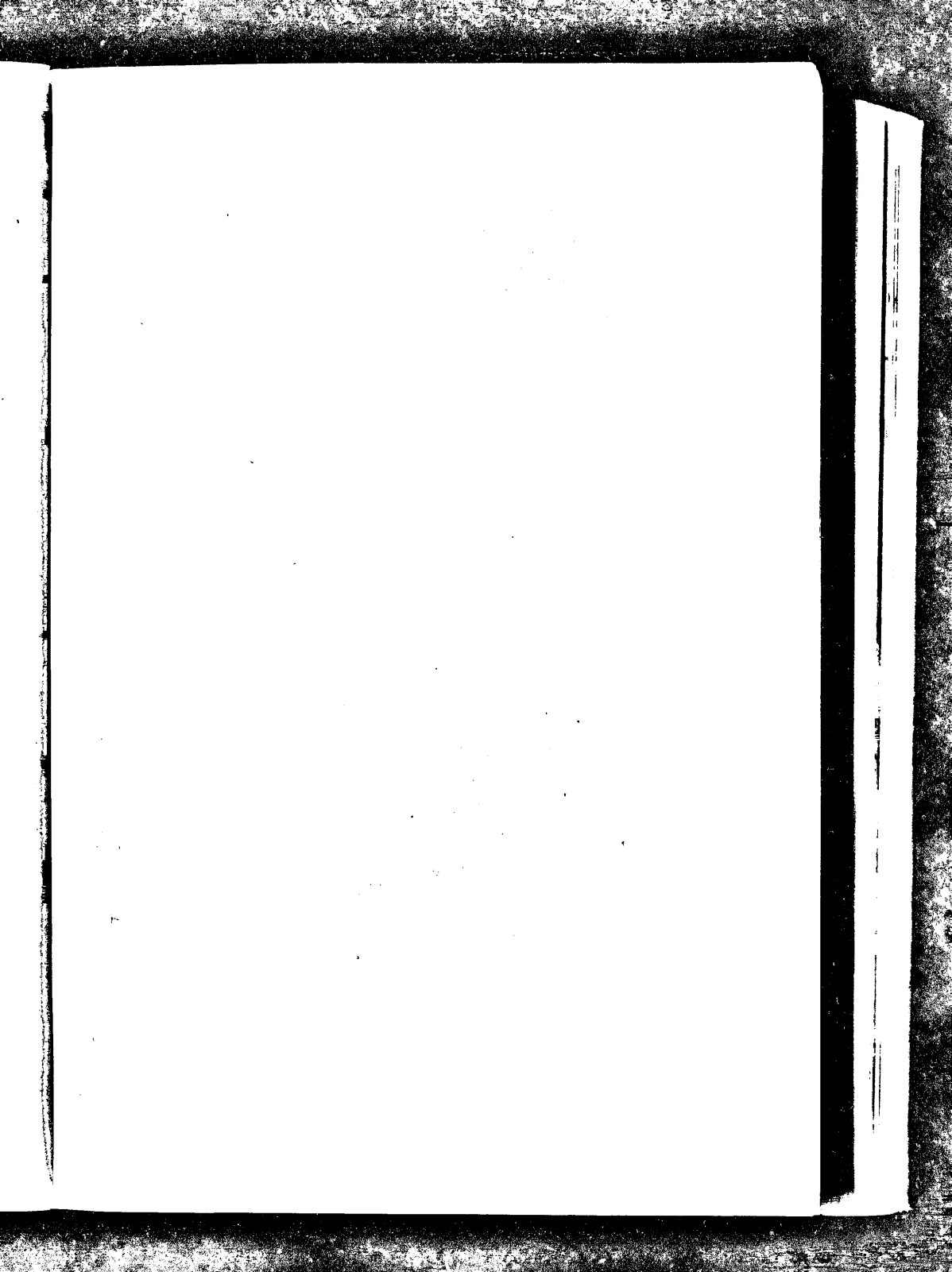
Jag har en annan vän, som är artist,
Och som i åtta år har målat hästar.
En välgjord häst förutan vank och brist —
Vid annat allt han föga värde fästar.
Det är hans dagars tanke först som sist,
Det ideal, som nattens drömmar gästar.
Och ingen glädje större är än hans,
När på sin duk han färdig fått en svans.

En hvar med sin detalj sig tycker bäst,
 Och hvarje annan smått är en filister.
 Quum-samlarn skrattar åt artistens häst,
 Artisten skrattar åt hans quum-register.
 Och för enhvar det är en hemlig fest
 Att se sitt värde i den andres brister.
 Men båda dock de vörda i hvarann
 Ett verksamt väsen och en framtidsman.

Ja, säll är den och full af handlingsnerf,
 Som vet, att han en uppgift har att fylla,
 Som känner, att han verkat har ett värf,
 När ned han bäddas i den svarta mylla,
 Som lemnar efter sig ett godt förvärf —
 En bok om quum på vetenskapens hylla,
 En samling hästar med och utan vagn,
 Om som artist han gjorde här sitt gagn!

Jag skilda gånger tagit sats på sats,
 Och skilda fält jag velat odla gerna.
 Men tviflet skuffar näsvist från dess plats
 Hvertenda quum, hur än det måtte spjerna.
 Och dock hur säll, om för mitt lifs seglats
 Jag kunde finna någon ledfast stjerna!
 Jag än en gång har velat bjuda till:
 Se'n fjorton da'r jag samlar vildt — sigill. —

Egil.

Baronessan Mary Vetsera.

Originalträsnitt af G. Forssell, efter fotografi från Wien.

Mary Vetsera.

Allt ljusst som fins i nordens vår —
violers doft och liljors snö —
jag velat offra vid din bår,
jag velat öfver dig så strö.

En kärlekssaga, mörk som din —
blott Auons svan den sjungit här:
när Rudolf kysste dig som sin
i samma stund du dödens var.

Som Julias din brudsäng ju,
af rosor hölj'd, din likbår bles —
ditt trohetslöfte, flicka, du
helt svärmiskt med ditt hjertblod skref!

O, Mary, der i ovid mull
din ljufva kropp man bäddat ner,
jag för din stora kärleks skull
en fager blomma växa ser.

Den kallas dikten. Och en dag
odödliggjordt ditt namn skall bli:
en eldig skald i vecka slag
din saga sjunga skall, Marie —

En saga om att kärleken,
beledd och hänad af vår tid,
går stundom hämnande igen
och kräfer unga lif dervid.

Daniel Fallström.

